

507

200

45
3
135

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 507

לשון קדש = עברית קדש
לשון קדש = עברית קדש

הענין המיו

שכל המעשה אשר עשה ה' אל ישראל
הוא נס ומופת ומה שיש בו של
הוא נס ומופת ומה שיש בו של
הוא נס ומופת ומה שיש בו של

הוא נס ומופת ומה שיש בו של
הוא נס ומופת ומה שיש בו של
הוא נס ומופת ומה שיש בו של
הוא נס ומופת ומה שיש בו של

ספר מסורת המסורת

חברור' אליהו המדקדק י"ץ בר אשר הלוי האשכנזי

ז"ל. להכין ולהורות. לאחמיה הרורות. דרך בעלי המסורות.

בקצור לסונס. וחידותם וסימנם. בראשי תיבות

ובנוטריון. לכלם עמה תקון. כדפס

בוויכוחיה הצדה. בבית המד

רכיאל בומברג

יר"ה

ס' מסעף ביהמ"ד
רכ"ה

בבית המד
רכיאל בומברג
יר"ה

pag. 270 di D. mallea

(חמ)

זאת לדעת

לכל המעיון בספרי זה כי כאשר הסכים
 ראם המרפסים הסר דניאל בומברגי
 הנזכרי להרפים העפרים וארבעה בדפוס
 גדול וקטן הרפיקס עם הסימנים הנקראים בלסונס קאפיטול'ים על סדר ספרי
 הנזכרי ובהיות שתועלת גדולה ים ברבר כאשר כבר הארכתי בזה בהקדמת ספר
 הבחור ומכוח הקפיטול'י הכל חלק ספר סמואל ומלכים ודברי הימים כל אחר לב
 חלקים הוצרכתי ללכת בדרך הזו גם אני לבן דע בכל מקום שתמצא כתוב
 בגליון במורה מקום סמואל • עם אות הבית למעלה כזה סמואל'י רובה לומר
 סמואל סני • והוא מן ויהי אחרי מות סאול • והלאה • וכן מלכים עם הבית
 למעלה כזה מלכים רל מלכים סכני והוא מן • ויפסע מואב והלאה וכן דברי הימים
 בראסי תיבת רה עם הבית למעלה כזה רה • רל רה סני והוא מן ויתחזק
 סלמה • והלאה • ועוד אודיעך שבכל מקום שאחרט בספרי זה איזה דבר
 חרם וכלל גדול אשר לא קדמני בו ארס תמצא תכנית יד כונעת על
 ספתו בגליון מראה באבצע לאמר כזה ראה וחד'ס יחרט לך רבר • וזה לך האות
 ובכן אתחיל במס' ה' כבאות •

אמר אליהו

בד אשר הלוי האשכנזי הנה אנכי
טרם אחל לדבר וביאור דרבי
המסורת לחבר אודיע נא אתכם

את אשר אני עושה לספרי זה ראשונה אחלק עקר הספר הזה
לשני חלקים כדמות שני לחות אבנים וכתבתי על הלחות
הראשונים את עשרת הדברים ובכל דבור ודבור אתן כללים
מועילים בעניני החסדים והמלאים והלחות השניות והי
בעשרה מאמרים שנויות ובהם אבאר כל הדברים אשר הסכימו
עליהם אנשי זאת המלאכה לל בעלי המסורת לדבר בס' כגון קרוין
ובתיבין ובתיבין ולא חשיבין וקמצין ופתחין ומקפין חקפין
וחטפין ומקדמין ומאחרין והדומים לאלה רבים ואחז אעש
ארון אחד ואפתח בו שער ואשים בו שברי לוחות הן הם המלות
אשר נהגו בהן בעלי המסורה הקטנה כאשר יתבאר בהקדמתי
וטרם הולדו נקרא שמו שער שברי לחות והוא יהיה החלק
האחרון מן הספר וסמך שברי לחות מונחים באחרון והנה ראה
ראיתי כי לא טוב היות ספר הזה לברו אעשה לו עור בגוד
בהקדמת דברים עד הנה לא נאמרים ובהם אשב שאלות ואחרץ
קושיות ואחור ספקות אשר יפלו בדרוש הזה הן בדברי רזל ובדברי
אנשי כנסת הגדולה ובדברי בעלי המסורת ועיני רואים תחזרת
מישרים כי דברי אמת נפרים מצורף לוח כי יבאו דברים ועינינם
בספר הזה שתכבר הבנתם על האנשים המעיינים בו אם לא יקראו
תחלה דברי ההקדמת אשר הקדמתי והם שלשה הראשונה
בשיר והשנית בתרזה והשלישי בהלצה ואלו הייתי כדאי להשביע
איש מושראל הייתי משביע את כל הבא ללמוד הספר הזה שלא
ילמדוהו עד שיקרא החק דמות האלה אך מפיל אני תחנתי ובקשתי
לפניהם על ככה והעושים בן תבא עליהם ברכה ומובטח אני
כי לא איש יתחרט וכן אדם ויתנתם באבוד זמן בקריאה זו אך יגיע
תענוג נמדץ לקוראיו באשר ימצאו בס' דברים טובים ותדושים אשר
לפניהם לא ידעום ומאז ומקדם לא שמעום ולא לבר בעניני המסרה
כי גם ברקדוק ובנקור ושאר ענינים שלא נזכרו בספרי הראשונים
והאחרונים ואפילו שיחת חולין ומילי דעלמא ואת כל אשר קראתי

11 1 3 6

וְאִשֶּׁר חֲזִיתִי וְאֶסְפְּרָהּ וְגַם דִּבְרֵי הַתְּנַצּוֹתַי נֶגֶד אֲנָשִׁים רַבִּים קָמִים
 עָלַי וְחָרְפוֹנִי עַל שְׁלֹמֹתַי תּוֹרָה לְתַלְמִידִים שְׂאֵינִים הַגּוֹנִים כָּל אֵלֶּה
 דְּבָרִים נִתְמַדִּים לְהַשְׁכִּיל וְתַאֲוָה לְאֲזִינִים כִּי אֲמַנֵּם לֹא שֶׁקֶר מְלִיִּי
 מִי לֹא אֵלֶיךָ מִיֶּרֶךְ מִסּוֹבְחָתִי פְטוּטָה וּמְרוֹבֶצֶת.
 אֲתָן שִׁבְתָּ גַם תִּפְאַרְתָּ לֹא לִי תִקַּן יוֹם בּוֹרֵת לְשִׁבְתָּ הֵיחָה נִגְמַרְתָּ מִיִּצְיָוִים
 לֹא לְהַבְלִיל בְּרֵא תְּבַלְלִי פֶשֶׁט אֹתָהּ כַּאֲגַרְתָּ הַחֲשִׁיבִים
 הִכִּיטִי וְיִתֵּר הַגּוֹיִם לִקַּח לִי אִם מִזֶּה נִבְחַרְתָּ מִחֲוָצֵי
 דְּיֹצִיאִם מֵאַרְץ כּוּשׁ מִחֲוֹן וּרְכוּשׁ נוֹף נִנְעַרְתָּ מִיִּצְיָוִים
 הִנִּיף בְּעֵינֵי יְדֵי עַל יָם צָרִים צִלְלוּ כְּעוֹפֹרֹת מִיִּצְיָוִים
 לֹא מִי אִשׁ דַּת נִתַּן מִחַת צָוִם לְהֵיטֵה נִשְׁמַרְתָּ מִיִּצְיָוִים
 וְנִתְּלִים אֶרֶץ חֲמָרָה וּרְתַבָּה עַד יָם כְּנַרְתָּ מִיִּצְיָוִים
 יִזְוֹר שְׁמֵנוּ וְיִבְעִטּוּ הָיוּ כְּפֶרֶה סוֹרֶרְתָּ מִיִּצְיָוִים
 אֲנִי חֲמָדוֹ וְיִצְמְדוּ אֵל הַבְּעַל וְלַעֲשֹׁתוֹת וְיִחַרְתָּ
 שְׁמֵעַ הָאֵל וְיִתְעַבֵּר וְיִשְׁלַח בָּם הַמַּגְעֶרֶת וְיִחַרְתָּ
 כָּלֵם בְּדָבָר וּבְחַרְבִּי הֵיחָה הַצֶּאֱזָן צֶאֱזָן נְפֹרֶת מִיִּצְיָוִים
 כְּטִשׁ הַעִיר סֹתֵר הַדִּיר וְיִשְׁמַרְתָּ כְּיוֹם אֵל אֶרֶץ אֲהַרְתָּ מִיִּצְיָוִים
 זָרִם מַעֲבֵר לְנֹחַר יִרְדִּי שְׁנַעַר עַמְדוֹ מִצַּעַר לְמִלּוֹא הַעֵת הַנְּגוֹרֶת מִיִּצְיָוִים
 שְׁבַעִים שָׁנָה אֲכַן שְׁמָה הֵיחָה הַתּוֹרָה נַעֲדַרְתָּ מִיִּצְיָוִים
 וְשִׁמּוֹתֵם שְׁנֵי וְלִשׁוֹנֵם לְבָשׁוּ כְּגוֹיִם אֲדַרְתָּ מִיִּצְיָוִים
 אֲרָם הֵיחָה נוֹשָׂא גּוֹיִם אוֹ נִכְרִיָּה אוֹ מִמּוֹרֶת מִיִּצְיָוִים
 וּבְנִיָּהֵם לֹא הִכִּירוּ דֶק לְשׁוֹן שְׂאֵמֵם הוֹבֵרְתָּ מִיִּצְיָוִים
 וּבַעַת הַקֶּץ רוּחַ כּוֹרֵשׁ מִלֶּךְ פָּרִם מִתְעוֹרֶרְתָּ מִיִּצְיָוִים
 אֲמַר לְאַסּוּרִים תִּצְאוּ זְבֻנוּ הַעִיר הַמְעוֹטֶרְתָּ מִיִּצְיָוִים
 עֵלֶת עוֹרָה הוּא מֵלֶכֶּי דוֹמָה אֵל מֶלֶךְ אֶךְ הַשֶּׁרֶת מִיִּצְיָוִים
 כִּהֵן וּרְבִי וְלִסְפּוּרִים אֲבִי אֵם לְמִקְרָא וְלִמְסוֹרֶת מִיִּצְיָוִים
 עֲשֵׂה אִם כְּבַל כְּמַצְלָה שְׂאִין בַּה דְּגַה נִשְׂאֶרְתָּ מִיִּצְיָוִים
 שׁוֹם שְׁכַל הַבֵּין בְּמִקְרָא בְּכַתִּיבָה זֶה הַמַּאֲשֶׁרֶת מִיִּצְיָוִים
 קוֹצִים כְּלָה מְכַל מֵלֶה הַהוֹיֵר אֵל זֶה שְׁנַה הַעֲטַרְתָּ מִיִּצְיָוִים

אתריו לאל פים ורכבות
 רוב כת אנשיו זה המעשה
 יום חיתה בראשונה
 גם המציאו דת הנקוד
 גם השעמים היו שמים
 כי לולי טעמי הפסוק
 כי הם ידעו באור מקרא
 לכך פירוש נגד טעמו
 הורו חבבות איך נכתבות
 גם אם מלה טעמה מעלה
 לכללים עשו סמנים
 אך שמו אותתם אותות
 הרבים לא יחכמו בה
 עד כי בא יום אמרו אלי
 נא מה לך פה אליהו
 ולמסרה תאיר אורה
 ידענו כך כי זאת עמך
 אז אמרתי שמעני נפשי
 קומי ועשי עת לוי
 מקום הני חו לך אבות
 אז אמרה לי נפשי האת
 ובכן קמתי לא דוממתי
 עד אוציא ל אור העלומה
 אל כל אדם אמתיק סורם
 קצור מלים המועילים
 אתן הלוחות בפומבי
 לעד בנייר יחביבך
 הלוקח לא יחשב
 לכן אל כל כשיפר קול
 תזרח יקדים למצות
 לסחורה זאת זרזו יאות
 עשו משמר אל משמרת
 אז בטבריא מתגוררת
 בחכמה זו המפוארת
 מהם היא לנו נמסרת
 לחיות כס חז רח נפתרת
 הבנתו לא נכרת
 מכל גולה הנשוארת
 נחשב כסיג או כנעורת
 המלאה או המחוסרת
 או מקצה בחוברת
 להיות על לב למזכרת
 חירות עם ל שון בדיברת
 אין מבין מה היא אומרת
 חברת רעיו המהוררת
 קום ועשה לך שם תפארת
 ופתח נא בה המסגרת
 בה יד שכלך היא גוברת
 למך זה את מתנכרת
 פן תהיה תורה מופרת
 להיותך בו מתגוררת
 בזה אנכי בוחרת
 גם קדמו עיני אשמורת
 היתה עד הנה נסחרת
 אפקח כל עין עורת
 בשני לוחות אהיה חורת
 ודלא כמלתא נשמרת
 עם עט ברזל ובעופרת
 גנב נמצא במחתרת
 ארים על גפירום קרת
 בי מצוה מצוה גוררת
 פן תהיה כלה נמכרת

מה לך אל דר או סוחרת	כי טוב סוחרת סכל מסחר
כי לתורה היא עקרת	האלך אורה למסרה
זה מסורת המסורת	על כן אקרא שם הספר
אתן שבח גם תפארת	חשיר נשלם אלא עולם

וזאת התקדמה החרוזית על דרך חרוזה אסכמות.

נאם אליהו הלוי

המוציא והמביא עצות מרחוק
 לשים לדקדוק חוק ודרך להזון
 קולות קטנות עם גדולות
 במעוט דברים בחבור ספרים
 פרצו עליהם פרץ ארבעה הם קטני ארץ
 כלם בחכמת הלשון והספר
 הראשון אשר בהם חברתי
 הוא אשר בארתי מהלך שבילי הדעת
 תועלתו לכל מודעת
 ואחריו ספר הבחור משיב מדקדקים אחר
 ואחריו ספר ההרכבת
 כל מלה זרה בו נכתבה
 ואחריו פרק שירה
 עם שאר פרקים ער גמירא
 והילדים אלה ארבעתם
 לחכמתם ולדעתם כמה פעמים נחקקים
 וללשון הגוים מועתקים
 ובהם עמלים מולים וערלים
 ומרחוק נשמע קולם וכבודם מלא
 עולם וכשמן הטוב נותנים ריח
 וזוה את עצמי אשבת והיושר
 אדבר כי לא היה מחבר
 שזכה אלהים אותו שראה לפני מותו
 ספריו נזכרים ונעשים
 וזכמה פעמים נרפסים כמו שזכה אותי
 בעוד בחיים חיותי ועוד יודי נטויה
 להגדיל תושיה ולזכות את
 הרבים ועתה אותי מסכים
 תלמידי ההגונים וכל יודעי לפנים
 ומבקשים את פני לאמר למען יי
 ולכבוד קדושת התורה
 תבאר למ המסרה כי ידענו כי זאת עמך
 כי שמענו ממך כי יודך
 גוברת בכל דברי המסורת
 מכל אנשי רודינו ומאשר שמענו
 באזנינו ובשמעי דבריהם כינעמו
 הטית ארת אזני אלימו
 ואמרת את קולכם שמעתי
 ובאמת כונתם דעתי והנני נשבע ביי
 כך עלתה במחשבה לפני
 בעוד היותי ברומי אשר שם הייה
 מקומי וחברתי שם הספרים
 אשר למעלה נזכרים ולא הספיקה
 לי השעה כי באוימי הרעה
 ונלכרה העיר ואנכי הצעיר הייתי
 אנוס על פי הדבור ולא עשיתי החבור
 ועתה אתרי בליתי שזכה
 אלהים אותי ובאתי לכלל ישוב
 בזה המקום החשוב ונניח

דמהחללה היא העיר הגדולה הנני לבקשתכם אואל ואעשת
 דבר בישראל אשר כל רואיו יספרו פלאיו ואתברזאת המתברת
 בכל דברי המסורת גדולה וקטנה כי זה לי עשרים שנה אנכי
 בדרך למצא לה ערך לכאר ענינה וקצור לשונה אשר הוא
 סתום כדברי הספר החתום וכמה בזה מרתתי ולא שקטתי ולא
 נחתי ועינית בספרים מדויקים וישרים ונתתי עליהם דעתי
 והנני נשבעתי בחי האמת והישר וכה יתן לי אלהים עושר כי לא
 אחת ולא שתי הלכתי ורך יום או יומים למקום שידעתי ומפי
 השמועה שמעתי ששם מצוייה מסרה הראויה ליסמך עליה
 וכאשר קרבת אליה ולא מצאתי לה פסולים העתקתי ממנה
 מלים הטובים והנכוחים בשושנה בין החוחים ובאמת רוב
 הנוסחאות המוגהות הנמצאות הספרים אחדים מספרי
 הספרדים ועליהם נסמכתי ובנתיבות דרכתי ועס כל זאת
 צמאי לרוות נפשי לא יכלה כי אם מספר אכלה ואכלה והרבת
 ממנו לקטתי וכלליו בירי נקטתי זהו ספר קטן הכמות
 ובמסורת אין לו הרמות ונכברות בו מדובר ולא נמצא ספר
 מחובר המרבר מהמסורת וכללם רק הוא לכוז בעולם חוץ
 ממה שנרשם זער שם זער שם סביב הספרים בגליונות ובהם
 חסרון לא יוכל להמנות כי הסופרים הזירו ועל המסורת לא
 הקפידו רק עיקר השיבות ליפות את כתיבתם ולכוון את
 השורות שלא ישנו את הצורות ותהינה שוות בכל הרפין ועוד
 אותן מפיץ בתמונות וציורים בסכסוכים וקישורים ובציצים
 ובפרחים ועל כן הם מוכרחים לפעמים לקצר ולפעמים לבצר
 חומות הציורים בדברים האמורים במקומות אחרים והם פה
 יתרים ואין כאן מקומם ולפעמים רשומם במקום הראוי
 לה נפר ולא זכרום כלל ועיקר כי המקום לא הספיק
 והוצרכו להפסיק באמצע הענין ולא נשלם הבנין ותסורי
 מחסרים אכן המסורת מהארבע ועשרים הנדפסות הנה לא
 ראיתי כהנה בכל ספרי הקדמונים מסודרים ומתוקנים ביופי
 ובהדור ובטוב הסדור סדרם אחד מהנכונים היה שמו לפנים
 בישראל נקרא יעקב תחי נשמתו צרורח בצרור נקוב ואף שתכור

במאר נאה הרבה שגה ברואה ובמקומות אין חקר העיר ערות
 שקר ואין לתמוה על ככה כי בזאת המלאכה היה חגור חדשה
 וכל התחלה קשה ואני ברוב השתדלותי ובמעוט עצלותי ובעמל
 שעמלתי בין אור לחושך הכולתי ונתתי לביאורם סדר ורוח
 שמתו בין עדר ובין עדר ובין כל מין ומין יגעתי ומצאתי תאמין
 מה שלא מצא זולתי וידי חובתי יצאתי בדברים אשר לא קדם
 אותי בהם אדם בידעי כי דברי חמסורות מאנשי אלה הדורות
 נסתרו ונעלמו ולא רבים יחכמו להבין ארת דבריהם והמה
 בעיניהם כחלום בלי פתרון ואין בהם יתרון ולא ידעו ולא יבינו
 כיבתשכה ילינו והלא המסרה היא סיג לתורה וממנה נמשכות
 כמה גופי הלכות וטעמים ופירושים ופשטים ומדרשים ומן
 החסרים והמלאים כמה דינים מוצאים כגון ולא תענה על ריב
 הוא הסר כתיב וכן על מזוזות ביתך קדמא דענינא חס ויו תנינא
 וכן כמה מינים שיוצאין מהם דינים ולזאת הסבת אבאר מה טבת
 ודין ומשפטן בזה החבור הקטן בקצור ולא באריכות בדברים
 רבה איכות חרשים מקרוב באו ולא מאז נבראו והיו למאורות
 ברקיע חמסורות והמשכילים יבינו ולבם וכינו להשכיל במקרא
 ויהיה שמי נקרא בפיל כל התלמידים גוים כיהודי אשר לתורתנו
 חמדו וממני למדו ותנני נשבע ביוצרי כי גוי אחד בוצרי לזה
 העירני ועד הלום הביאני אשר היה תלמידי וכעשר שנים תמידי
 בביתו עמדתי ועמו למדתי וועל זה גדלה עלי הצעקה ולא
 נחשב לי לצדקה וקצת הרבנים אינם מסבירים לי פנים ואומרים
 לנפשו אוי על שלמדתי תורה לגוי משום הדרשה הבנויה על
 ומשפטו בל ידעום הללויה והנה לא ישיאני עצלותי לבלתי עשות
 התנצלותי ואגיד כל ההויה ומעשה שהויה כך הויה בשנת
 סאתים וששים ותשע החמסקם למטה רשע ואנוש חציבלי
 פשע ויהי בהיותי ואני בעיר פלואה רבתי כאשר היא נלכדה
 ונשללה ונשודדה ואויבים אתני השמו בכל המון חיהודים אשר
 תמו והויה כל אשר לירושלם כאשר יבער הגלגל ואז נפלגו לו
 חכלים לגלות בראש גולים ועזבתי את מקומי ובאתי עד רומי
 ושם שר גדול מאד חשמן נשא הוד חכם כידעיה שמו קארדינאל
 איגידיה

סמות כב

דברו ו

תליס קמו

איני יודע וכשמעי מהללו בקרתיו בהיכלי וכאשר ראני על אחוזתי
שאלני ואמרתו דע ארוני כי אנכי הפלוני המרדקדק האשכנזי רזי
לירזי בוקדוק ובפסוק כי כל ימי עסוק אני בזאת המלאכה על
כן ככה אין איש במציאו שנצחתי בבקיאוי כמאמר בעל החלצה
שנפשו לא מצא מעולם מנוצחת כי אם מבעל מלאכה אחת
גם תלמידו חכמוני ולידועתי הביאוני כמאס היחודי איש תלמודי
הרבה למדותי מרבותי ויותר מעמיתו ומתלמידו בפלפולם יותר
מכלם בשמוע השר דברתי קם וירץ לקראתי וישקני משקיות
פיהו ויאם האתה זה ארוני אליתו אשר שמעך החלך בכל חסדוני
וספרוך נתפשטו בכל פנות כרוף אלהי עולם אשר הביאך עד
הלום והקרה אותך לירי ואתה פה עמוד עמוד ותתנה לי לרב
ואני אתיה לך לאב ואכלכל אותך ואת ביתך ואתך דגנך תורשך
והיתך ואטול לכיסך מלאי רק כל מחסרך עלי ובכז המתקני
סוד יחד כרזל כרזל יחד ורוחי עלי אצלתי וגם אני ממנו קבלתי
דברים טובים ונעימים אשר עם האמת מסכימים וקומתי צואת
החכם ודבורו קבל האמת ממי שאמרו והנה הכלל העולה הנני
מורה בפה מלא כמודה בפני בית דין חשוב דבר ולא ישוב כי
מלמד לגוים הייתי וכזאת וכזאת עשיתי אך דעו כי אפילו הכי
חלה לאל עברי אנכי ואת האלהים אני ירא שמים וארץ בורא
וחלילה לי מרשע וזך אני בלי פשע כי חכמים אינם אוסרין רק
שדברי תורה לגוי אין מוסרין ולא אמרו אין מלמדין רק עקרי
דבריהם עומדין על דברו ששייך בהן מסירה כגון מעשה בראשו
ומעשה מרכבה וספר יצירה שאין מגלין אלא לצנועים אנשים
חכמים וירועים אשר מבני ישראל המה וכך כצורר אבן במרגמה
אשר על תלמיד שאינו הגון דרשוהו ולזורק אבן למרקוליס דמוהו
ואמרו כל הלומד תורה לתלמיד שאינו הגון יור שאלה ביגון
ורוחו ונשמתו תפח שנאמר תאכלהו אש לא נפת לא דברו אלא
בישראל ואל בארזי או ישמעאלי ועוד מה שאמרו בגמרא אין
מוסרין סתרי תורה אלא משיש בו חמשה ענינים זקן ונשוא
פנים וכולי כדאיתא בשעיה ורי לנו כזו ראיה שתכמים ללא
גזרו גזרה שהלמוד לגוי יהיה עברה כי אפילו לפי דבריהם מותר
ללמוד עמהם שבע מצוות בני נח וזה לי ליפוי כח כי איך אפשר

כ

מסליכו

איוב

יסעל

כ

זה להודיעם: ודין ומצוות להשמיעם: אם לא ידעו בראשון להבין
 את הלשון: וגם יש לילהתלות: בהרבה אילנות גדולות: אנשים
 שהיו לפני: אשר קטנם עכה ממתני: ולזכור בשמם ראוי אניני:
 ולמדו גוים יותר ממני: מהם שהם חיים עדין: וכמה נשפתם בגן
 עדין: מהם לומדים ורבנים: מהם זקנים ונשואי פנים: מהם חכמים
 והופאים: מהם עשירי וישעל שמריהם קופאים: ומה גם אני הנזכר
 בתכלית עוני: איש שפל ומטופל: בבנים ובבנות מטופל: ומאומה
 אין בידני: ונסתופה שדי ואין בה חטה ושעורה: רק חלה וסערה:
 נורעו בהכלאים: ויעקבני הזמן פעמים: כפרואה ממוני לקח: ועתה
 עיני פקח: על כל מחמדי הטובים: ונתנם ביר שובים: וזה היה בשנת
 פאר: כאשר על רומינגור: חורבן וכליר: כפשוטה: לא נשאר
 בזרי פרוטה: והיתה עת צרה: כי אין כסות בקרה: ובבית אין לחם
 ואין עצים: והאם רוכצת על האפרוחים או על הכצים: והבנות
 עומדות על פרקן: ראויות לבעל כדרכן: והנה איש שזה עליו
 בלא מטא: מה יעשה ולא יחטא: במכשלה נקלה כזאת: וזה לכם
 האות: הדין הפשוט אותי לומד: שאין דבר בפני פקוח נפש עומד:
 ועוד לכם אודיע: רב טוב אשר מזה הגיע: כי הנני נשבעתי:
 כי כל הגוים שדעתי: אשר למדתי אני ואחרים: כלם אנשים
 טובים וכשרים ובכל מה שהיה יום לאל: הטיבו לישראל: הרי
 לשוננו שהיא לגוים ידועה: גם היא לנו לישועה: וזה פתחון
 פה אלי: להדחיק תלונה מעלי: ועוד כי עקר למודי: עם
 גוי כיהודי: אינו אלא ברקדוק לשון הקדש: וכללים אשר להם
 אחרש: ואם בזה לפני נקרא פסוק אחר במקרא: למה לא אבארהו
 ומה עשיתי הלא דבר הוא: ועוד אם לא אבארהו אנכי: הלא יבינו
 בלאו הכי: מחבורי אשר תחת ידם: שיבינם כל אדם: ובהם ימצאו
 מרגוע ופדוים: ועדין מדי יום יום: אלי גוים ידרשו: וקרבת הלשון
 ובקשון: ונדרשתי לאשר שאלוני: ולמה בעבור זה תאשמוני:
 ותחזיקוני לנבוה: וכי בנפשי דברתי את הרבר הזה: וכן אם גם אני
 קבלתי: ופתחתי את פי ואכלתי: טוב דעת וטעם: צוף דבש אמרי
 נועם: אשר נטף מפיהם טפות טפוף: ואכלתי התוך וזרקתי הקליפ
 ולא אכלתי התפל וריר חלמות: וטעמתי מעט דבש הזה הנני אמות:
 לכן קבלו נא חכמי מלי: ותכל תלונתכם מעלי: כי עיניכם הרואות

כי נתום לבני עשיתיו זאת וחלילה לילהתיר האסור והרבר הזה
ללב מסור ורחמנא לבא בעין והנה כדקאי קאי ועיקר פני אסות אל הסקרמה הסלסית

אחר

דברו ב

הדברים והאמת האלה ארחיב הדבור בהלצה
ללמד על הכלל כלו יצא וקודם כל אבאר מהו
ענין מסורת ומציאות לשון הוא ואמת כי הלשון הזה לא נמצא
בכל המקרא רק בפרשת מסות שתי פעמי' ומסרה למסור ופרש
בו הדק שחא ענין נתינה בכל לב והתשומה ברשות אחר וכו' עד
ותרגום ויתנהו יי אלהינו ומסרוה וכו' עיין כשרש מסר ואומ' אניכו
לשון נתינה אינו מתורגם בלשון מסירה רק כשהוא סמוך אצל
לשון ביד כמו ויתנהו יי אלהינו בידו אתן בידך ודומיה' ויחלל
כי לשון מסיר נופל על דבר שיתן או יפקיד אדם ביד אחר שיתוקנו
ברשותו כרצונו כאלו הוא שלי' וכך בענין הלמוד והתחנה שילמד
אדם או יגיד לתברו איזה סוד או ענין שקודם זה לא ידעו נופל בו
לשון מסירה כמו שאמרו במשנה משה קבל תורה מסיני ומסרה
ליהושע וכו' וכך ענין המסורת הזאת לפי שנמסרה לחכמים איש
מפי איש עד עזרה וסיעתו ומחם לחכמי טבריא אשר כתבו וקראו
לה מסרה וגם אני בזה הספר אמסור כללים להבין אמרי בינה
בדברים הסתומים במסרת גדולה וקטנה לכן ראיתי לקרא לוספר
מסרת המסור ושם זה נאה לו והוא נאה לשמו ועתה אבאר מהותה
ואיכותה ותועלתה ומי שחבר אותה יחיד או רבים ומי שתמציה
הנקודות והטעמי ומתי הושמו עם האותיות ואכתוב דעת הראשונה
והאחרונים ואחזה דעי אף אני ואחריו כן אורה אתכם כידה הטובה
עלי את הדרך אשר הלכו בעלי המסורת ואת המעשה אשר עשו
ומה היתה עקר כוונתם ועל מה דברו ועל מה לא הקפידו לדבר
ואתחיל ואומר הנה דעת רוב האנשים שעזרה הסופר וסיעתו
שהם אנשי כה' עשו המסורת והנקוד והטעמים על כל
המקרא ומביאים ראיה ממה שדרשו רז"ל בנדרים ויקראו בספר
תורת אלהים זה מקרא' מפורש זה תרגום ושום שכל אלו
הפסוקים ויבינו במקרא זה פסוק טעמים ואמרו ליה אלו מסורת
על' והנה לפי פשוטו של מקרא אין הפסוק מדבר מעזרה רק הוא

פניו

כתמים ה'

שב על המקור של מעלה הימנו וישוע ובני ישראל וגו' עד ותלום
מבינים את העם לתורה ועליום הוא אומר ויקרא בספר תורת
אלהים וגומר ולא על עזרה אך יש ליטב המדרש הזה על דרך
פשוט הכתוב ככה ויקרא בסת' אלהים זה מקרא ר'ל שאלה האנשים
קראו הפסוק בראשונה בלשון עברי ואח' מפורש זה הרגום פי
שחיו מתרגמו להם הפסוק בלשון ארמי לפי שאותו לשון היו מביני
הכל ושום שכל אלו הפסוקים שהיו מפסיקי' בין פסוק לפסוק
כמו שהיתה קבלת בידם ממרעה כמו שאמרו ר'ל במסכ' מגילה
ז"ל כל פסוק שלא פסקיה ליה משה לא פסקינן ליה והמפרשין
הפסוק על עזרה חושבים כי ושום הוא לשון יחיד ולא ידעו כי הוא
מקור והיה הוא כמו וישימו בעבור מלת ויקראו של פניו ומלת
ויבינו של אחריו כי כן המקור מכוון בכל מקום בלשון יחיד או
רבים נוכח או נסתר זכר או נקבה לפי הפעלים הסמוכים לפניו או
לאחריו ואין כאן מקור להאריך ומה שאמרו ויבינו במקרא זה פסוק
טעמים ר'ל כשהיו קוראין להן עשו הפסוק באמצע הפסוק לפי
כוונת הענין כמו שהיה קורא מרעה לזקני' והמשל כשהיה קורא
להם הלא המה בעבר היבין אחריו היה מפסיק מעט כמלת אחריו
ואחריו כן קראו דרך מלא השמש' כמו שפרשני ע"ש ור'ל קראו ליה
פיסוק טעמים לפי שהפסקותן טוב טעם ורעת להבנות הפסוק
לא שהיו להם הטעמים אשר בידיו היום כי עדין לא נעשו כמו
שאוכיה אח' ולמאן דאמר אלו הסורות פ' שהיו קוראים להם
כל המלות כמו שהיתה מסורת בידם ממרעה כגון קריין וכתבן
וכמו שותבאר אח' ואין להבין כלל שהיו קוראין להם המסורת
על פה או שהם כתבו המסורת על התורה כ"ש על כל המקרא
כמו שהיא בידיו היום כי בלי ספק עזרה לא כתב דבר רק בתורת
משה לבד כי כן כתיב הוא עזרה סופר מהיר בתורת משה אשר
נתן ואלהי ישראל ופסוק אחר אומר עזרה הכי'ן הסופר דברי
מצות ויחקינו וכן נקרא בלשון ארמי ספר דתא דאלה שמיא
ולפי זה קשה לי מאד מהו שכתב עזרה בתורה כי לא ימנע
מחלוקה אם נמצאה בידו סת' והוא כתב כן אחרת ולא הוסיף
ולא גרע אכ' לא היה אלא כסופר המעתיק ספר מספר אחר ומד
פעלה היתה זאת לו והלא כל סופר הרוש יכול לעשות כן ואין
להאמין

רא"ל

דברי ר'ל

עזרה ז

להאמין שלא היה בכל ישראל סופר אחר כי אם הוא לבדו ואם
 נאמר שהט"ח שהיתה לפניו לא היתה כתובה כתקונה במלאים
 זחסדים ובפרשיות פתוחות וסתומות ואותיות גדולות וקטנות
 וכדומה לזה והוא כתב אחת כתקונה גמזה קשה להאמין שלא
 נמצאת ט"ח כשרה בכל ישראל ובאמת כמה שנים הוקשה ליוזם
 ואמר אל החכמים ואין מגיד ליוזן קשה לי בענין קרי וכתובי זה
 לפי דעת רוב האחרונים שהקרי והכתיב נמצאים כן בגלות
 ראשונה אבדו רוב הספרים ונטלו ודמעטים הנמצאים השיגם
 הסלטר וידעו המקרא כחיו ועזרה וסיעתו החזירו העמדה
 ליושנה ותקנו הספרי והם וכאשר מצאו מחלוקת בספרים הלכו
 בהם אחר הרוכ לפי דעתם ובמקום שלא השיגה דעתם על הכרוז
 כתבו האחד מבפנים והאחר בחוץ או כתבו האחד ולא נקרוחוכל
 עיין בהקדמת ה"דק ביהושע והאפודי בפרק ז' מספרו י"ח
 והאברכינאל השיג עליה בהקדמתו לספר ירמיה והאריך לשון השב
 לתקן עוותם ותקנתו היא קלקלתו כי רוב דבריו לא לרצון
 ובטלין ומבוסלין ולכן אין לי להאריך בהם אך אענה חלקי אף אני
 ואשוב על דברי האנשים הנכונים ואומר אם כדבריהם בן הוא ר"ל
 שהקרי והכתיב בעבור הספקות הנ"ל מה ואמרו על הקרי והכתיב
 הנמצאי בספרי הגולה שהם תגו זכריה מלאכי דניאל ועזרה כתב
 ספרו זה ומרדכי כתב המגלה והלא הם עצמם היו מאנשי כה
 והמשל בספר עזרה כתיב ולא אִנְחֵנו זִבְחִים והם כתבו בחוץ ולו
 קרי ב"ו או עשו זה בעבור הספק שלא ידעו אם הוא לא או לו יש
 להקשו והלא עזרה היה שם עמהם וכו' לא ידע הוא אם כתב ולא
 באלף א' ולו ב"ו וכן בשאר קרי וכתובי שבספריהם ואין לומר
 שאחרי מות המכתבים ההם כתבו שירי כנסת הגדולה הקרי מפני
 הספק שהרי לא היה להם שלטר ולא אבדו הספרים בשנים מועטות
 ה"ה כ"י לא ומשך זמן אנשי כ"ה רק קרוב ל"ט שנה כדמוכח בסדר
 עולם ובקבלת הראב"ד ועוד אם היה הקרי והכתיב בעבור הספק
 הנ"ל היה ראוי שובאו הספקות על דרך המקרה כפי מחלוקת
 הספרים וההבדל שנפל בהם אחרת הנה ואחת הנה זער שם זש
 לא על מלה אחת חרבה פעמים כגון פב פעמים נערה בתורה
 בתיבין נער וקריין נערה וכן ז' כתיבין עפולים וקרוין פתורים

ל' ה' ה' ה'
 ו' ה' ה' ה'

עזרה

א"ה

ובן זה כתיבם ענינים וקריין ענינים וכל הפך ודומה לאלה רבים איך
 נפל הספק על כל נערת ועל כל עפולים וענינים ויותר קשה לי
 מה שאמרו בפרק הלל וכל אמר רבי יצחק קריין ולא כתבן וכתבן
 ולא קריין הלכה למשה מסיני קריין ולא כתבן פרת דבלכתו איש
 וראשה וישאל וכו' כתבן ולא קריין נא דיסלת אל ידלוך ויתוך
 הירוך ידריך השני כתיב ולא קריין וכו' וסיותן שומע לי ובינן אוק
 ותכן לומר בתן ה'למה לא כל אותם שהביא אין אחד מהן בתורה
 ואפילו אותם שהוסיפו עליהן בעלי המסורת כי רבי יצחק לא
 הביא רק ה'למה ובעלי המסורת הביאו ה'וכן וקריין ולא כתבן ר' יצחק
 הביא ה'ותם הביאו ו'וסכל אלה ואלה אין גם אחד מהן בתורה
 ואם אין יאמר הש' ה'לם מה שלא היה ולא נברא עדיין ולא די לנו
 לצרחה זאת עד שכתבו קצת האחרונים כל קרוי וכתיב שבכל המקרא
 ה'לם ומהיכן למה לומר כן והלא רבי יצחק לא אמר רק על קריין
 ולא כתבן וכתבן ולא קריין שהוא המין הקטן שבכל ז' חמינין כמו
 שאבאר בלוחות שניות במאמר א' אך אם קבלת ה'יה שאלה הם
 לבדם ה'לם אקבלהו כי הם אמת ודבריהם אמת ולולי זה הייתי
 אומר שלבר הקרוי והכתיב שבתורה הם ה'לם ואנשי כנסת הגדולה
 שהם חגי זכריה מלאכי דניאל חנניה מישאל ועזרי' עזרה נחמיה
 מרדכי זרובבל ועוד נלוו עליהם חכמים מהח'רש והמסגר עד ה'
 השלמת מאה ועשרים איש כתבום על פי הקבלה שהיתה ביום
 שמשה רבינו ע'ה לא קרא המלה והיא ככתיבתה לסוד אחר מן
 הסודות הידועים להם שמר'עה מסר ליהושע ויהושע לקנים וקנים
 לנביאים וכו' וכתבוהו בחוץ בקריאתה ועזרה היה הסופר וזהו מה
 שכתב הוא בתורת משה וכן עשו גם כן בנביאים וכתובים בכל
 המלות שהיתה קבלה בידם מפי הנביאים וחכמי הדורות איש ספי
 איש שלא יתיונקראין ככתיבתן אבל בספרי הגדולה לא היו צריכי
 לקבלה כי המחברים עצמם היו שם עמהם וכשמצאו מלה אחרת
 שנראה להם שהיא זרה כפי כוונת הענין ופשט הכתוב אמר להן
 המחבר הטעם למה כתב כן בורותי אז כתבו המלה בחוץ
 כקריאתה ובוזה יתיה מיושב מה שהקשיתי לעיל על ולא אנחנו
 זובחים כי הוא אמה הטעם למה כתב כן וכן כשקראו בספר
 חגי וארצה בו ו'אכבה אמר להם חגי אל תקראו ו'אכבה אלא

ממולח ה' י'
 מלכים ה' ירמיה מ'

חגי א'

ואכבר

וְאֵיכָכָךְ כֵּאלוֹ הֵיחָדָה הָא כְּתוּבָה בְּסוֹף וְאָמַר לֹחַן הַטַּעַם מִפְּנֵי הָ
 דְּבָרִים שֶׁהָיוּ בְּמִקְדָּשׁ רֵאשׁוֹן וְלֹא בְּמִקְדָּשׁ שְׁנֵי כְּתַבְתִּיו בֶּן אֵז כְּתוּבוֹ
 בְּחֹץ וְאֵכְבֵּדָה קְרִי וְכֵן עָשׂוּ בְּכָל הָאֲחֵרִים שֶׁבְּסִפְרֵי הַגְּדוּלָּה וְהַכֹּלֵל
 כִּי אֲנִשׁוֹ כִּנְסַת הַגְּדוּלָּה עָשׂוּ הַקְּרִי שֶׁבְּתוּרָה עַל פִּי הַקְּבֵלָה מִמְרָעוֹ
 וְשֶׁבְּנִבְיָאִים וְכְתוּבִים עַל הַקְּבֵלָה מִנְּבִיאִים וְחֻכְמֵי הַדּוֹרוֹת וְשֶׁבְּסִפְרֵי
 הַגְּדוּלָּה עַל הַמַּחְבְּרִים עֲצָמָם וְלֹא בְּעִבּוֹר הַסִּפְקוֹת כֹּאשֶׁר חֲשַׁבּוּ
 רַבִּים וְהָנָה כֹּאשֶׁר נִתְּתִי אֶת לְבִי לְדַרוֹשׁ וְלַתּוֹר בַּחֲכָמָה עַל כָּל
 אֲשֶׁר נַעֲשָׂה בְּעֵינַי קְרִי וְכָתִיב עוֹד זֶה מִצְּאֵתִי שְׁלֹא נִמְצָא קְרִי וְכָתִיב
 עַל עֵינַי חֲסֵר וּמִלֵּא לְעוֹלָם רַל שְׁלֹא נִמְצָאת מְלֵא בְּכָל הַמִּקְרָא
 שֶׁהַכְּתִיב הוּא מֵלֵא וְהַקְּרִי הוּא חֲסֵר אִו לְהַפְּךָ וְהַטַּעַם לְפִי שְׁלֹא
 תִּשְׁתַּנֶּה הוֹרָאת הַמְּלֵא בְּעִבּוֹר חֲסֵר וּמִלֵּא לְעוֹלָם וְעוֹד זֶה מִצְּאֵתִי
 הַכֵּר נִא וְדַע לֶךְ שְׁלֹא נִמְצָא קְרִי וְכָתִיב עַל עֵינַי הַנְּקוּדוֹת וְהַטַּעֲמִים
 לְעוֹלָם רַל שְׁלֹא נִמְצָאת מְלֵא שֶׁהַכְּתִיב נִקּוּד בְּאֹפֶן אֶחָד וְהַקְּרִי
 בְּאֹפֶן אֲחֵר וְכֵן לֹא יָבֵא קְרִי וְכָתִיב עַל דָּגֵשׁ וּרְפִי וְלֹא עַל מְלֵעוּל
 וּמְלָרַע וְלֹא עַל יִמּוֹן וְשִׁמְאָל וְלֹא עַל מְפִיק אִו לֹא מְפִיק וְכֵן לֹא עַל
 אֶחָד מֵהַטַּעֲמִים הַמְּפִסִּיקִים אִו בְּלִתִּי מְפִסִּיקִים וְהַטַּעַם לְפִי שְׁלֹא
 הֵיחָדָה מַחְלֻקֶת בְּכָל יִשְׂרָאֵל בְּקִרְיָאֵת הַמְּלוֹת כִּי הַכֹּל הָיוּ קוֹרְאִין
 בְּתוֹרָה־יְבִלִי נִקּוּד כִּמוֹ שֶׁקְּבֵלוּ מִהַנְּבִיאִים וְהַנְּקוּדוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ אֲחֵךְ
 הֵם אוֹתוֹת וְסִימָנִים לְתַכּוּנוֹת וְלִהְיֹתוֹת הָהֵם עַל כֵּן לֹא שִׁייךְ בְּהֵן
 קְרִי וְכָתִיב וְכֵן הַחֲלוּפִי וְהַפְּלֹגְתוֹת שֶׁבֵּין מְרִינְחָאֵי לְמַעֲרַבָאֵי אִין
 גַּם אֶחָד מֵהֵן בְּנְקוּדוֹת וְטַעֲמֵי וּמְרִינְחָאֵי הֵם בְּבֵל וּמַעֲרַבָאֵי הֵם
 בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מֵהֵם אֲנַחְנוּ בְּכָל הָאֲרָצוֹת הָאֵלּוּ לְפִיכֵךְ
 אֲנַחְנוּ סוֹמְכִין עַל קְרִיאתֵם וְהֵלְכָה כְּמוֹתֵם וְהַחֲלוּפִין שֶׁבִּינֵיהֶם
 הֵם בְּתִיבוֹת וְאוֹתוֹת וּבְכָתִיב וּבְקְרִי וּבְמֵלֵא וּבְחֲסֵר וְלֹא בְּנְקוּדוֹת
 וְטַעֲמִים וְהֵרָאִיתִי כִּי נִכְתְּבוּ הַחֲלוּפִי הָאֵלּוּ קוֹדֵם שֶׁהוֹסִדוּ הַנְּקוּדוֹת
 וְהַטַּעֲמִים אֲבָל הַפְּלֹגְתוֹת דְּבִין בֶּן אֲשֶׁר וּבִין בֶּן נִפְתְּלִי שֶׁאִינֶן
 אֵלּא בְּנְקוּדוֹת וְטַעֲמִים אִין סִפְקֵי שֶׁנִּכְתְּבוּ אֲחֵר שֶׁהוֹסִדוּ הַנְּקוּדוֹת
 וְהַטַּעֲמִים וְזֶה קָל לְהַבִּין וְהָנָה שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הָאֵלּוּ הָיוּ שְׁנֵי רֵאשִׁי
 וְיִשׁוּבוֹת בְּמִסּוֹרֶת שֶׁם הָאֶחָד יַעֲקֹב בֶּן נִפְתְּלִי וְשֵׁם הַשֵּׁנִי אֶהְרֹן בֶּן
 אֲשֶׁר וְכָתִיב הִרְמַבְּסֵל בְּסִפְרֵי אֲחֵבֶת פֶּרֶק ה' ז' וְסִפְרֵי שֶׁמִּכְנֵי
 עָלוּ בְּדְבָרִים אֵלּוּ הוּא סִפְרֵי הַיְדוּעֵי בְּמַצְרַיִם שֶׁהוּא כּוֹלֵל כָּד סִפְרֵי

שחיה בירושלם מכמה שנים להגיה ממנו הספרים ועליו היו הכל
 סומכין לפי שהגיהו בן אשר ודקדק בו שנים הרבה והגיהו פעמים
 רבות כמו שהעתיקו ועליו סמכתי בספר תורה שכחתי כהלכתו
 : וכן אנתנו סומכין על קריאתו בכל הארצות האלה : ואנשי
 סודת סומכין על קריאת בן נפתלי והפלוגתו שביניהן בטעמי אינן
 אלא בטעמים הקטנים כגון מתג ומקף ומונח ובפשטא אחר וב
 פשטין : וכל זה יהיה מבואר היטב בספר טוב טעם : אשר יעתי
 חבורו בעה : גם הפלוגתות שביניהן בנקודות : אינן אלא בחולם
 ובקמץ הטוף : ובקמץ גדול ופתח ובשווא ובחטף פתח : וכן
 בדגשין ורפין ומלעיל ומלרע : והכלל העולה מדברי שלא נמצא
 קרי וכתוב על ענין חסר ומלא ולא על אחר מהטעמי והנקודות
 לעולם לכן באתי כמוהיר וכמזכיר לכל חקורא בספריו העשרים
 וארבעה הגדולים עם הקטנים הנרפסים פה וזניויה בשנת רעה
 שאל ישעיה אל דברי שקר מהמלוד הנרפסוד בגליון בדמות
 קרי וכתוב חס ומלעיל ומלרע ובשנוי הנקודות והטעמים או
 מאחת מכל אשר לא תעשינה כאשר כתבתי לעיל : כי המניח
 אותם לא ידע בין זמינו לשמאלו כי לא היה יהודי ולא ידע מענין
 המסורת דבר ולא עשה זה אלא מפני שמצא לפעמים חלופין
 בספרים שהיו לפניו ולא ידע איהו וכשר הזה או זה לכן כתב אחד
 בחוץ ואחד בפנים ולפעמי הניח האמת בפניו והשקר בחוץ ולפעמי
 להפך והיה ממשש כעור באפלה לכן אין לשום עליו חסלב כי תהו
 המת : והנה טרם אכלה לרבר מענין הקריאה וכתוב שמעני
 ועתה דע לך כי כאשר תפצתי לדעת מנין כל הקריין וכתבן
 שבבל המקרא העברתים על יד מונה לא אחת ולא שתים ומצאתי
 מנינם תלמה ונתתי בהן סמן קריין וכתבן מהן טרה בתורה :
 ותנר בנביאים : ושכט בכתובים : ויש לתמוה למה לא נמצאו
 בתורה רק טרה קרי וכתוב אשר מהן כב דכתיבי נער וקרי נערה :
 וספר יהושע שהוא רק כעשירייה בכמות התורה ונמצאו בו לב
 וספר שמואל שהוא כמעט הרביעית מן התור ונמצאו בו קלג
 הלא תראה כי רוב הזוגין והשיטין ואלפא ביתין מן קריין וכתבן
 שבמסרח הגדולה אין גם אחד מהן בתורה : והמשל סב מלין

דמוקדמין ומאחרין ויב מלין החסרין ויו בראש התיבה וקריין ויא
 מלין בהפך ויה חסרין ויו בסוף תיבותא וקריין ויא מלין בהפך
 וכל חסרין הוא בסוף התיבה וקריין וב מלין בהפך ואלפא ביתא מן
 עה מלין דכתיבי יוד באמצע תיבותא וקריין ויו ואלפא ביתא מן ע
 מלין בהפך אין גם אחר מהן בתורה וכן החלופין שבין מדינתאי
 למערבאי אין חלופ אחר מהן בתורה ועל כל פנים טעם יש
 בדבר ואנכי לא ידעתי וכאן נשלם חפצי מה שראיתיל באר בענין
 קריין וכתבן ועתה ארבה מעט מענין המלאי והחסר ואתחיל
 ואומר כי המלות שנכתבו חסרים או מלאים נראה כי לא חרשו
 אנשי כנסת הגדולה בהן דבר מדעתם רק עזרה כתבם בתורה
 כאשר מצאם בטופס סת אשר הועתק מספר תורת משה אשר
 קבל מסיני שגנו ירמיה הנביא לפי דעת האומרים ככה ולא חוסקי
 ולא גרע וכן החסרים והמלאי שבנביאי ובכתובי אם נמצאו בידם
 גופי הספרי אשר כתבו המחברי עצמם כגון ספר ישעיה שכתב
 הוא בעצמו וכן תהלי שכתב רוד ומשלי שכתב שלמה וכן כלן או
 מקצתן אשר נמצאו בידם לא היו צריכים לקבלה אלף הניחום
 כמו שמצאום במקום מלא מלא ובמקום חסר חסר אבל אם לא
 נמצאו כמו שהוא קרוב לודאי הלכו אחר רוב ההעתיקות הנמצאו
 אחרת הנה ואחת הנה כי לא היו הכר ספרים מחוברים יחד והם
 חברים ועשו מהם ג' חלקים תורה נביאים וכתובים וסדרים נביאי
 וכתובים זה אחר זה שלא כסדר שסדרים רזל בכבא בתרא והיו
 סדרן של רזל סדרן של נביאים יהושע שופטים שמואל מלכים
 ירמיה ישעיה ויחזקאל תרי עשר וסדרן של כתובי רות תהלים איוב
 משלי קהלת שיר השירים קינות אסתר דה ונותנים טעמי וסברות
 נכונות על סדרן זה ואין כאן מקומן ובעלי המסורת סדרו נביאי
 בסדר הזה רק שהקדימו ישעיה לפני ירמיה ויחזקאל לפי שזמנו
 חידה קודם זמנם וכן נמצא סדרן בכל ספרי ספריו המובהקים
 אבל בספרי האשכנזים והצרפתים הם סדרים בסדר של רזל אך
 בכתובים שנו בעלי המסרה סדרן של רזל וזהו דה תהלים איוב
 משלי רות שיר השירים קהלת קינות אסתר וניאל עזרה וכן
 בספרי הספרדים אבל בספרי האשכנזים סדרן ככה תהלים

משלי איוב חמש מגלות דניאל עזרה דה' וה' המגלות נוהגי לכתוב
 סדרן לפי הסדר שקוראין אותן בבית הכנסת בזמנם. דהיינו שיר
 רות קינות קהלת אסתר. ועתה הגעתי עד המקום אשר אמרתי
 בתחלת ההקדמה הזאת לחוות דעי אף אני בענין הנקודות והטעמים.
 ואערוך מלחמה נגד האומרים שנתנו מסיני ואודיע מי יסדם ומתי
 חוסרו והושמו עם האותיות ומי שיוכיחני בהוכחה ברורה שדעתי
 זאת נגד דעת רז"ל יבוטל דעתי מפני דעתו אבל עד הנתלא מצאתי
 ולא ראיתי ולא שמעתי דבר ראיה או סמך שראוי לסמוך עליו
 שהנקודות והטעמים נתנו מסיני. והנני אכתוב כל מה שמצאתי
 כתוב על ככה בקצת דברי האחרונים אך לא בדברי רז"ל. כתב
 הרד"ק במכלול כאשר מביא מאמר רז"ל שצריך ליתן ריוח בין
 הדבקים וזל הנה ככל לכתב נקוד בקמץ מפני המקף ואם יקרא
 אותו בלא מקף יהיה נקוד בחולם. וזה לא אמרו רז"ל להחליף
 את התנועות כאשר נתנו למשה בסיני ע"ל. והנה יש לגמגם
 בדבר הזה. כאשר דבריו אלה סותרים מה שאמר כבר בבנין
 נפעל מהשלמים וזל. ומתקני הנקוד שמו הפרש בין והעבר
 והבינוני היחיד כי קריאתם אחת. ונקודו עין הפעל בעבר כפתח
 נפקד. והבינוני בקמץ נפקד ע"ל בקצור הרי משמע מדבריו אלה
 כי גם הוא סובר שהיו אנשים אשר תקנו הנקוד. ר"ל וכו'. וכן
 א"כ מה שאומר כאן כאשר נתנו למשה בסיני אין רצונו לומר צורת
 הניקוד רק תמשה הקולות הגדולות וחמש הקטנות לכך אומר
 להחליף התנועות ואינו אומר הנקודות גם מה שאומר כאשר נתנו
 וגו' ואינו אומר אשר נתנו יש להבין דבריו כאשר כתבתי ולא
 אוכל להאריך וכתב בעל ספר הסמור ושמו לוי בר' יוסף בתחלת
 ספרו וזל ואם האומר מאין נדע כי מפי הגבורה נאמר הנקוד
 והטעמים ושיב המשוב מקרא מלא הוא. וכתוב וכתבת על
 האבנים את כל דברי התורה הזאת באר הטיב ואילו לוי הנקוד
 והטעמים שמבארין התיבות אין אדם יכול להבין ביאורים. כגון
 שלמה שלמה שלמה שלמה שלמה ע"ל. ראו נא אם זאת ראיה
 טובה לסמוך עליה ועוד מצאתי בספר אחד נראה לי שהוא הספר
 הנקרא הוריית הקורא ולא ידעתי מי הוא המתבר. וזל ויש מן

דברי כו

הנקדנים אשר לא עלה בורם אמתת הנקוד מקטין ואומרים למת
לא נעשה ב' זרקות במלה אחת כמו שנעשה ב' פשטין ואלו ידעו
שאין בעולם אלא זרקא אחת ולא הוראו לולמרעיה אלא זרקא
אחת ואחריו סגול לא הקשו על זה עכל והנה כל זה הבל ושקר
כי נמצאו ב' זרקא לרוב כמו שאבאר בספר טוב טעם בתמונת
הזרקא ועוד מצאתי כמה שנרפס פה סביב המסר גדולה ואמר
שהוא ספר השמשוני ואני אומר שהוא של רבי משה הנקוד כמו
שיתבאר בשער שבתי לוחות זול אמת הוא שהנקוד נתן מסיני אלא
ששכתחו עד שבא עזרה וגלהו עכל ובאמת איני מבין זה האמת
אך אמת הוא שאין בו ספק שזאת התורה אשר שם משה לפני בני
ישראל היה ספר פשוט בלי נקוד ובלו טעמים ובלו סמני סופי
פסוקים כאשר אנחנו רואים היום ולפידעת בעלי הקבלה כל
התורה היא כפסוק אחר והיא תיבה אחת ויוצאין מהן שמות של
הקבה כמו שכתב הרמבן זל בפתחתו לפירוש התורה עש ואני
אומ' אם אמת הוא שהנקוד נתן מסיני לא ימנע מהחלוקה אם נאמר
שהקבה הראה למרעה צורת הנקודות והטעמים של אש לאמר
כזה ראה הוא קמץ וכזה הוא פתח וכזה הוא צרי וכזה הוא
סגול וכזה הוא זרקא וכזה הוא פזר וכן כלם ומרעה הראת
תמונתם לישראל ולא שם אותם עם התיבות אכ מה תועלת היתת
להם לישראל בראיה זו ואם נאמר ששם אותם עם התיבות צריכי
אנחנו לומר שכתב להם ספר זולת ספר התורה כעין החומשים
שלנו עם הנקודות והטעמים וקרא בו עמם עד שידעו אותם
ואחכ כל מי שרצה העתיק לו חומש אחר כמחו ואסקן איך שייך
בהן שכתה אם לא נאמר שאבדו הספרים ההם כלם וזה רחוק
להאמין ואפילו לפי מדרש חכמים שדרשו על פסוק ויקראו
בספר תורת אלהים כמו שכתבתי לעיל לא זכרו בו הנקוד כלל
וכן דעת ר' אברהם אע בספר צחות זול יש מפרשים רבים מטעים
את המפסיק ולא דברו נכונה ומחם רבי משה הכהן וכו' עד ואני
אתמה מזה תמהון גדול איך טעה המפסיק ואף כי אם הוא עזרת
הסופר והכלל כי המפסיק לא היה אחריו חכם כמוהו כי הנה
ראינו בכל המקרא לא הפסיק אלא במקום הראוי עכל ופיה המפסיק

מ
ס

מי ששם חפסקת הטעמים ותמיה אני עליו איך כנחו כאן בלשון
 יחיד ואין ספק כיהיו אנשים רבים כמו שאזכיר אח"כ וכן כנתן אותם
 בעצמו בספר מאזנים בלשון רבים והנה כאן מוכן מדבריו שאין
 דעתו שהטעמים נתנו מסיני וכן מצאתי בספר אחד הנקרא צח
 שפתים וז' יש לנו לדעת כי הנקוד נתן בסיני ולא שנקוד הלוחות
 אך כאשר דבר הקבה לשון הקדש הבינו השומעים כל התנועות
 והקולות הקטנות והגדולות כאשר נכון הרבר במוצא פה החוק
 הוא הרפה כך יש להכיר מפי הקורא בין אה קמץ לאה פתח ובין
 אי צרי לאי סגול ובין או הולם לא חק ובין או בויז לא בלי ויז ובין
 אי ביור לא בלי יור ע"ל ו גם כתב החכם בעל ספר הכוזרי
 במאמר ג מספרו וז' אמר החבר בלי ספק שהיה שמור בלבבות
 בפתחה והקמץ והשבר והשבא והטעמים וכו' עד ושמו הז' מלכים
 והטעמי' אותות לתכונות ההם אשר העתיקום בקבלה ממל'עה ומה
 תחשוב על אשר תקנו המקרא בפסוקי' תחלה ואח"כ בנקוד ואח"כ
 בטעמים ואח"כ במסורת עם שמירת המל' והחסר עד אשר מנו
 אותיותיה ע"ל הרי שאין דעתו שמשנה כתבם רק שהיה שמור
 בלבבות איך קרא משה ר"ל איך שקרא הפרש בין קמץ לפתח ובין
 צרי לסגול ודומיהן ומי יתן שפירש לנו החכם על מי שב הכנוי
 של וְשָׂמוּ אִם עַל אֲנָשֵׁי כִּנְסַת הַגִּדּוּלָה או על בעלי המסורת ועל
 דעתי שהוא שב על בעלי המסורת והיא לך דעתי בענין הזה
 אחשוב שהנקודות והטעמים לא היו קודם עזרה ולא בזמן עזרה
 ולא אחר עזרה עד אחר חתימת התלמוד ויש לי להוכיח זה
 בראיות ברורות ונכוחות הראיה הראשונה כי לא נמצא בכל דברי
 רז"ל בתלמוד ובהגדות ומדרשות לא זכר ולא רמז משום נקודת
 או טעם לעולם כי איך אפשר אם היו להם הנקודות והטעמי' שלא
 היו זוכרים פעם אחת קמץ או פתח או סגול או צרי וכן פשטא
 דרגא תביר ודומיהן ואל תשיבני משה שאמרו על קצת המלות
 אל תקרי כך אלא כך כמו וְכָל בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי יי אל תקרי בְּנֵיךָ אלא
 בְּנֵיךָ אל תקרי וְשֵׁם דְּרֵךְ אֱלֹהִים וְשֵׁם דְּרֵךְ וכן מה שאמרו יש אים
 למקרא ויש אים למסורת כולפי דעתי כל אלה לי לישועה שלא
 היה להם הנקוד אלא היו רגילין לקרא כך בלי נקוד לפיכך אמרו

וסעי נד
 תלים כ

התקדמה השלישית

כג

אל תקרי כך אלא כך כי אם היה הנקוד מסיני והיתה המלה נקודה
 כך הלילה להם והם לומר אל תקרי כך והמשכיל יבין וישכיל
 כי כן הוא ועוד ראייה אחרת וגדולה היא אלי מה שאמר רז"ל בבבא
 בתרא כי יואב הרג את רבו על שעשה מלאכת ירמיה והקרא
 לו תמחה אה זכר עמלק היש להאמין שאם היה להם הנקוד והיה
 נקוד זכר בו נקודות שהיה קורא זכר בכל מצות אין זאת חזי אני לפי
 דעתי ועוד ראייה ממה שנמצא בפרק קמא דחגיגה על פסוק ויעלו
 עולות ויזבחו ויבחים וגו' מר וזטרא אמ' לפי סוק טעמים וכז' גם משם
 ראייה שלא היו להם טעמים עיין מה שפירשנו שם ועוד אחרת כי
 השמות מן הנקודות והטעמים רובן אינן לשון עבר ורק לשון ארמי
 ובבלי כגון צרו וסגול חולם מלא פום וכן מפיק דגש ורגא חביר
 ודומיהן ואם אמת הוא שנחנו מסיני מה ענין לשון ארמי אצל הר
 סיני והלא כל המצוות נאמרו בסיני בלשון עברי לכן אומר אני
 כי ברור לי שהנקוד לא היה ולא נברא בימי חכמי התלמוד וכל
 בימי אנשי כנסת הגדולה כ"ל היו צריכי להם כי היו בקיאים
 לקרא בלי נקוד וטעמים וקראו במקום העמדת הענין בהפסקה
 ובמקום סמיכת הענין בהתמדת הדבור כאשר שמעו וקבלו מפי
 הנביאים כמו שאמרו רז"ל ונביאים מסרוהו לאנשי כ"ה וחכמים שתנו
 בימיהם כגון סנהדרי גדולה וקטנה וגם הכתנים הנגשים אל ז'
 קבלו מהם דור אחר דור עד שמכת החרגל ידעו לקרא בלי נקוד
 וטעמים ורבים ישאלו איך היה אפשר קודם שנמצאו הנקודות
 ללמד לנער הקריאה הנכונה מתוך ספר שאינו נקוד חז אינה
 שאלה כי לשון הקדש היה הלשון שדברו בו כלם נער וחקן טף
 ונשים כ"ל לא היה להם לשון אחרת עד שגלו מעל אדמתם וכאשר
 נער אחר למד עד שהכיר האותיות היו רבו קורא עמו מתוך
 הספר פסוק אחד יא ג' פעמים עד שהיה שגור בפיו ולפי שהנער
 היה בקי בלשון ההוא היה נקל לו לזכור המלו שקרא ובכל מקום
 שמצאם קראם בלי משגה וכדי להביך זה יותר אמוך שמע לי וזה
 חזיתי ואספרה בהיותי ברומי ראיתי והנה שלשה אנשים כלדאים
 באו ממדינת פרסי וואן אשר אפי"יר ליאון העשירי שלח אחריו
 והם היו יודעי ספר ולשון כשרים ולשונם ההמוני הוא לשון עברי

דברי כ"ה
סמות כ"ה

אשר ה' יודע

אבל הלשון המיוחד להם שבו נכתבו כפריהם וכל האונגלין
הנוצרית הוא להם בלשון הזרה והוא לשון כשרים הנקרא ג'כ
ארמיו או בכלי או אשורי או כלדאי או טורסאי או תרגום הרי ש
שבע שמות נקראו לו ולכך שלח האפיפיור אתריו להגיה מספריה
ספרי אונגלייו שלו הכתוב לשון לטין וא ראייתו בידם ספר ה
תהלים כתוב ארמית ומתורגם ארמית ר'ל שהיה כתוב באותיות
ארמיות שמוצאם ומבטאם וצורתם קרובים מאד ללשון העברי .

וראייתו שקראו באותו תהלים בלתי נקוד ושאלתים לאמר היש
לכם נקודות או אותות וסימנים חסורים על התנועות ויאמרו לו
לא אלא שאנחנו בקיאים בזה הלשון מנעורינו ועד עתה לכן יודעו
אנחנו לקרותו בלי נקוד עכל הרי שאפשר שמכת ההרגל ילמוד
האדם לקרא בלי נקוד וכן היה גם לנו קודם שנוסדו הנקודות
ונמשך זה עד זמן תחימת התלמוד שהוא שנת ג' אלפים תתקפ"ט
ליצירה שהיא שנת תל"ו אחר חרבן בית שני ומאז והלאה היה
לשון הקודש הלך וחסר עד זמן בעלי המסורת והם אנשי טבריא
היא מעזיא והיו חכמים גדולים ובקיאים במקרא וצחי לשון מכל
שאר היהודים אשר היו בדורות ההם ואחריהם לא קמו כמוהם
כאשר העיד עליהם ר' יונה המדקדק בברבו באותיות בגד כפת וזל
הריש הרגושה והרפויה בקיאי בה אנשי טבריא ולא אנחנו כיהם
צחי הלשון מכל היהודים וכן ר' אברהם א"ע כתב בספר צחות וזל
כן מנהג חכמי טבריא והם העקר כי מהם היו אנשי המסורת ומהם
קבלנו כל הנקוד אך זה לבד מצאתי כי בעלי המסורת לא קראו
שמורת לנקודות רק לקמץ ולפתח ובכללם הצרי והסגול והיינו
שקראו לצרי גכ קמץ ולסגול גכ פתח וכשבאו המדקדקי הראשונים
הבדילו מעט ביניהם בקריאת השמורת והיינו שקראו לנקודת
הזאת קמץ גדול ולזאת קמץ קטן ולזאת פתח גדול ולזאת פתח
קטן אבל שאר הנקודות לא נזכרו בשםם בכל המסורת גדולה
וקטנה רק קראו לחירק אי ולחולם או ולשורק או ולקבוץ או
ולשוא ולג' הטפין קראו שמורת אחרות כאשר יתבאר בלוחות
שניות במאמר ג והמשל באמרם במסורת כאמלין חד או וחד או
כמו האמור תאמר אל הים אני לית וחד האמור למלך בלעל

יחזק"כ חזק"כ

ולא אמרו חז"ל חולס וחז"ל שורק וכן כ"ו מלין דכתיבין אי וכל חז"ל לית
 דכותיה כגו ללין לית יפיל לית ולא אמרו דכתיב חירק והנוסחא
 שנמצא בהן חולס או חירק או שורק אינו מלשון בעלי המסורת
 דק התחכמות הסופר שכתב כן כדי להרא' שהוא הבין המסורת
 ועתה אודיעך הטעם למה לא קראו להן שמות כמו שקראו לקמץ
 ולפתח וזה לפי שהתנועות האחרות יש להן סימן אותיות המשך
 ו'ל הו"ו והי"ו או א' או אי' והספיקו בשמו' האלו ולא קראו להן שמות
 אחרים אבל הקמץ והפתח שאין להן אות המשך הוצרכו לקרא
 להן שמות מיוחדין וכן הקמץ קטן ופתח קטן שאין להן אותיות
 המשך על הרוב כמו שבארתי בפ' שירה לפיכך קראו להן שמות
 מיוחדין שהן קמץ קטן ופתח קטן וא"כ קמו מדקדקים אחרים ושנו
 את שמותן וקראו לקמץ קטן צרי ולפתח קטן סגול ולדעת אלה
 הסכים דעות כלן בשוה אבל שמות של שאר הנקודות לא הסכים
 עליהן דעות כלן בשוה יש שקורא לנקודות או חולם ויש שקורא
 לו סלא פום וכן קראו לו רבינו שלמה יצחק כמו במלת יבסימו
 ופעלו לניצוצ ע"ש ואנחנו האשכנזים קוראין לנקודה או מלא פום
 ודא ידעתי מאין הוציאנוהו כי אין בכל ספרי המדקדקים והנקודנים
 שקראו לו כן אך קראו לו שורק ואנחנו קורין שורק לנקודה א'
 והמדקדקים קורין לו שלשה נקודות או קבוץ והעיקר שקראו לו
 קבוץ שפתים ויש קורין לו קבוץ פום ונקודת אי קראו לו חירק
 ויש שקורין לו שבר וכן קראו לו רא"ע בהרבה מקומות וכתב שהוא
 נקרא כן בלשון ערבי והחכם הכוזבי קרא לחירק שבר גזול ולצרי
 שבר קטן וברור לו כי החירק של תנועה קטנה ר"ל שהוא בלי יוד
 הוא שקראו לו שבר ואותו שהוא עם היוד קראו חירק סתם ו

סמות טו
 ימ"ב

והנה

הארכתי עד הנה ביותר עד שבארתי ובררתי
 שהנקודות והטעמים לא נתנו מסיני וגם אנשי
 כנסת הגדולה לא המציאום כלל ואינם אלא מעשי ידי בעלי המסור'
 שקמו א"כ כמו שבארתי והכלל כי הם העמידו התורה והמקרא
 על עמדם ובלו ספק לולי באו כבר כלתה החררה ונעשית התורה
 כשתי תורות ולא היו שני ספרים בכל ספרי המקרא שהיו מסכימ'
 וחד כאשר קרה לשאר ספרי המתבררים הלא תראה כמה שנויים

וחלופים נמצאי בתרגו אנקלוס ואעפ שנעשה עליו ספר הנקרא
 מסורת התרגום על התורה אבל אינו תולך בדרך המסורת של
 המקרא במספר התיבות והאותיות ודומיהן רק הוא מונה קצת
 מלות מיוחדות שהתרגום שנת לשונו בס' שלא כמנהג בשאר
 חבריהם כגון ידעתי וא' דמתורגמין ידענא וכל שאר ידעתי וזכך
 שבו ג' דמתורגמין אוריכו יעץ ב' דמתרגמים אלן וכך הרכבה כאלה
 ותמצאם בהקדמתי בספר השרשים אשר חברתי על כל התרגום
 דהיינו אנקלוס על התורה ויונתן על נביאים ועקילוס על כתובים
 ויאשהווא תרגומו של רבי יוסף וטרם הולרו קראתי שם הספר
 שהוא מתורגמן אקיה לאל מהרה אוציא החבור הוא לאורת
 בדפוס ואראנו בטרם אמות אך המעשה אשר עשו בעלי המסורת
 הוא שהשתדלו בכל מאמצי כחם ולא נחו ולא שקטו עד שמנובל
 הפסוקים והתיבות והאותיות מכל ספר וספר לפיכך קראו להם
 סופרים הלא תראה שהגיע מהשתדלותם עד שידעו כולו דחון
 תצורת התורה באותיות ודרש ודרש משה חצי התורה בתיבות וחדש
 מכאן ודרש מכאן וישם עליו את החשן חצי התורה בפסוקים
 וכן כל ספר וספר מן כד' ספרו וכן מנו מספר הפסוקים לחיבות
 ולאותיות שבכל פרשה ופרשה שכתורה ונתנו בהן סימנים כגון
 בראשית פסוקים קמ"ו סימן אמציה נת פסוקים קנ"ג סימן בצלאל
 וכן בכל פרשה נתנו שם אדם לסימן והאותיות בפרשת בראשית
 אלף ותשע מאות וחמשה עשר סימן א"ן ט"ו ותנה אף זה צריך
 להודיעך איך א' מורה על אלף וצד"י הפשוטה מורה על תתק
 דע כי בעלי הקבלה ובעלי המסורת הכניסו ה' אותיות הכפולות
 במנין האותיות והיו האותיות כלן כז' במספר ונחלקים ל'ג' חלקים
 דהיינו ט' אותיות לכל חלק החלק הראשון מן האלף עד הטוהוא
 חלק האתרי השני מן היוד עד הצדי חלק עשריות וחלק השלישי
 חלק המאות והוא ק' ר' ש' ת' י' מ' נ' ה' ו' ובאופן זה ועלה
 מספר האותיות לחשבון האלף כי התיו היא ר' מאות וכף פשוטה
 ת"ק ומם סתומה ת"ר ונון פשוטה ת"ש וף פשוטה תת"ו וצדי פשוטה
 תת"ק ולמנין אלף הודו הריון לראש האלפא כית' וכותבין אלף
 במלואה ויש מי שאמר לכך נקראת אלף וכאשר יצטרף עמה מנין

יד

ויקרא
ויקרא

יד

התקדמה השלישית

כז

אחר כותכין רק א' לבר חהו מה שכתבתי למעלה אץ שהוא אלף
תשע מאות וכן פסוקים של ספר בראשון אלף וחמש מאות ושלש
וארבעה סימן אץ לר' וכן מספר הפסוקים של כל התורה כלו
המשה אלפים ושמנה מאות ומב ומספר אותיות של כל התורה
ששים רבוא וארבעים וחמשה ועוד מצאנו שמנו מספר כל אותו אות
של כל העשרים וארבעה ומצאו מספר האלפין מב אלפין שטו
ומספר הכית לה אלפי ריח ומספר הגימל כט אלפי תקלו וכן כל
אות ואות וכבר נעשה על זה חרוזיפה מתחיל אהל מכון בניינו
וקבלתי כי ר' סעדיה גאון חבר אותו ונראין הדברים כי נמצאים בו
מלות זרות וחמרות אשר לא מלשון מקרא חמה וכמוהם נמצאים
בספר אמונות שתכרי ואולי אדפיסו בסוף תהבור הזה עם קצת
פירוש כי קשה הבנתו בלי פרוש

הנני חוזר על הראשונות ואומר כי אחר המעשה אשר עשו בעלי
המסורת אי אפשר שנפל או שיפול חלוף או שנוי בשום צד בכל
ספרי המקרא ולא לחנם אמרו רז"ל מסורת סיג לתורה וכן דרשו
על פסוק איש חרבו על ירכו מפתח בלילות אלו המסורת ו
והסמנים שלא תשתכח תורה בגלות והאמת כי בעלי המסורת
היו למאות ולאלפים דור אחר דור כמה שנים ולא נודע לנו זמן
התחלתם גם זמן חתימתם אך עוד היום מי שיחפוץ לקרב אל
המלאכה ולעשות סמנים וכללים למצא חשבון סמלות או ענינים
ממסורת הרשות בידו אך בתנאי שלא יוסיף ולא יגרע על מה
שהסכימו עליום אנשי כנסת הגדולה במלאי וחסרי ובקרי ובכתים
ובאותיות גדולות וקטנות פתוחות וסתומות בתורה וכדומה לאלה
גם לא יכתיש דברי בעלי המסורת בענין הנקודו והטעמי וסכומי
המלות שמנו הם ונתנו בהן סימנים והלא אנכי המחבר חדשתי
כמה ענינים וכללים מעניני המסורת אשר לא נמצאו בדברי
הקדמונים וכתבתי בספרי הגדול אשר עמלתי בו עשרים שנה
ומעלה וקראתי שמו ספר הזכרונות אקות לאל ית במהרה יצא
משפטו לאורה כאשר נתתי להדפיסו בעזר הגדולה פארזו אשר
במלכות צרפת והנה דע לך כי המסורה הגדולה הנמצאה כמעט
אינ לה קץ והאמת ששערתי אני שאם היו כל דברי המסר הגדולה

שעה כסין כי אסמי לא חבר לני חשבון
תקנין רס דנימא קא אצבי רבות ויחולמי
והוא מן המורה וכו' וכו'

סיר ב

א

א

א

אשר ראיתי אני בימי כלם כתובים וקשורים יחד על ספר ירכה
 כמותו כמסורת כל העשרים וארבע וזכר כתבתי בהקדמה
 החרוזית כי לא נמצא ספר מהובר ממנה רק ספר אכלה ואכלה
 הנקרא כן בעבור התחלתו גם כל המסורת הנדפסת פה ויניסיה
 בעשרים וארבע הגדול חובואינו אלא מספר ההוא והדקול
 הזכירו בטרש קרב עש וגם מה שנמצא כתוב בגליונות הספרים
 אינו אלא קצור מהמסרה הגדולה כי ודאי בעלי המסורת לא כתבו
 דבריהם סביב הגליונות כי קצר המצע מהשתרע והיריעה קטנה
 מהכל ארת כל דבריהם אך כתבו דבריהם קונטרס קונטרס
 ולמרום ברכים ונתפשטו ההעתקות ההם הנה והנה והסופרים
 כתבו ספרו המקרא לקטו מהם איש כל הישר בעיניו וכתבום
 סביב הגליונות למעלה ולמטה יש האריך ויש קצר לפי גדול כרך
 הספר וקטנותו כמו שכתבתי בהקדמה החרוזית עש אך בגליונות
 שבצדדי הספרים ובין העמודים כתבו הרמזים והסימנים וסכום
 המלות והענינים בקצור מופלג בראשי תבורת ובנוטריקון והוא
 הנקרא מסרה קטנה כאשר יתבאר בשער שברו לחזרת ועל כל
 מלה אשר נמסר עליה איזה דבר עשו עגול אחד למעלה באמצע
 המלה שבפנים להורות על מה שנמסר עליה בחוץ כגון ויבדל
 הנמצא ג פעמים במקרא העגול מורה על ג הנרשם בחוץ וכן מלה
 הנמצאה רק פעם אחת עשו עליה עגול להורות על מה שנרשם
 עליה בגליון לית או ל כמו שיתבאר בשע' הנזכר שעגול אחר עומד
 בין שתי מלות מה שנמסר בחוץ עומד על ג המלות הסמוכות כגון
 ברא' אלהים ג דסמיכי פני' תהום ב דסמיכי רוח' אלהים ה דסמיכי
 ובנוסחאות המדויקות לא כתיב דסמיכי כי יספיק זולתו כאשר
 יתבאר בלוחות שניות במאמר ד וכשיסמכו ג או ד או ה מלות יחד
 ונמסר עליהן איזה דבר עשו עגול בין כל ב מלות וב מלות כגון
 את השמים ואת הארץ וג' וכן וידבר יי' אל משה ואל אהרן יב
 ולפעמי' עשו על מלה אחת בעגולים להורות על ב עניני הנרשם
 בחוץ כגון מחטו לי ג והוא חד מן ה מליך דחטוי אלה בתורה
 העגול האחר מורה על הג' והשני מורה על ה מלין דחטוי א' ודע
 כאשר הביאו סך מנין של מלה אחת להודיע כמה פעמים נמצאת

אשר ראיתי אני בימי כלם כתובים וקשורים יחד על ספר ירכה

ראס' א

ראס' א' א' א'

ראס' א' סמו' ו

ראס' כ

במקור לא כתבו חכמי המלה ההוא ממש אלא כתבו ראשי הפסוקו
אשר נמצאה בהם המלה ההוא והמשל לאור ז' וסמנהו ויקרא
אלהים והלכות עוררים וייעדיקו על כן רחוק זעוף ויור לאור
יקום מגלה עמוקות כל אלה הם ראשי פסוקים שנמצא בהם
לאור ולפעמים עשו על יתן סימן בלשון ארמי כגון על לאור ז'
ז' וסימנהו בלשון ארמי צות סומיא וסבר למיפק בלילא וקם
בצפרא דוק ותמצא הסימן הזה מכוון עם ז' הפסוקים הנל אבל
כשיש רפ' מן מלות מורגלות כגון ויאמר וידבר והיה ויהי
ודומיהן לקחו באו ג' מלות שהן עקרי הפסוק ההוא לסימן ולא
לקחו מלת ראש הפסוק ממש וזהו קל להבין ועוד שנו לפעמים
סדר הספרים של המקרא כדילעשות סימן יפה בקשור ובריוסדבר
דבור על אופניו והמשל וטוב ה' וסמנהו ואל הבקר רץ והנער
שמואל ושמו שאול בתור הספת חכמה וימצאו מרעה
וסמנהו בלשון ארמי טליא בחירא רחט ואשכח חכמא ולפי
הסדר הזה כך הוא שמואל שמואל זירא רה מלכים והכלל כי
רוב דבריהם אינם אלא במלות ועינים דאיכא למיחש ולמא אתי
למטעי כגון ורוח אלהים ח' כיכל שאר רוח ו' וכן ויהי לב' כיכל
שאר ויהי וכלה רבות מאד וכן לא כתבו לית אלא על מלות
דאיכא למיחש כגון ותראה ל' יאכל ו' ויכאו אבל במלות שאין
לחוש למטעות בהן כגון על מרחפת לא כתבו לית וכן על יקורו
ולמשול הרקיע ודומיהן שאין למטעות בהן לא כתבו לית ועל
הרוב השוע על מלות שיש בהן ו' שמושית בראש וחבריהן אינם כן
וכל אלה הביאותים בספר הזכרונות הגדול ומשם תראם ויש אומרי
שהביאו קצת מלות שלא יש בהן חששה רק הביאום ומנו אותם כדי
ללמוד מהן מדרשים ופשטים יודינים ומשפטים כגון בראשית ג'
רפ' יש בזה מדרש וכן ויבדל ג' כנגד ג' הבדלות שאומרי בליל מוצאי
שבת בין אור לחושך וכו' וכן יעזוף ב' וכן הרבתה ורבת מאד ועל
כלן יש לדרוש אזהרה דבר לפיכך כתבו בעלי הכסורת מנינם וכן
חובר על זה ספר ויחשו אותו לר' יעקב בעל הטורי זל והנה ראיתי
שאינו מפרש רק המלות הנמצאות ב' או ג' או ד' או ה' פעמים ולא
יותר ומה נעשה באותן הנמצאות או כ' עד טאה פעמים ויותר כגו
בעיני קלטר ראש קנא איך אפשר לתת טעם על כלן אך דברי תורה

ראשי א'

יסעי' כט ז' מי' ז' איוב כ"ב

ראשי יח סמואל ב' מכלל ז' דס ר'

ראשי א'

ראשי א' א'

כפטיש יפוצץ סלע מתחלק לכמה נצוצות : ובשבעי' פנים התורה נדרשת : זכבן נשלמו ההקדמות : בעזרת יוצר נשמות : ובשמו אתחיל החבור : ואבאר כל דבור ודבור : מן דברות העשר : של כל מלא וחסר : ודיקן ומשפטן : וחו פרטן :

הדבור הראשון בביאור שיעקר חסר ומלא לא נאמר רק על זיו הנחה אחר החולם והשורק : והיוד הנחה אחר החירק והצרי :

הדבור הב' בביאור המקומות שחסר בהן היוד אחר החולם בפעל יושמות וההפרש שביניהן :

הדבור הג' בביאור שהשמות שהם מלרע הם מלא זיו אחר החולם שבראשם יאותם שהם מעליל הם חסרים יוד : וכל החולמים שבבינוני מבנין הקל הם על הרוב חסרים : ורוב לשון רבות מלאים יוד בסוף :

הדבור הד' בביאור היוד השרוקת מתי היא חסרה ובא תחתיה קבוץ שפתים :

הדבור הה' בביאור כל תיבה ששייך בה חירק גדול ר' חירק עם יוד היא על הרוב מלאה יוד : והתיבה ששייך בה חולם היא על הרוב חסרה ויוד :

הדבור הו' בביאור היוד הנחה הבאה אחר הצרי והסגול וכבן יוד נחה הבאה אחר קמץ לכני הנסתר :

הדבור הו' בביאור המלות המלאים והחסרי שהם של תנועה אחת : והיינו מלות זערות :

הדבור הז' בביאור איך נכסר על מלה שיש בה כ' או ג' נחים קצתן מלאים וקצתן חסרים או כולן מלאים או כלן חסרים :

הדבור הט' בביאור המלות שיש בהן אלף נחה כתובה או כשאינה כתובה וקראו להן מפקין אלף או לא מפקין אלף :

הדבור העשירי בביאור המלות שתבא בהן ההא בסוף חסר או מלא וקראו להן מפקין הא והן של ד' מינין : סליטו סקימיס מהלוחות הד' סוכים :

הדבור הראשון

אנכי אליהו חלוי המחבר
 כבר בארתי בפרק שירה דין
 אותיות יהוה שהם אותיות
 המסך והנח כן דרכם לומר באמצע המלה ובסופה והן מורות
 על חמש התנועות הגדולות אשר נתתי סמנם אלי והן טוב והנה
 היה סגן הראוי להיות אחר כל תנועה גדולה אחרת מאותיות אהו
 דהיינו אחר הקמץ שבאמצע המלה היה ראוי אלף נחה ושבוף
 המלה אלף או הא נחה ואחר החירק והצרי יוד נחה ואחר החולם
 והשורק ויו נחה ותנה על הרוב לא יבאו במכתב והם שקראו בעלי
 המסורת חסרים וכאשר יבאו במכתב קראו להם מלאים ודע כי
 העקר ורוב החסרים והמלאים שעליהם כתבו בעלי המסורת הם
 היו והיו הנתי באמצע התיבת הויו אחר החולם והשורק והיו אחר
 החירק והצרי ועל המעט כתבו מלא או חסר על האלף וההא
 כאשר אבאר אהך ואתחיל בחסרי הויו עם החולם כי הם הרבים
 ואומר דע כי רוב החולם שבמקרא חסרי ויו המשוך אך לא על כל
 חולם שהוא בלי ויו כתבו חסר גם לא על כל חולם שהוא עם הויו
 ככתבו מלא רק המלות שדרכן לבא בהן החולם עם הויו על הרוב
 כאשר אבאר אהך כשיבאו בלי ויו אז נמסר עליהן חסר וכך המלו
 שדרכן לבא בהן החולם על הרוב בלי ויו כשיבאו עם הויו נמסר
 עליהן מלא והכלל כל מלון שהמלאים מרובין על החסרים הם
 מונין את החסרין וכשהחסרין מרובין על המלאים הם מונין
 את המלאים כאשר אבאר בדבור שאחר זה ויש לך לדעת
 שלא תשתנה נקודה מהנקודות בעבור חסראו מלא לעולם רק
 השורק עם הויו ושתנה לקבוץ שפתי כאשר אבאר בדבור הרביעי
 ודע גכ שלא תשתנה תוראת המלה בעבור חסר ומלא לעולם לכן
 לא יבא קרי וכתוב מענין הס ומלא לעולם כמו שכתבתי בהקדמה
 ויש לך לדעת שיש הפרש בין אמרם על מלה אחת חסר ובין אמרם
 וחסר עם ויו השמוש וכן בין מלא ובין ומלא וזה יתבאר לך בלוחות
 שניות במאמר ה' וגם יתבאר בו ענין מלא ומלא או חסר דחסר
 וכן ענין מלא חסר או חסר מלא

אנכי אליהו חלוי המחבר

אנכי אליהו חלוי המחבר

אנכי אליהו חלוי המחבר

אנכי אליהו חלוי המחבר

הדבור השני

לא יהיה לך שם בכל המקרא
שיהיה תנועתו האחרונה חולם

שאינו כתוב מלא עם הויו חוץ ממעטים ויצאים מן הכלל כאשר
אבאר בדבור שאחר זה ועל אלו המלאי אין צריך למסור מלא כי
חס המרובין כאשר בארתי לעיל ולע כי כמו שהשמות רובין מלא
כן הפעלים רובין חסרים והא לך סימן במלת פקוד שנמסר עליו ד
ב מלאים וב חסרים פקד כל זכר פקד כל בכור שניהם חסרו
לפי שהם פעלים אבל פקוד ושווע וישבי פקוד שניהם מלאי לפי
שהם שמות וכן העתידים אפקד ופקד וכו' על הרוב חסרים ולא
נמסר עליהן חסר לפי שהם המרובין ואפי' ב בעליו נהי העין שהויו
שרשית כמו ישב תשב אבא זבא תבא נבא על הרוב חסרים

במדרג
יחזקא כנ ירמי' כ

והמלאים נמנין עף המסורת והמשל בשמות שהתנועה האחרונה
חולם כמו גדול כבוד קדוש שלום לרחוק ולקרוב לצפון ולדרום
בכור שאול חמור תהום וכן השמות שיש להם הוספת אות בראש
או בסוף כמו מזמור אשכול זפרוז שגעון עורוז ותסהזן לבב
וכן כשהויו שרשית מכון מלון מעון כל אלה ודומיהן לא נמסר
עליהן מלא כי הם המרובין אבל נמנו החסרים כמו קדוש יג חסרו
וכן בסמיכות קדוש ג חס' ארון ג חס' גבור ג חס' שלום ג חס' זכרון ג
חסרים ויש מעטים הבאים לעולם חסרים לכן אין צריך למסר
עליהן חס' כמו קטן מאד כתועל מלור לא וכל אדבר בדבור ה
איה והמלאים שכתבתי לעיל ודומיהם כשבאים עם הא הנקבת
גב רובן מלאים כמו גדולה קרובה רחוקה ודומי' והרבים והרבות
חס להפך כי רובן חסרי' כמו גדלים קדשים גברים קרבים רחקים
גדלות קרבות רחקות וזה בעבור שיש בהן ב' נחין רצופים כאשר
אבאר במקומו בדבור ה' וכן כל חולם הבא לפני תויו לשון רבות
דינו להיות מלא בעבור שהוא בסוף המלה כמו הפרות הרקות
והרעות לרקחות לטבחות ולאפות וכן דין כל לשון רבות
בבינונים ובפעולים כמו פוקדות פקודות וכן בכל הבנינים
מכל הגזרות ואין צריך להביא עליהן ראיות וכל לשון רבות
שהוא בלי וי' נמסר עליו חס' כמו נערת בתולת טובה מראה
ובבינוני וגערותיה הולכת וישברת בבית אהר' ובפעולים אדבר

ראסי מ'ח
מואל ה'

חסר ב'
סמות כ' מלכ' ג'

במקומו בדבור ד' ועוד אדבר בכל אלה בדבור של ב' נחום שחוא
חרבור הו' :

הדבור השלישי

לא תשא את שם של שלש
אותיות נעות על שפתך

כשהתנועה הראשונה חולם עם וי' רק בטעם מלרע כי אותם שהם
בטעם מלעיל החולם שבראשם חסר וי' על הרוב והמלאים כמו
עזים כוכב גזרל אופן אוצר תולע שושן וכן בצר' יובל

אויב עורב שורק רובן מלאים והחסרים הם מעטים כמו לעלים
יח חסרים גרל' חס' בלישן : חותם ז' חסרי' בלישן איב ג' חס' בלישן

ועוד אודיעך מהו ענין בלישן בלוחות שניות במאמר ט' וכן בשמות
נחוי פא יור הבאים בתוספת מם או תיו רובן מלאים כמו תורת
תושב מוצא מורא מועד מופת ורומיהן והחסרים הם מעטים מאד :

אבל אותו אותך אותי אותם אותה אעפ שהם בטעם מלרע רובן
חסרים מפני רבויים לפיכך נמנין המלאים ולא החסרים : כמו

אותך מלאים אותך י' מלאים אותך י' מלאים בלשון נקבה : אותי
כ' מלאים אותם ל'ט מלאים באורייחא וסימן נמל' אטל וכן בכל
ספר וספר נמנה מלת אותם המלאים חוץ בירמיה וביחזקאל נמנין

החסרים לפי שהם המעט : אותה יב' מלאים אבל השמות שהם
בטעם מלעיל רובן דרובן חסרים במ' חרש קדש אהל גרן ורומיה :

דכיאל א'
סמואל ל'

ונמצא עוזבי ברית קודש ונמס' עליו לית מל' ומלת לית תתבאר
בשער שברו לוחות וכן תחת שובך האלה מל' וכמעט אין עוד
מלאים במשקל זה : וכן הפתוחים מפני אות הגרון על משקל זה
הם רובן חסרי' כמו ארח תאר נגה נכה גועם גער טור פ'על

ונמצאים מעטים מלאים כמו צוער ג' מל' כובע זקובע יש מנהון
מלעיל ויש מנהון מלרע ופליגין עליהן וכן נתשרת כפרת פרכת

קטרת שבלת כתנת כלהון חסרים כי הם מלעיל ותולעת יצא מן
הכלי כי כלהון מלאים חוץ מן ב' חסרים וכל חולם בנינוני הקל
על הרוב חס' וי' כמו פקד עון אבות נצר חסד נשא עון ולרב'

סמות כ'
סמואל ל' זכרי א'
עמוס ר'

כמו אכלים ושתיים ותגגים וליחודה וישבת ושקטת ולרבו העשקות
דלים הרצצות אביזנים האמרות לארזיניהם והמלאים מכל אלה
נמנין עפ' המסורת כמו אוכל ד' מלאים יודע י' מל' קורא י' מלאים

ראמי' מא' זוכן כד' המלאין בלשון יחוד ואין דומה להן בכל המקרא' כמו ואין
 דבריו יב' סופטו י' פתר אותם: או אל חולם התלום: ויהי שותף וכן כלם נמסר על
 כל אחד מלא' זמלת וישב יוצאת מן הכלל שביש מקומות נמנין
 המלאים וביש מקומות נמנין החסרי' כגון בתורה ונביאים ראשונים
 נמנין המלאים ונביאים אחרונים נמנין החסרים וכן בכל ספר
 וספר מכתובים בקצתן נמנין המלאים ובקצתן נמנין החסרים ורוב
 לשון רבי' ורבות בנינוני חסרים ויו' זמט' הם המלאים כמו ויצאים
 ג' מל' וישבים ג' מל' ובכל מקום נמסר עליהן מל' וכן וירדה מים
 נמסר עליו לית ומל' וכן תהול' לכת' למואל' לית ומלא' אגרותיהם
 הזלכות לית מלא היורדות מעיר דויד לית ומלא' ועוד איבר מהם
 בדבור ה' אבל בפעל' שהחולם בתנועה ראשון והור' בהן שרשית
 הם על הרוב מלאים כמו הקומים עליך כו' ל' משפט כסאו כו' ננת
 עליונו ומעשה ידיו כו' ננהו וכן ישו'ב יקום: וכן כשהיורד במקום
 יורד פ' הפעל כגון בפעל והפעיל נודע נודעת הודיע הודעת
 מזדיע מושיב על הרוב מלאים: איכה א'
כחמי' יב'
כחמי' ו' ג'
סמאל' ח'
תלום ט' כ'

הדבור הרביעי

זכור תזכור כי התיבות שזרכן
 תמיד להיור' בויו' שרוק לא
 נמסר לעולם מלא כי ידוע שאי אפשר לשורק בלי ויו' וידוע שלא
 יבא אחריו דגש לכן במלות שיבא אחריו דגש כמו הופה פעש'ב
 לבער היוולד ודומיהן שהמקדקים קראו להן נח עם הדגש נמסר
 עליוהם מלא אבל במלות שתחסר בהן ויו' על פי המסורת יבא
 במקומה קבוץ ונמסר עליו חסר אך יש לך לדעת כי זה הקבוץ לא
 נקרא תנועה קטנה כי לא תשוב תנועה גדולה לתנועה קטנה
 בעבור חסרון אות המשך לעולם: אך יש ב' מיני קבוץ האחד הוא
 זה שאמרתי שבא במקום ויו' שרוקה החסרה: והשני הוא תנועה
 קטנה ממש ולא נמסר עליו חסר לעולם: ואם תאמר וכמה יודע
 איפה איזה הוא הקבוץ של תנועה גדולה שבא במקום ויו' השרוקה
 או איזה הוא של תנועה קטנה ואינה במקום ויו' שרוקה החשובה:
 הנתי ידוע מדרך הדקדוק שאחר כל ת' דגש או שוא נח באשר
 בארתי בפרק שירה ולכן כשנמצא קבוץ ואחריו דגש או שוא נח
 זהו הוא ת'ק ממש ולא נמסר עליו חסר כמו בבנין פעל פקד

תלום ת'כ
סופטו י'ב'

פְּקָרָה אֶמְקָר יֶמְקָרוּ וְכֹז וּבִפְעוּל מִבְּנֵי הַפְּעוּל מִפְּקָר מִפְּקָרִים
 אֲבָל כִּשְׂאֵן אַחֲרָיו דָּגַשׁ אוֹ שׂוּא נַח הָרִי הוּא בְּמִקּוֹם וְזוֹ שְׂרוּקָה
 וְנִמְסָר עָלָיו חֶסֶר וְהַמְּשָׁל יִהְיֶה מִשְׁלָכִים בְּחִצּוֹת יְרוּשָׁלַיִם הַנּוֹה
 עַל קִבּוּץ שֶׁל מְשָׁלָכִים לֹא נִמְסָר חֶסֶר כִּי הוּא תֶּקֶף שֶׁהָרִי אַחֲרָיו שׂוּא
 נַח וְעַל קִבּוּץ שֶׁל בְּחִצּוֹת נִמְסָר חֶסֶר כִּי אֵין אַחֲרָיו דָּגַשׁ אוֹ שׂוּא נַח
 וְכֵן עֲקָרִים נִקְרָאִים וּבְרָדִים לֹא נִמְסָר עֲלֵיהֶן חֶסֶר כִּי הֵם דְּגוּשִׁים
 וְעַל הַעֲטָפִים לִלְבָן וְהַקְּשָׁרִים לֵיעֶקֶב נִמְסָר חֶסֶר לְפִי שְׂאֵינִם דְּגוּשִׁים
 יֵבֶן שֶׁל חֵן טַמְאָה חִפְּהַ סִּפְּהַ חִקְּהַ לֹא נִמְסָ עֲלֵיהֶן חֶסֶר כִּי הֵם
 כִּשְׂוֹא נַח אוֹ בְּרָגֶשׁ וְלִכֵּן עַל כָּל קִבּוּץ שֶׁהוּא בְּסוּף הַחִיבּוּהַ נִמְסָר
 חֶסֶר כִּי לֹא שׂוּיָךְ דָּגַשׁ אוֹ שׂוּא נַח בְּסוּף הַחִיבּוּהַ כְּמוֹ גְּבֹל יִשְׂרָאֵל
 בֵּית זְבֹל לֶךְ וְשִׁמְתִי פֶרֶת וְגַלְתִּי הַחִיל תּוֹת וְכוּ' וְכֵן בְּפְעֻלִים
 לְמַעַן יִאֲרִיכּוּ יַמֵּיךְ לְכָל בְּתֻשְׁלִיכֵן וְיִקְסֵנָא אֲבִי קָם לֶךְ שֶׁבֶלֶךְ
 מִצָּרִים וְיִשְׁמַם כְּעַפְרָ לְדִשְׁעֵל כָּל אֱלֹהִים וְדוּמִיָּהִם נִמְסָר חֶסֶר וּמִלַּת
 נֶאֱמָר יוֹצֵאֵה מִן הַכֹּלֵל שֶׁלֹּא נִמְסָר עֲלֵיהֶן חֶסֶר לְפִי שֶׁלֹּא בָּאָה לְעוֹלָם
 מֵלֹא זָאִין לֵה רֹמַח בְּכָל הַמְּקָרָא מֵלֵה שֶׁהִיא נִמְצֵאת כָּל כֶּךְ הַרְבֵּה
 וְכֹלֵם חֶסְרִים וְיִוֹדַע כִּי רֹבֵל שׁוֹן יְחִיד בְּפְעוּל הַקָּל הוּא מֵלֵה כְּמוֹ
 בְּתוֹב חָחוּם בְּרוּךְ עֲצוּם וְהַחֲסָרִים הֵם מַעֲטִים כְּמוֹ כְּמִסְעָמְדֵי
 לְבֶשׂ שְׁנַיִם זַעַם הֵן וְכֵן לְשׁוֹן נִקְבָּה עַל הַרֹב מֵלֵה כְּמוֹ אֲרֹרֶה
 הָאֲדָמָה עֲרוּכָה בְּכָל וְשִׁמּוּרָה וְחֶסְרִים הֵם מַעֲטִים כְּמוֹ אֵילָה
 שֶׁלֹּתָ הַעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי אֲבָל בְּסִמְכוֹת רֹבֵן חֶסְרֵיכֶם בְּעֵלֶת
 בְּעַל וְשִׁכְרָת וְלֹא מִיּוֹן אֲהַבְרָת רִוַע וּמַעֲטִים הַמֵּלֵאִים כְּמוֹ עֲצוּבָת
 רוּחַ וְכֵן הַשְּׁמוֹת עַל מִשְׁקָל זֶה עַל הַרֹב מֵלֵה כְּמוֹ גְּבוּרָה קְבוּרָה
 מְלוּכָה וּבְסִמְכוֹת חֶסְרִים קְבוּרָת רַחֵל קְבֻצַּת כֶּסֶף וְהַמֵּלֵאִים כְּמוֹ כְּעַל
 גְּמוּלוֹת וּבְלִשׁוֹן רַבִּים מַעֲטִים הֵם הַמֵּלֵאִים כְּמוֹ בְּרוּכִים אֲחֵם לֵוִי
 אֲרֹרִים הֵם אֲסוּרִים שֵׁם וְדוּמִיָּה וְהַחֲסָרִים הֵם רַבִּי מֵאֵד כְּמוֹ שְׁקָפִים
 אֲטָמִים מִבֵּין הַשְּׂרָפִים וְכֵן כָּל כְּתוּבִים דְּאוּרִיָּתָא חֶסְרִים וּבְנִבְיָאִים
 וְכַתּוּבִים מֵלֵה וְכֵן הַרְבּוֹת כְּמַעֲט כִּלְהוֹ חֶסְרֵי כְּמוֹ צְנֻמּוֹת שְׂדֵפוֹת
 קָדִים נִתְנּוֹת לְעַם אַחֵר צְרָרוֹת בְּשִׁמְלָתָם שְׂרָפוֹת אֶשׁ וְדוּמִיָּה
 רַבִּים וּמַעֲטִים הֵם הַמֵּלֵאִים כְּמוֹ הַאֲלוֹת הַכְּתוּבוֹת וְחִלּוֹנוֹת
 אֲטוּמוֹת עֲשׂוּיּוֹת דְּאוּרִיָּתָא וְכֵן הַשְּׁמוֹת הַבָּאִים עִם זֶה רַבִּים מֵהֶן
 חֶסְרִים כְּמוֹ בְּרָבִים גֵּ' חֶסְרִים עֲמִדִים יֵה חֶסְרִים לֵיל שְׁמָרִים יוֹם

סמואל כ"א
עוהרים א'

רמי יד
 ראש 3
 ראש 3
 מלכס ח' סמו ח'
 סמו כ"כ ראש 3
 יהוס ז' סמו ח'
 מלכס יג
 רברי לב'
 מקלי לא כב'
 ראש 1 סמו ל כב'
 ראש 1 סמו כה'
 ראש 1 יסעי כא'
 חוסעג יסעי כר'
 ראש 1 סמו לה יחזק כה'
 יסעי כט תלוס קטו
 סמואל כו ראש 1
 מלכס ו' סמו כז'
 ראש 1 סמו לא תא
 רברי כח סמו יב
 יסעי א' רברי כח
 יחזק ת'
 סמו

בפרים כל לישנא חסר וכן לשון רבורה גבולות ושיגוי ארבע מלכות אל החיות ועוד אדבר גם בדבורי עש

הדבור החמשי

הספרי את היוד הנחה עם החירק

יותר מהיו הנחה עם החולם וזה שעל הרוב הסירו והחסירו היו כמו שכתבתי אבל היוד הנחה השאירוה וקיימות רוב המקומות

ובעבורה קראו מנחי הניקוד לחירק שאחריו יוד חירק גדול

דהיינו תנועה גדולה והחירק שאין אחריו יוד קראו חירק קטן

דהיינו תנועה קטנה והכלל כי ב מיני חירק הסקטן וגדול שם הוא

הקטן דינו בלי יוד והוא תנועה קטן והגדול דינו כבוד והוא תנועה

גדולה לכך כל חירק של תק לא נמסר עליו חסר לעולם ועל

חירק של תג לא נמסר מלא לעולם אך לפעמים תבא תג בלי

יוד ואז נמסר עליו חסר כמו בנה בנתי ראתה כי אתה ודומיהן

והסימן להכיר החירק של תק מחירק של תג כשהוא חסר יוד

הוא הסמן שנתתי בקבוץ דהיינו החירק שאחריו דגש או שוא נח

הוא תק וכשאינם אחריו וחסר יוד הוא תג וחסר על פי המסורת

והמשל הנה על והקמותי את השבועה נמסר חסר יוד לפי שאין

אחר החירק דגש והיה דינו להיות מלא ועל והשכחתי מעלי לא

נמסר חסר יוד לפי שהוא תק שהרי אחריו דגש והכלל כל חירק

שאינ אחריו דגש או שוא נח דינו להיות מלא וכן הוא מל על הרוב

כגון כשיבא אחריו נח נראה בסוף התיבה כמו קציר חסיד אפיר

בפיר אויל כסיל ודומיה ונמצאות מעטים חסרים בשם העצם כגון

ואת אפר ואת תוילה ומחשבון עד לדבר וכן כל דוד חסר חוץ

מן ה מלאים ולא יבא אחריו נח נסתר בסוף התיבה לעולם רק

האלף כמו נביא נשיא תביא מביא אביא יביא וכו' ולא תקיא הארץ

אבל ותקא הארץ אתכם חסר יוד ודומיהן מעטים אבל החירק

שלפני יוד מם הרבים רובו רובו מלא כמו אנשים חכמים ודומים

ודומיהן וזה דווקא כשאין לפניו חירק אחר של תג כמו אלת

שכתבתי ודומיהן אבל כשיחיו שם ב חרקים רצופים כמו אדרים

כבירים אבירים רביבים וכל הדומים למלה תחסר יוד הרבים על

הרוב כמו את התנינים חסר בלישנא וכן כל צדיקים ובאורייתא

ויקרא כב
איובכר
דניאל דא ורמי לח

מלכז' ה' תלז' ט'

ראסי' כו
במרכ' יז

ראסית יהומע

ויקרא יח

דברי א'

ראסי' א'

חכר חוץ מן אחר וכן נשאים ד' כתיבים כן באורייתא וכל נביאים
 וכתובים דכותי חוץ מן ד' נשאים וכן כל תמימם דבעורא חכר
 פי הסמוכים לבהמה כגון כשב' איל' עזים ודומיהן וכל לשון
 נביאם דשמואל וירמיה חסדים חוץ מן ג' בשמואל וז' בירמ' וכל
 גביעם חכר וכן כל לשון שיערם חכר חוץ מן ב' וכן והצמידם על
 יד' ודומיהן רבים ונמצאים מעטים בצרו ובחירק כמו כל אלהם
 דאורייתא חכר יוד הרבים חוץ מן ד' וכן אשר מצא אתיוהם
 ובאלת צרי' נמצא הימם אשר יזיר חכר ואין לו דומה במקרא
 וכן הבינונים מבנין הפעיל לפי שיש בהם ב' חרוקים רצופים על
 הרוב חסדים יוד' הרבים ג' מנהגן באורייתא מעבירים אותם.

מקדישים לי מקצופם חיותם :
 וכן בנביאים כמו משחיתם
 להפיל החומה ודומיהן :
 וכן החירק שלפני תו' הנוספת בסוף
 התיבה לעולם מלא
 כמו ראשית שאריות אחרית תכלית ודומיהן
 חוץ מאותן שיש בהן ב' חרוקים רצופים
 כמו שלישת רביעת חמישית
 וכו' רובן חסדים והכלל כל לשון רבי' בבינונים
 ובשמות שאין בו
 ב' חרוקים רצופים הם מלאים זולת מעט'
 כמו משאת שוא ומרוהם
 ומה שפורשו על ולבני הפילגשם חכר כתי'
 שהוא מלשון בראשית
 רבא הוא כנגד המסורת כי נמסר עליו ב'
 מלאים וכן מצינו שהגמר'
 שלנו חולק על המסרה כגון ביום בלית משנה
 חכר ונמסר עליו לית מלא' וכן על מזוזות ביתך
 מזוזת כתיב ולפי המסרה הוא מלא
 וכן מעבירים עם הלפי הגמרה חכר
 ובמסרה הוא מלא ודע כי יש מאלו של ב'
 חרוקים שתחסר יוד קדמאה כמו ובגפן
 שלשה שר' וגם חכר יוד תנינא שלישת השרגים
 חכר יוד קדמאה ונאנשים צדיקים והמה חכר יוד
 תנינא וכן אולים ה' חכר יוד קדמאה
 ונמצאים חסדי ב' הוידון ושלשם על כלו
 ובנות גוים אדרם וכן בבינוני הפעיל
 נמצאים חכרי יוד קדמאה כמו משמעים
 בנבלים אם ממתים אתם אותי אשר אתם
 מחלמים ודומיהן אבל כל שאר פעולות
 ההפעיל הם מלאים על הרוב ונמצאים
 מעטים חסדים כמו הקרב אה קרבנו ומצאו
 אליו ואברל אתכם ודומיהן אבל בפעול
 בניין הקל באים לפעמים חכרי יוד
 הרבים אבל אין זה רק כשהן מלאי וזו
 כרי

ראמ' זר
 ראמ' לו
 במדכ' ז'
 סמותו
 ויקרא לו דברי ט'
 סמואלכ
 ראמ' כב
 במדכ' ז'
 דברי ז'
 סמואל ב'
 ראמ' מ'
 חסע ד' יחזק י'
 סמוח ד' יחזק לב
 ירמ' לו
 כב
 במדכ' ז'
 ויקר' ט'
 זיקר' כ'

שלא יהיו שם ב' נחיים רצופין כאשר בארתי בדבור ב' והמשל
 נתונם נתונם המה לו שניהם חסרי יוד לפי שהם מלאים היו
 נתונים נתונים המה לי שניהן חסרים ויו לפי שהן מלאים יוד
 ודוק והכלל כי חירק של תנועה גדולה על הרוב הוא
 מלא יוד והחולם על הרוב הוא חסר ויו והנה אין צורך ל
 להודיעך ולומר כי החולם והחירק שבסוף התיבה עם הויו הנחה
 או היוד הנחה הם תמיד מלאים והיינו שתמיד חויו כתובה עם
 החולם והיוד כתובה עם החירק כמו ידו רגלו ידי רגלו ודומיהן כי
 פשיטא שלא יחסרו הויון והיודין כאלה לעולם כי לא תבא
 נקודה באות שבסוף המלה לעולם וזלתי התיו והכף והגון שהם
 קמוצים לפעמים בסוף התיבה כמו שאודיעך בדבור העשירי ו

כמדכ ב'
 כמדכ ה'

הדבור הששי

לא תבא יוד נחה אחר הציריף
 כשהיא שרשית או שתורה על

לשון רבים השרשית כמו היטב איטיב עמך ותניק לך אילכה
 שולל וכשהיא במקום היא שרשית כמו יהושע צויתי מדוע קויתי
 ודומיהן מעט וכך בשמות שהיוד שרשית כמו בית ה עין אדם וכך
 כשהיוד מקום ויו שרשית כמו צורה שיבה שרשם צוד שוב ועוד
 אדבר מכל אלה בדבור שאחר זה והיוד הבאה אחר הציריף להורות
 על לשון רבים היא היוד הבאה בכנוי הנסתרים והנסתרות
 והנמצאים והנמצאות בשמות של לשון רבים ורבות כמו בנייהם
 ובניהם בניהן ובניכז בנותיהם ובנותיהם וכיוצא נמסר עליהן מלא
 לעולם ונמצאים מעטים חסרים כמו מארת כל נשיאתם יוסף יו
 אלהי אבותיכם וכן אליהם אליכם נמצאים חסרי בכל ספר וספר
 ובסגין על פי המסורת וכך בכנוי המדברים בעדם כמו בנערינו
 ובקנינו ובבנינו ובכנותינו לא נמסר עליהם מלא אבל השמות
 שהם בכנוי המדברים בעדם שהם שוים בנקודתם ליחיד ולרבו ואין
 הפרש ביניהם בנקודותם רק שלשון רבים הוא ביוזא נמסר עליו
 מלא והמשל ידנו לא שפכו נמסר עליו מלא וידנו אל תהי בו חסר
 שהוא לשון יחיד בראיית תהי וכן עזמדות היו רגלינו נמסר עליו
 מלא למסר רגלנו חסר שהוא לשון יחיד וכך אם לא תגודי את
 דברנו זה לשון יחיד בראיית מלת זה וכך כל לבבנו ולבנו חסרים

ראסי לכ שמות ב'
 מיכה א' דברי ב'
 יסעי ה' תלו ת'
 רבניה ט'

כמדכ יו
 דברי א'
 שמות ט'

דברי כ' ראסי לז
 תלו קכב
 יד יתלי לו
 והוסע ב'

פדסי

יוד ולא נמסר עליהן חסר כי לא נמצאו בלשון רבים אבל המלות
 שיש בהן יוד נחה כחובה אחר הצרי ואינה שרשית וגם לא חזרה
 על לשון רבים המודגמסר עליהם מלא כמו אל יהו לה פליטה
 השבים ושלוח חגיגד לבני ישראל ודומים מעטים והנה נמצא גם
 כן יוד נחה אחר הסגול וזה דווקא בכתי הנוכח לזכר והנכתרת
 לנכבה בשמות שהם לשון רבים ורבות כמו פניך ובנותיך בנותי
 ובנותיה ולא נמסר עליהם מלא לעולם ונמצאים הרבה מהן הכרי
 יוד ובפרט בכנוי הנוכח לזכר כמו אנכי אעשה כדברך והם יג
 חסרים וכן הודיעני נא את דרכך והם ג' חסרים וכן ויבאוני
 חסרך חסר כלם לשון רבים והסגול מורה על היוד התסרה ואעפ
 שלשון יחיד בא גכ בסגול כשהוא בהפסק כמו ירך רגלך אזכר
 ודומיהן תוכל להכיר היחידים מן הרבים במלות הסמוכות להם
 כמו תבדד עלי ירך פן תגוף באבן רגלך לא פתחה אנך אל ינום
 שזמרך יציק לך אזיכך כלם לשון יחיד ולא נוכל לזכר שהם לשון
 רבים וחסרים יוד בעבור תבדד תגוף פתחה ינום יציק דסמוכים
 להם שהם לשון יחיד וכן תטבעו בבוץ רגלך הוא לשון
 רבים וחסר יוד הרבים בראיית הטבעו וכן והגיתיו בכל פעלך
 הוא חסר יוד הרבים בראיית בכל וכן לשון רבות בכנוי הטכח
 לזכר נמצאים חסרי יוד הרבים כמו וזכור כל מנהותך תחכמי
 מצותך בנות מלכים ביקרוחך תמיד חולם לפני הסגול כמו
 שבארתי בספר הבחור ובהם נבדל מהשמות של לשון יחידה
 כשיבאו בהפסק עם כנוי הנוכח שאף הם בתיו בסגול ויקח את
 ברכתך פי יספר צדקתך תמיד קמץ לפני הסגול וכן בכנוי
 הנסתרה נמצאים חסרי יוד הרבים כמו סביבתיו קברותיה ודומיהן
 ונמצא יוד נחה המורה על לשון רבים אחר קמץ ואין זה אלא
 כשיבא אחריו וי כנוי הנסתח כמו ידיו רגליו ודומיהן ולא תחסר
 לעולם רק במלת ידו שהיא חסרה לעולם חוץ בספר ירמיה
 נמצאים ג' חסרים ובכללם שלו סתו ענו ונמצאים דכתיבים חסרי
 וקריין מלא כמו וישא ידו ידיו קרי על צוארו ריו קרי ועוד אדבר
 בס בלחות שניות במאמר א

ירמל ז כה
סמות יט

ראסי תח
סמות לב
תלום קלט

תלז לב כה
יסעי תח
תלז קלז רבני כח

ירמל לח
תלום טו

תלום כז
קלט תה

ראסי כז
תלום קלט
יחזק לב

ויקרא טו
ראסית לב

הדבור השביעי

לא דברתי עד הנחרק במלות
שיש בהן ב' או ג' אותיות נעות

ועתה אדבר בכלל על מלות של תנועה אחת הנקראות מלות
זערות ויוזע כיו המלות הזערות ששייך בהן מלא או חסר הם אותן
שיש בהן באמצע המלה ויו נחה עם חולם או שורק או יוד נחה
עם חירק או צרי אבל אחר שאר הנקודות לא שייך מלא וחסר כי
לא שייך אחריהן ויו או יוד נחה ועוד אדבר בס' בדבור ט' והנה
הנקודות בחולם הם של ב' מינים חמין האחד הם של נתי עין ויו
כמו אור יום טוב מור קול כוס עור שור בור עור אות ודומיהם
הם תמיד מלאים ומלת לא יוצאת מן הכלל שהיא תמיד חסרה חוץ
בלה מקומות ומלת עור תבא חסרה ביד מקומות וכן דור נמצא
חסר כשהיו שנים סמוכים כמו זכרו לדור דור וכן לדור ודור
ודומיהן כמבואר במסרה גדולה והמין הב' הם מן הכפולים כמו קר
חם חק רק על כלהון חסרים וזה בעבור הדגש הבא בהן כאשר
יתרבו באות שלישית כמו מן חק חקו ומן רוק רוקו ומן עול
עלו וכן מלת כל נגזרה מן כלל כשהיא בטעם היא בחולם וחסר
ויו לעולם חוץ מן וסלחתי לכל עונותיהם המסורה עליו לא
קרי ויו ונקר בקמץ הטוף כדון כל כל המוקף כאשר בארתי בפרק
שירה וכן המקור והצווי מן הכפולים תמיד בחולם וחסר כמו סב
דמה לך של תשלך לה ער תם כל הדור והשרוקים כלם מנתי
העין כמו סוף טור שוק ודומיהן והם תמיד מלאים דהיינו שלא
יבאו לעולם בקבוץ רק בצווי מנתי העין כמו קם לך רץ נא שב
לך מצרים ודומיהן והחירוקים הם שהיווד בהם שרשית כמו גיד
סידסיר עיר חיר שיר איש ציץ ודומה העל הרוב מלאים ונמצאים
מעטים חסרים כמו לא תענה על ריב נר רשעים ובמסר
איש ג' חסרים ויש בהן פלוגת וכן במסורה כל סין מלא וכל צין
חסר ונמצאים ג' מלות שהם חסרים לעולם והם אם עם מן אבל
יהושע בן נון הוא מן בן שרשו בנתו והצרויים הם של דמינות
האחד הם הנגזרים מהשמות שיו עין הפעל בהם נעה כמו בית
עין וין אין חיל איל זית ציד כשיבאו בסמיכות תנות וזויד בצרי
כמו בית וין עין יעקב וין נסיכם חיל פרעה אין לנו ציד חיה ויקר אז

סמות ר

דמי לב

רות ג' רברי

והטעם שמואל כ

ממותכ מסליכא

תלי רברי לב לב

סמות יר סמואל כ

סמו ר

איל

איל המלאים ודומיהן דינם להיות מלאים ונמצאים מעטים
חסרים כמו גולות החל נמסר עליו זה חסרים בלשון חיל וימר
אל הפתח נמסר עליו ליות חסר באילים ובכלל אלה אותם שאין
היור נערה בהן כמו איך בין ויש מהן חסרים כמו ואר יעלה
הק נכרית ודומהן מעט מזער חמין הב הם מנחי עין ויר
כמו גר זר עד צר מת כן ודומיהן בלהון חסרים המין הג
הם פנחילמד הא כמו בן גר עץ כלהו חסרים לעולם המין הו
הם מן הכפולים כמו חן שן חל לב ודומיהן בלהון חסר לעולם
והכלל כל שהם מן הכפולי בין שהם חלומים או צרויים הם חסרי
לעולם אבל החירוקים והחלומים מנחי העין דינם להיות תמיד
מלאים והחסרים הם מעטים כמו שכתבתי לעיל אבל כשתרבה
בהן תנועה בסוף באו לרוב חסרים כמו מן טוב נמצא טובים וטבה
וטבות הרבה מהן חסרים וכך מן קול נמצא קלו וקלי וקלות
רובן חסרים ובלי רבוי אורת נמצאים וחסרים כלישנ וסימל וקל
קול יעקב לקול הארת הראשון לקול האורת האחרון וכך מן
רוב הרב דברים הרב עם שדי וכך ברבוי ובכנוי ובאו לפעמים
הצרויים חסרים כמו מן איל נמצא אלים ודומהו מעטים :

הדבור השמיני

לא נשאר לו לבאר מענין חסרי
ומלאים ויו ויור רק להודיעך
איך נהגו בעלי המסורת למסור על מלה שישיבה בא ג נחין
קצתן מלאים וקצתן חסרים או כלן מלאים או כלן חסרים
והנה אתן לך משל במלת הקימתי הנמצאת כמקרא בו האופנים
האלה על ותקימתי לך ברית עולם שהוא כלו מלא נמסר חר
מן ג מלא דמלא ועל ותקימתי את השבועה שהוא כלו חסר
נמסר עליו חר מן יא חסר דחסר ועל ותקימתי את בריתי אתכם
נמסר חר מן ו דמלא וחסר ועל תקימתי את דבר יי נמסר ליות
חסר מלא וביש נוסחאות נמסר על זה חר מן ו דלעיל ולפעמים
נמסר עליוחן ו משונין ואבארם במאמ ט אך צריך שתדע כשהיו
במלה ב נחין ושניהן מלאים ואחר מהן הוא מאותן הנחיים שדרכם
להיות תמיד מלאים כמו שבארתי בדבור בלא נמסר עליה מלא
המלא רק מלא לברואם שניהן מאותן שדרכן להיות תמיד מלא

ראשי כז סמות ר'
ראשי א'
מא

יחזק יו
ראשי כו
ויקרא כו
סמואל טו

לדעת לז

סמות ב
מלכים ג

לא נמסר עליהן מאומה והמשל הולכים להוריד מצרימה
 הולכים אעפי שהוא מלא דמלא לא נמסר עליו רק מלא לבר רל
 מלא ויו ועל הויד אין צריך למסור מלא כי כן דין יוד הרבים להיות
 מלא כמו שכתבתי בדבור ה ועל להוריד אעפי שהוא מלא דמלא
 לא נמסר מאומה כי כן דין ב הנחמים האלה להיות מלא כמו
 שכתבתי ברבור ג שהיו הבא במקום יוד פא הפעל דינה להיות
 מלא וכן החירק שאחריו נת נראה בסוף המלה דינה על הרוב מלא
 ובפרט בבנין הפעול כמו שכתבתי בדבור חמישי עש אבל אם
 שניהן חסרים אעפי שהאחד מהן מאותן שדרכן להיות חסר כמו
 שכתבתי ברבור ג מכל מקום נמסר עליו חסר דחס כמו ונערוותיה
 הלכת ישת יחד בבית ודומיהן עש ובמלה שהראשון מלא
 והשני חסר או להפך כמו גלות ונזארת הנה על גלות נמסר
 רק חסר ולא חסר מלא כי כן דין חולם של לשון רבות להיו מלא
 ועל ונזארת נמסר חסר לבר ולא מלא חסר לפי שהיו הכתובה היא
 במקום יוד השרש ודינה להיות מלא כמו שבארתי כל זה בדבור
 ג עש ויש מלות שיש בהן נח אחר או שנים והן חסרים או
 מלאים ואינן מאותן שדרכן לחיות מלאים או חסרים ואף על פי
 כן לא נמסר עליהם מאומה וזה בעבור כלל אחר שנתן במלת
 ההיא במקום אחר והמשל נתנו כלל אחד ואמרו כל תולדת
 חסר ויו בתראת חוץ מן ב כתיבים תולדות מלא דמלא וא
 תלדת חסר וחסר וג תלדות חסר מלא ולכן כל הכתיבין
 תולדת אין צריך למסור עליהן מלא חס כי הכלל הראשון מספיק
 וכן כל אבותיכם שבתורה חסר ויו ומלא יוד חוץ מאחר כתיב
 אבותיכם מלא דמלא וא כתיב אבותיכם מלא ויו וחסר יוד ולכן כל
 הכתיבים בתורה אבותיכם אין צריך למסור עליהם חסר מלא וכן
 בכל ספר וספר נמנון אבותיכם המלאים והחסרים ועל שאר
 שאינו בכלל זה לא נמסר מאומה וכן יש מלות אחרות שנחלקו
 בחסרונם ובמלאים לפי ספרי המקרא ויש נחלקים לתורה
 ולנביאים ולכתובים והכלל כשתמצא מלה שיש בהן ב נחין
 ואחד מהן או שניהם חסרים או מלאים ולא נמסר עליהן מאומה
 תדע שהוא בעבור איזה כלל שנתן בהם כבר ודוק ותמצא ועוד

אדבר מאלה בלוחות שניות במאמ' ט' וכאשר יהיו במלה ג' נחים
 באמצע המלה קצתן מלאים וקצתן חסרים כמו והיטבותי
 מראשותיכם שחסר יוד סימן ההפעיל אחר הטיה והראוי
 והיטבותי והנה היה ראוי להיית נמסר עליו מלא יוד קדמאה
 וחסר יוד תנונא ומלא וי' ולקצר הלשון לא נמסר עליו רק לית
 זכנ כתיב או וכתב כן וכן על ארפא משבתיכם לא זכרו לא חסר
 ולא מלא אלא כן כתיב וכן וישיבום במקום הזה נמסר עליו כן
 כתיב ודע כשיהיו בתיבה ג' נחים ושלשתן מלאים לא נמסר
 עליה מלא ומלא אלא כלו מלא כמו והשיבותיך בדרך אשר
 באת ותפוצותיכם ונפלתם ותביאותים אל תר קדשו וכן כשיהיו
 שלשתן חסרי כמו וירדה מעל המזבח עד אשר תבאנם ודומיתן
 לא נמסר עליהן חסר וחסר אלא כלו חסר וביש נוסחאות
 דכתיב עליהן כן כתיב והראשון יותר נהוג

יחזק ל'
 ירמי ב'
 סמואל ז'
 מלכיס ז'
 ירמיה כ'
 יסעיה כו' מלכו י'
 במרכ לב

הדבור התשיעי

לא בארתי עדהנה רק דין
 החסרין והמלאין של וי'
 או יוד ומעתה אבאר דין האלף וההא
 או תחסר לפעמים באמצע המלה או בסופה בקצת המלות שאין
 כן בשאר חברותיהן כגון את שלתך מלו תזכך חמס ותזרני
 חיל והם י' במספר ואינם רק כנביאים ובתוכים ועוד נמצאו ה'
 בתורה ואלו הן מחטו לי ונטמיתם במ וקרהו אסון דויגש ואם
 מצתי הן דבהעלותך לחטת ושלח מרשית השנה דעקב
 ותמהתי למה לא כללום עם היו ויהיו כב וחסרי אלף בקריא
 וכן י' מלין להפך שתנוע בהן האלף שלא כדיון חברותיהן וקורין
 להן מפקין אלף כגון וזררות לצנאכם נאווה קדש כמו צאת
 שלום וכן מ' מלין דכתיבין אלף באמצע התיבה וזה קריון
 כמו והאספסוף ויאצל מן הרוח וכו' והנה על כל אלה האלפין
 לא נמסר חסר אלף או מלא אלף או קריאלף או לא קריאלף
 רק מפקין אלף או לא מפקין אלף ופירוש מפקין מוציאין תרגום
 של ומוציא דבה דמפקין מובא וכבר בארתי בפרק שירה בשיר ד'
 שמפיק לא נאמר בא על אותיות וזה כשמוציאין אותם מן הפה
 בסוף התיבה אבל האלף אין מוציאין אותה מן הפה בסוף התיבה

סמואל א' יחזק כ'
 סמואל כב
 ראסי כ' ויקרא י'
 ראסי מ' במרכ י'
 טו

דכל י'

במרכ לב
 תלו כ' סיר ח'
 במרכ יא י'
 מטלוי

לעולם אבל כשנמצא במסורת מפקין אלף רל שהיה בנקודה
 כדלעיל אבל במסרה קטנה נמסר עליוהן חסר או מלא אבל לא
 חסר או מלא סתם רק בפירוש חסר אלף או מלא אלף וכן דין
 ההא כאשר אבא בדבור שאחר זה ויש מלות שתנוח בהן האלף
 בסוף התיבה כגון שיטה אחת מן יב מלין דכתיבין אלף ולא קרי
 כמו ולא אבוא שמוע ההלכוא אתו שור ופריא דם נקוא וכו'
 ונמסר עליוהן יתיר אלף או לא קרי אלף ועוד שיטה אחת מן ה'
 מלין שיש בהן אלף נחה בסוף התיבה והיא במקום הה' וזיה
 לכה לזרא גבהא קומתו לדידו שונה וכו' ונמסר על כל
 אחת לית כתיב אלף

יסעו כ"א יואסי'
 סמוא ו יואל ר'
 במרז' יא
 יחזק' לא תלי קכו

הדבור העשירי

לא תנוח הוא לעולם רק
 בסוף התיבה לבר והן של
 ד' מינין וסימן וערבה שנתך פי שרש נקבה תוספת כנוי שרש
 רל הא השרשית מפעלי נתי למד הא כמו עשה בנה ודומיהן
 נקבה כמו פקדה שמכה צרקה בדרת ודומיהן ומן ב המינין
 האלה לא דברו התיבה דבר תוספת רל הא הנוספת בסוף
 והיא של ב' מינין הנוספת בפעלים והנוספת בשמות הנוספת
 בשמות היא של ב' מינין הא כמו מעלת מטה לילה נתלת
 וסימנם שהם תמיד מלעיל ומזה דברורק מעט והנוספת בפעלים
 כמו בעויו היתוד כמו יי שמעה יי סלחה יי הקשיבה ובמקור
 כמו פשוטה ועורה ותגורה ובעתידים עם אלף וכן האיתן כמו
 אלה אזכרה ואשפכה נדעה נדרפה ודומיהן לא דברו מהן דבר
 וחמין השני הם והאין הנוספת בסוף התיבה במקום למד כמו
 שאמרו רזל כל תיבה הצריכה למד בתחילה חטיל לה הא בסופה
 והנה יש לילחקשות על זה המאמר בקשויות האחת כאמרם כל
 תיבה ומלת תיבה כוללת שם ומלה ופעל והנה ההא שהיא
 במקום למד בתחלתה לא תבארק על השמות והקשויה ה'
 באמרם פל תיבה ומלת כל לא תצדק במקום הזה כי לא נוכל
 להטיל זאת ההא בכל השמות כי אם מה שמצאנו מתן בפסוק
 ואינן באחד מני אלף ובפרט בשמות מקומות נמצאה לרוב ובעלי
 המסורת מגאום כמו מצרימה כח בבלה כס ירושלימה ה'

דל קודם אלוהים
 דניאל ט
 יסעי לב
 תלי מ"כ הוסע ו

הַחֲרוֹנָה וְזַמְעִים נִמְצְאוּ מִשָּׂאֵל מִשָּׂאֵר שְׂמוֹת כִּמּוֹ הַאֲהֵלָה הַיְּבוּחָה יְהוָה
 הַמְּזַבְּחָה הַיְּאֲרָצָה כְּנֶעֱן הַמְּלֵאִי וְלֹא מִנּוּ שָׂאֵר אֲרָצָה מִפְּנֵי רַבּוּיָם
 וְהַכֹּלֵל שְׁהוּיָה לְהֵם לֹמֵר וְיֵשׁ שֵׁם הַצְּרִיךְ לִמְדַּ בְּתַחֲלִילוֹ וְהַטִּיל לּוֹ
 הָאֵל בְּסוּפוֹ וְאוֹלֵי יֵשׁ לִישֵׁב מִלֵּת כָּל כִּמּוֹ שֶׁאִמְרוּ בַּמְּקוֹם אַחֵר אִין
 לְמִדּוּן מִן הַכֹּלֵלֹת וְהוּנָה יֵשׁ הַחִין הַנוֹסְפוֹת אַחֵר הַקִּמְץ שֶׁתַּחַת
 הַתּוֹי וְהַכֶּף וְהַנּוֹן בְּסוּף הַתּוֹיבָה כִּאֲשֶׁר אֲבֵאֵר כִּבְר כְּתַבְתִּי בְּדַבּוּר
 הַיְּכִילֵא תְּבֵא נִקּוּדָה תַּחַת אוֹת בְּסוּף הַתּוֹיבָה יִרְק תַּחַת הַתּוֹי וְהַכֶּף
 וְהַנּוֹן הַבָּאִים לְפַעֲמַיִם קִמּוּצִים וְאִין אַחֲרֵיהֶן הָאֵל וְהַתּוֹיבָה

התיו

הַיֵּהוּ הַקִּמּוּצָה הַמּוֹרָה עַל יְחִיד נִמְצָא בְּסוּף
 הַעוֹבְרִים כִּמּוֹ וְדַרְשָׁת וְחֻקְתָּ וְשֵׁלֵת וְדוּמִיָּהם
 רַבּוֹם בְּחֶסְרוֹן וְהָאֵל מִפְּנֵי רַבּוּיָם וְיֵשׁ מַעֲטִים נִכְתָּבִים עִם הָאֵל
 כִּמּוֹ גִּרְתָּהּ בַּהּ נִאֲרָתָהּ כִּרִית עֲבָדְךָ דְּרַכִּי חֲסִנְתָּהּ וְדוּמִיָּהֶן
 וְתַמִּיד נִמְסַר עֲלֵיהֶן מֵלֵא הָאֵל אֲבָל עַל חֲסְרֵי וְהוּא לֹא נִמְסַר
 עֲלֵיהֶן חֲסְרֵי הָאֵל לְעוֹלָם חוּץ עַל מִלֵּת נִתְּרָה נִמְסַר כֹּטְ חֲכָרִים הָאֵל
 וְיֵשׁ לְשֵׂאוֹל מֵהֶרְאוֹ עַל כִּכָּה לִמְנוֹת הַחֲסְרֵי מִזֵּאת הַמֵּלֵא מִכָּל שָׂאֵר
 חֲסְרֵי הָאֵל אֲשֶׁר רַבּוּ כִּמּוֹ רַבּוּ וְהֵלֵא הֵן הַמְּרוּבֵן וְהֵינָה לְהֵם לִמְנוֹת
 כָּל נִתְּרָה וְנִתְּרָה הַמֵּלֵאִים שְׁהוּן הַמוֹעֵשֶׁן וְיֵשׁ לֹמֵר לְפִי שְׁהַתּוֹי
 נִדְּגַשֵׁת בְּדִגְשׁ חֻק שְׁהַרִי הָאֵל אַחֵר תְּנוּעָה קִטְנָה וְאִין דִּין הַדְּגַשׁ
 הַחֻק לְהוּיֹת בְּסוּף הַתּוֹיבָה בְּלִי אוֹת נָה אוֹ נַע אַחֲרָיו וְלִפִּיכֶךָ בְּאֵרֶה
 הָאֵל אַחֵר בְּלִי תִי הַדְּגוּשָׁה בְּדִגְשׁ חֻק בְּסוּף הַתּוֹיבָה כִּמּוֹ כָּל שָׂאֵר
 נִתְּרָה וְנִתְּרָה חוּץ מִן כֹּטְ וְכֵן וְהַמֵּתָה אֵת הָעַם לְשִׁרְדֵת יוֹרִידוֹךָ
 וְנִתְּרָה שְׁתֵּה עֲוֹנוֹתֵינוּ לְנִגְדֶךָ וְדוּמִיָּהֶן זֶה דְּוֹקָא בְּפַעֲלִים שֶׁאִין
 שְׁלֵמִים כִּמּוֹ כֹּאֵלֶה שְׁזַכְרֵתִי וְכֵן מִלֵּת אֵתָה הָאֵל נִסְפַת בְּעַבּוּר
 הַדְּגַשׁ הַחֻק וְאִין צְרִיךְ לְמַסּוֹר עַל שׁוּם אַחֵר מֵאֵלֶה מֵלֵא הָאֵל אֲבָל
 בְּפַעֲלִים הַשְּׁלֵמִי שְׁהַתּוֹי שְׁרִשִׁית כִּמּוֹ כֶּרֶת שֶׁבֶת שְׁתַּחֲוִים תְּמִיד בְּלִי
 הָאֵל אַחֲרָיָה אֲעַפְּ שֶׁהַדְּגַשׁ חֻק כִּמּוֹ עַל הָעֵר וְכֶרֶת וְנִכְרַת לְעוֹלָם
 סְגִיָּם הַשְּׁבֶת אֲרָצְךָ שְׁתֵּה וְדוּמִיָּהֶם וְלֹא נִמְסַר עֲלֵיהֶן חֲסְרֵי וְמִלֵּת
 הַצְּמִתָּה כָּל זֹנֶה מִמֶּךָ יוֹצֵאת מִן הַכֹּלֵל לִכֵּן נִמְסַר עֲלֵיהֶן מֵלֵא הָאֵל
 הַבָּאָה בְּסוּף הַתּוֹיבָה בְּנִקּוּדָה הִיא הַכֶּף הַקִּמּוּצָה
 לְכַנּוּי הַיְּחִיד הַנִּמְצָא בְּפַעֲלִים וּבְשֵׂמוֹת וּבְמִלּוֹת

והכף

כִּמּוֹ הַנְּיֵי מִפְּרָךְ וְהַרְבֵּיתֶךָ וְנִתְּרָתֶךָ וּבְשֵׂמוֹת שְׁוֹרְךָ וְחֻמּוֹרְךָ

ראסת לב

רבתי

ראמיתכו

תלוי כט קלט

במורכר

יחזק כט

תלוי ב

רבתי כט עבר

תלוי קלט יסעיל

תלוי כט

ראמית לב רבתי

וְעַבְדְּךָ וְאַמְתְּךָ כְּמוֹךָ וְיֵשׁ שִׁנְכֵתְבוּ בְּהָא נֹסֶפֶת וְתִמְיֵד נִמְסַר עֲלֵיהֶן
 מֵלֵא הָאֵל וְכֵן בְּמִסּוּרֵת כָּאֵ מְלִין יְחִידֵאִין רַל שְׁאִין לְהֵן דּוּמֵת
 דְּכִתְיִבִין בְּהָא בְּסוּף הַתִּיבָה כְּמוֹ וְאַבְרַכְכָּה לְפָנֵינוּ לְאוֹת עַל יְדֵכָה
 וּבִכְהָ וּבְעַמְךָ הַנִּצְבֵת עִמָּכָה וְכוּ וְקִרְאוּ לְהֵן כְּהָ כָּאֵ וְדֵאִין אֹ
 וְדֵאִין עֵינִין בְּמֵאֵרֵשׁ וְנִמְצְאִים שֵׁשׁ לְהֵן זֹוג כְּמוֹ בּוֹאֲכָה וּיְכַכָּה ג'
 הַנּוֹן הַקְמוּצָה בְּסוּף הַיָּה נֹן הַרְבוּרֵת שְׂרִינָה
וְהֵנָּה
 לְהִיֹּת אֲחֵרִיהָ הָאֵ כְּמוֹ סְפוּדָנָה חֲגוּרָנָה

דברי ה'
 ראשי כ"ז
 סמו' יגה' סמו' א'

צָאנָה וְרֵאנָה וְתִכְאֲנָה וְתִדְלָנָה וְתִמְלָאנָה וְיֵשׁ שִׁיבָאוּ בַחֲסֵרוֹן הָהָא
 רַל בְּנוֹן פְּשוּטָה קְמוּצָה כְּמוֹ בְּנוֹתֵי לֶכֶן וְזִמְצָאֵן מְנוּחָה וּבְעֵתִידֵי
 כְּמוֹ בִי תַחֲיִין לְאוֹשׁ שְׁתֵי נָשִׁים וְתַחֲיִין אֶת הַיְלָדִים וְתַחֲרֵן שְׁתֵי
 בְּנוֹת לוֹשׁ וְתַגְשֵׁן הַשְּׁפָחוֹת וְדוּמִיחֵן זֶה דּוּקָא בְּפִעִלִים שְׁאִינֵן
 שְׁלֵמִים וְלֹא נִמְצָא רַק אֶחָד בְּשִׁלְמִים וְהוּאֵ כִי כֵן תְּלַבֵּשׁ בְּנוֹת
 הַמֶּלֶךְ וְעַל כֵּלֵן נִמְסַר חֲסֵר הָאֵ וְהַכֵּלֵל הַתִּי וְהַכֶּף
 הַקְמוּצָה בְּסוּף הַתִּיבָה הֵן עַל הַרּוּב חֲסֵרִים הָאֵ לְכַךְ נִמְנִין הַמְּלֵאִים
 הָאֵ וְהַנּוֹן הַקְמוּצָה בְּסוּף הַתִּיבָה הָהָא עַל הַרּוּב כְּתוּבָה לְכַךְ נִמְנִין
 הַחֲסֵרִים וְהָאֵ הַכְּנוּי הַיָּה בְּמִינֵן הָאֲחָת הַיָּה כְּנוּי הַנִּקְבֵּת
 הַפְּעוּלָה הַנִּסְתַּרְתָּ וּבֵאֵה בְּאוּפְנִים הָאֵ אֶחָד כְּשֵׁהֵא

סיר ג' סמות ג'
 רות א' א'
 דברי כ"א סמו' א'
 ראשי ט' ג'
 סמו' א' יג'

נָחָה אַחַר נֹן קְמוּצָה וּדְגוּשָׁה כְּמוֹ וַיִּסְגֹּר בְּשׂוּר הַחֲתָנָה ו'
 וְהָאֵ כְּשֵׁהֵא נִקּוּדָה בְּקִמְץ וְסִגּוּל לְפָנִית כְּמוֹ וַיִּמְצָאָה מְלֵאךְ יו':
 וְהָאֵ כְּשֵׁהֵא בְּמִפְיָךְ אַחַר אוֹת קְמוּצָה כְּמוֹ אֵז רֵאָה וַיִּסְפְּרָה הַכִּינָה
 וְגַם חֲקָרָה וּבִשְׁמוֹת שְׁאֵרָה כְּסוּתָה וְעִנְתָהּ וְכֵן רֵאָשָׁה יְדֵהָ
 רְגְלָהּ עַל כֵּל אֵלֵה וְדוּמִיחֵן לֹא נִמְסַר מֵאוּמָה אֲבָל עַל מֵלֵךְ
 שְׁהֵא בְּמִפְיָךְ וְחִבְרוּתָה בְּלִי מִפְיָךְ נִמְסַר עֲלֵיהָ לִית מִפְיָךְ כְּגוֹן וּבָז
 בָּזָה צָרָה בְּרַךְ אֲבָרְךָ וְדוּמִיחֵן וְכֵן יֵאֵ זֹוגִין חֵד מִפְיָךְ וְחֵד לֹא מִפְיָךְ
 כְּגוֹן מְכָרָה כְּיוֹם לִית רִפְהָ זֵאֵ בְּמִפְיָךְ מִפְּנִינִים מְכָרָה וְכוּ וְיֵאֵ מְלִין
 דְּלֹא מִפְּקוֹן הָאֵ וְרֵאוּיִן בְּמִפְיָךְ כְּמוֹ וְתַחֲמָרָה בְּחֵקֵר מְיוֹם הַנּוֹסְדָה
 עֲנֻכָּה בְּתָ וְכוּ נִמְסַר עַל כֵּל אֲחָת לֹא מִפְיָךְ הָאֵ וְאוֹ רִפִּי הָאֵ
 וְחֵמִין הַשְּׁנִי הוּאֵ הַחָא הַבְּאָרָה בְּמִקּוּם וְיוּ כְּנוּי הַזִּכֵּר הַנִּסְתַּר וְסֵת
 שְׁלִפְנִיָה בְּחוּלָם כְּגוֹן כֵּל הַעֵס בְּרַעֲזָה כִי פְרַעֲזָה אֶהְרֵן כְּגוֹן
 שְׂכּוּ וְדוּמִיחֵן לֹא נִמְסַר עֲלֵיהֶן רַק כֵּן כְּתִיב אוֹ כְּתִיב כֵּן כְּמוֹ אֶהְלֵה
 ד' כְּתִיבִין כֵּן הַמְּנוּה ד' כְּתִיבִין כֵּן וְיֵשׁ נֹסֶפֶת אֲחֵת מִצְאָתִי שִׁנְמַסַּר

ראשי כ'
 ראשי י'
 איוב כ"ה
 סמות כ"ו
 יחזק' כח תלי קלב
 ראשי כ"ה מסלי לא
 סמות כ"ט
 במדכ' טו
 סמות כ"ב ל"ב
 איכ' כ'

על יוֹט אֱהִיָּהּ אֶהְיוּ וְכֵן קוֹל הָעַם בְּרָעָה בָּרְעוּ קְרוּ וְכֵן
 כְּקֶצֶת הָאֲחֵרִים וְכוּלֵן טַעוֹתֵי סוֹפְרִים כִּי לֹא נִמְצָא לְעוֹלָם מִלָּה
 וְכַתִּיב בְּסוֹפָהּ הֵא בְּחֹלְמוֹקְרֵי בְיוֹי וְמִתְשַׁנְמָצָה בְּמִסּוֹרֶת יוֹד
 מִלֵּין דְּכַתִּיבִין הֵא וְקִרְיִין וְיוֹ הֵינִי דְּוֹקָא וְיוֹ בְּשׁוֹרֵק כְּמוֹ לֹא
 יְקָרְוֶה קְרִיתָה הוּא קְרוּ יְדִינוּ לֹא שְׁפָכְתָּ כוּ קְרוּ וְדוּמִיָּה וְעוֹד אֲדַבֵּר
 בְּסֵ בְלוּחֹת שְׁנִיּוֹת בְּמֵאֵר רֵאשׁוֹן בְּעִזְרַת אֵל אֲתֵרוֹן וְרֵאשׁוֹן וְכֵן
 נִשְׁלַם הַחֲלֵק הָרֵאשׁוֹן וְאֲתַחֲלֵל הַחֲלֵק הַשְּׁנִי בְּעִזְרַת אֲחֵר וְאֵין שְׁנֵי

וַיִּקַּל לֹא דַבְּרֵי כ'

**האלך לוחות שניות : בעשרה
 מאמרים שנויות :**

ולוח הסמכים של כל מאמר ומאמר . תמצא כאמר הספר נגמרי

המאמר הראשון בקריין וכתבן

הנה

כתבתי בראש ההקדמה השלישית המחלוקת שבין
 האחרונים בעניני קריין וכתבן ובאחרונה עניתי
 חלקי אף אני עשׂ . ועתה באתי להשכילך בינה בדרך אשר הלכו
 בה אנשו כנסת הגדולה וקודם כל דבר צריך שתדע שכל מה
 שנכתב בגליון הוא הקרי רל כן קורין המלה והיא ומה
 שנכתב מבפנים לא נקרא כלל והמשל הוצא אַתְךָ כִּךְ כְּתִיב בְּיוֹי
 והקרי הוא הוצא בְּיוֹד הַנּוֹ שְׁמוֹ נְקוּדוֹת שֶׁל הַיֵּצֵא תַּחַת הַיֵּצֵא אֲבָל
 אֵין קוֹרִין אוֹתוֹ רַק הַיֵּצֵא שֶׁהוּא צְוִי מִבְּנֵי הַפְּעִיל עַד הַשְּׁלֵמִים עַם
 הַפְּקֹד אֵת הַלֵּים וְנִשְׁאָר בְּפָנִים הַיֵּצֵא בְּלוּ נְקוּדוֹת כְּדוֹן הַצְּוִי
 מִנְּחֵי פֶּא יוֹד כְּמוֹ הַיֵּצֵא אֵת הַמְּקַלֵּל . וְכֹה הוֹדֵךְ הַיֵּשֶׁר לִפְנֵי
 דְּרִכְיֵךְ הַיֵּשֶׁר קְרוּ לִכֵּן מִתְקַנֵּי הַנִּקּוּד לֹא נִקּוּד מִלֵּת הַכְּתִיב רַק
 עִם נְקוּדַת מִלֵּת הַקְּרוּ דֵּהֵינִי הַנְּקוּדוֹת שֶׁבְּפָנִים שִׁיכִין תְּמִיד תַּחַת
 הַקְּרוּ שֶׁבְּגִלְיוֹן וְנִשְׁאָרָה מִלֵּת הַכְּתִיב בְּלוּ נְקוּדוֹ וְכֵן שְׁמוֹ תְּמִיד טַעַם
 הַמִּלָּה תַּחַת הַכְּתִיב לִפִּי מִשְׁמַעוֹ הַקְּרוּ וְהַמְשַׁל . וְאֵמֵר דוֹד לְשִׁלְמָה
 בְּנֵי אֲנִי הָיָה עִם לְבָבִי וְגוֹ כְּתִיב בְּנֵי וְקְרוּ בְּנֵי הַנְּהַל לִפִּי הַכְּתִיב
 הָיָה רֵאשׁוֹן לְהוֹיֵר וְהַאֲחֵת תַּחַת בְּנֵי וְלִפִּי שֶׁהַקְּרוּ הוּא בְּנֵי שְׁמוֹ

ראמי ח

במרכב ג

ויקרא לך תלמי

ר"ה ט

78

האתנה תחת לשלמה וזהו קל להבין ודע כי בכל מקום שהנקודה
 רבה על הכתב הוצרכו לשום במלת הכתיב ב מיני נקודות תחת
 אות אחת והמשל אשר אנן שולחים אותך אנחנו קרי הוצרכו
 לנקוד וזו של אנן בשוא ובשורק כנקודות מלת אנחנו ונשארה
 מלת אנו שבפנים בלי נקודות ונקראת אנו ואין לו דומה במקרא
 אך בסדורי התפלגו מה אנו מה חיינו וכשהכתב מרובה על הנקודה
 השאירו בכתיב אות אחת בלי נקודה כגון ברכב רכבי עליתי
 ברב קרינשארה הכף בלי נקודה וכן הפה את המצרי אשר מראה
 איש קרי הרי השין בלי נקודה וכן אלה מאנא אל קרי הלמד בלי
 נקודה ו כשהכתיב מלה אחת והקרי ב מלות שמו תחת מלת
 הכתיב כל הנקודות של ב המלות שבקרי כגון ולשתורת ארת
 שנייהם מימי רגליהם קרי הרי הנקודות של מימי ר
 רגליהם תחת שנייהם וכשהכתיב ב מלות והקרי מלה אחת האות
 שהיא בסוף התיבה הראשונה שבכתיב בלי נקודה תחסר בקרי
 מכל וכל והמשל ויצא מן המערה מהמערה קרי וכן מן ברת
 ציון מברת קרי הרי הנון בשניהם תחסר מכל וכל וכן ה מלות
 דכתיבין תרי מלין וקריין חר והנס לפניך במין השישי כי כן חלקתי
 כל קריין וכתבן שכמקרא למינים והעמדות על שבעה מינין זכר
 להן שבעה המינין שנשתבחו בתן ארץ ישראל :

ידמי'מב

מלכו'ח
סמואל'כב
עור'ה

מלכו'ח

סמואל'כר
מיכה'א

המין

האחד באותיות דקריין ולא כתבן וכתבן ולא קריין
 והעקר באותיות יהוה הנמצאים כן בראש ובסוף
 ובאמצע התיבה אבל יש להך לדעת כי היו והיו לא נמצאו כן
 כשהן תחת באמצע המלה רל היו אחר ההולם והשורק והיו
 אחר החירק והצירי כי אלה הם בגדר החסרים והמלאים כאשר
 בארתי בדבור הראשון אבל היו הנמצאת כתיב ולא קרי הנה
 דוקא אחר קמץ או חטף קמץ כמו אכרורת לכם ברית אשקוטה
 ואביטה ודומיה והן לא במספר ולא נמצאת ויו קרי ולא כתיב
 באמצע המלה לעולם אבל היו נמצאת קרי ולא כתיב אחר קמץ
 כגון צוארו דעשו צוארו קרי וכן זרה דור דורשן שיו קרי והם נו
 במספר וביודין דכתיבו ולא קרי אחר הולם ענו בככל רגלין
 גם עיניו לא תשיבע והן בכלל ו דכתיבן יוד ולא קרי ונמצאים

סמואל'יא יסע'ח

תלי'כר ראסי'לב

תלי'קה קס'לר

יודין

יודין אחר שוא כגון ה' רכתיבין דברין יתיר יוד וכן זמעל לויכם זכר א'
 הרעים ודומיהן גם נמצאות וזין ויודין לרוב בראש התיבה
 ובסוף התיבה דקריין ולא כתבן או להפך וכן היהין לרוב ולבחרו
 הקיצור לא אביא עליהן ראיות אך זה לבר מצאתי כי כל המלות
 שיש בהן אות דקרי ולא כתיב נקודת אותו האות נקוד בפנים בלי
 אותה האות ובקרי נכתב אותו האות בלתי נקוד כנהוג והמשל
 כמו אבותינו חטאו ואינם אנתנו עונותיהם סבלנו נמסר בגליון
 ואינם קרי ואנתנו קרי וכן דומיהן והם יב במספר וכן עם ההא
 ויעט העם אל שלל השלל קרי ודומיהן והן יג במספר ובמלה
 שיש בה אות דכתיב ולא קרי נכתב המלה בפנים עם אותו האות
 בלי נקוד כגון מארץ כשדים וצאו היוד כתיב ולא קרי אך לא
 כתבו בגליון צאו קרי רק לא קרי יוד וכן בעל הכפנים לא קרי
 הא וכן באמצע המלה כגון עם שהתקוף ממנו כתיב בגליון לא
 קרי הא וכן מא מליז דכתיבין אלף באמצע התיבה ולא קרי ועל
 כלן כתיב בגליון לא קרי אלף כמו והאספסוף אשר בקרבן
 ודומהו והכלל כל יהוה דקריין ולא כתבן נכתב הקרי בחוץ
 בגליון וכל דכתבן ולא קריין נכתב בגליון לא קרי יוד או הא או ויו
 או אלף ובפסוק אחד תמצא שניהם יולד חכם וישמח בו הנה
 על יולד שהיו קרי ולא כתיב נמסר ויולד קרי ועל וישמח שהיו
 כתיב ולא קרי נמסר לא קרי ויו ודע כי במסורות המדויקות על
 ויו ויוד רכתיבין באמצע המלה ולא קריין כתיב בגליון יתיר ויו או
 יוד ונכון הוא ודע כי שאר אותיות שאינם אותיות יהוא נמצאים
 מעט מחוץ כתיב ולא קריין וקריין ולא כתיבין כגון ד למדין כתיב
 באמצע המלה ולא קריין כמו ולהלחם ותקין והשאר בדניאל
 באדין על לין אדין על לין לבית משתיא על לית בשלשתן למר
 השנייה לא נקראת וכן הצדי של כאחד למתצצרים מתצצרים
 בתצצרות הצדי השניה לא ננקדת ולא נקראת כשון השנייה
 של יששכר לבן אשר אבל לבן נפתלי היא נערה בשוא יששכר
 כדינה והכף נמצאת כתיב ולא קרי במלת ברב רכפי ברב קרי
 והפוך ממערות פלשתים ממערכות קרי והעין נמצאת קרי ולא
 כתיב במקום אחד ונגרשה ונגשקה ונגשקה קרי והולדת בב מקומן

חוכה ה'
 סמואל יד
 ירמ' כ'
 קהל י'
 קהל ו'
 במדכ יא
 מסלי כג
 סמואל יז
 דניאל ו'
 דם ה' ה'
 מלכי זח
 סמואל יז
 עמוס ה'

והם תָּמַר בְּמִדְבַר תְּדַמֶּה קְרִי הַזְּמִנְתוּן לְמִימֵי הַיּוֹד מְנַחֵן קְרִי וְהַחֲזִית
נמצאת בך מקומות כמו בני נוף וְתַחֲפִינֶם וְתַחֲפִינֶם קְרִי אֲנִי כְּתִיב
אנחנו כמו שכתבתי לעיל :

מלכיס ט' דמלא א'
ירמיה כ' מ"ב

המין השני

באותיות המחלפות זו בזו בקרי
ובכתיב וגם באלה העקר אותיות

יהוא כגון נב מלין דכתיבין יוד בראש חתיב וקריין יו' כמו מעט
ימי יתדל ישית ממני ותהל קרי ושיית קרי וכו' מלין בהפך ודכה ושות'
ידכה קרי ושות' קרי וכן אלפא ביחא דכתיבין יוד באמצע חיבוטא
וקריין וי' והן ע' במספר וכל היודין האלה נקודתן הולם או שורק
החולם נקוד על התיבה שלפני היוד כמו אזכיר מעללי יה' אזכור
קרי שני גזים בבטנך גזים קרי ודומיהן אבל השורק נקוד בתוך
היוד כמו וישם לפניו לאכול וישם קרי וישם קרי וישם קרי וישם קרי וישם קרי
וישם קרי וישם קרי וישם קרי וישם קרי וישם קרי וישם קרי וישם קרי וישם קרי
נקודה בקבוץ לפני יוד נחה וכן קריא הערה היוד בשורק קריא
קרי וכן בסוף התיבה כמו אל תצאי השדה וכדרך אל תלכ'
תצאו תלכו קרי ככולן השורק בתוך היודין ולא בקבוץ לפניו
תצאי תלכו אבל המלין דכתיבין הלא בסוף וקריין וי' שרוקה

חיובי תלים י'

תלים ע"ז
רחמים ט'

ויקר' כ"א
דברו כ'

תמיד נקוד בקבוץ באור שלפני ההגה כמו לא יקרהה' ידיו לא
שפכה ודומיהן והן יד במספר ועודיש הרבה אותיות יהוה
המתחלפין זו בזו ובחתיב בקצור: ויש שאר אותיות המתחלפות
זו בזו אבל אין זה רק באותיות הדומות במכתב כגון בית בכף
דלית בריש הא' בחית תלית בתיו ודלת בכף פשוטה ושין בטית
או שהם ממוצא אחר כגון בית במם מבפא אלף בעין עין
בחית דלת בתיו והמשל על כל אלו כגון יא מלין דכתיבין בית
זקריין כף כגון ויהי באמרם אליו באמרם קרי וכו' וג' להפך
כגון מה יכין ורכו יבין קרי ומבני בגיו עותה חבור וזכור קרי כת'
בפנים בבית ודלת וקרי וזכור בכף וריש וזוח היא אחת מכו מלין
דכתיבו דלת וקריין ריש והשנית היא ותאמר לא אעבוד אעבוד קרי
וה' מלין להפך וכל השרמות השרמות קרי וכולי ודלת
בכף יך השער יד קרי וחית בתה רחמינו ברותים רחמינו קרי
והן ד' במספר ושין במירת ויעש העם אל השלל ויעש קרי חית

אחרת ג'
ממלי כ' עורה ח'

ירמיה ב'
ירמיה לא
סמוא' ו' מיר' ב'
ממואל ד'

כתו ירחק חבל הכסף ירחק קרי וביית במם כגון באדם
 חעיר מאדם קרי ודומיהו והן במספר ופא במם כגון ופרק
 פגולים ומרק קרי וחית בעין כגון וחץ חניתו ועץ קרי ועין כאלף
 והם ב דכתיבים על וקרי אל וא כתיב אל בפתח וקרי על והא
 כעין כגון בלידי הרפה אמרו רזל הרפה כתיב ערפה קרי אבל
 לא מצאתי כן בכל הנוסחאות המדויקות ודלית בתו כגון אחר
 אחר בתוך אחר קרי והם ג במספר וב להפך כתיב אחר וקרי
 אחר באחת המקומות באחד קרי תחת רותם אחת אחד קרי
 וב מלין כתיבין הא וקריין כף כגון מפנירוע מעל ליהם כם קרי
 וחשב עליהם מחשבה כם קרי ומלה אחת כתוב ריש וקרי בית
 והוא ואשר שם משמים ואשב קרי ועוד אזכרנו במין ו נמצאה
 מלה אחת כתיב גימל וקרי זין לבג לגוים לבו קרי חזה לפי
 שתתחלף הגימל והזין באב דאטבת וכן נה גבול כמו זה גבול
 במקורמין ומואחרין פיש מלות שכתוב

המין הנ

בהן אות אחת מאוחר שלא כדון ובקרי
 האות ההוא מוקדם כדיו והן סב במספר ואין גם א מהן בתורה
 ונתתי בהן סימן אין מוקדם ומאוחר בתורה חסר אחר נא מהן
 מאותיות יהוא כגון הלוך ותקוע הלוך קרי והימשני את העמודים
 והמישני קרי כל הכלים האהל האלה קרי ויא מהן משאר אותיות
 ותראנה ותארנה קרי ו דרכי תרצנה תצרנה קרי אשר יבחר
 אל החיים יחבר קרי וכן שמות בני אדם כמו בני שמלי שלמי קרי
 שמי השרוני שרמי קרי והטעם לפי שהיה לכל אחד שני שמות
 במלין שקדמאה נסיב מתנינה פיש י

המין הד

מלות סמוכות שהראשונה לוקחת אות
 מהשניה וזה לא נמצא רק על מלה שבסופה הא נוספת והיא
 שויכת בראש המלה השנייה לפיכך נקדו אותה בפנים בפתח
 ובקרי נעשית הא ודיעה בראש המלה והן ג במספר דכתיבין כן
 הייתה מוציא והמביא המוציא קרי ודעתה שחר מקומו השחר
 קרי ומתחתה לשכות הלשכות קרי ובמקומות נמצא
 בהפך שם הפל שתיים שמה פל שתיים קרי ושורי אשכוליו ושוריא
 שכוליו קרי

קהלת יא
 יהוסע ב
 יסעיה סה
 סמואל יז
 סמואל כא
 יסעיה סה
 סמואל יז
 מלכי יט
 ירמיה ד
 ירמיה כט
 יחזק ג
 יחזק כה
 יחזק מז

יהוסע ו טופטי יז
 מלכים כה
 סמואל יד מסלי כב
 קהל ט עזרה ב
 מאלוד כז

סמואלה איוב מ
 יחזק מב
 סמואל כא עזרה ד

המין הה

במלות שלמות דכתיבין ולא קריין והן י
במספר לכן הן בפנים בלי נקודות כגון

אל ירוך וירוך הדרך : ירוך תניא לא קרוי וכן לדבר הזה
יסלחנא י נא כתיב ולא קריי וה קריין ולא כתבן לכן הניחו מקום
הלק בפנים ושמו שם הנקודות כמו כי אמר אל תבא ירקם :
אלי קרוי ולא כתיב : להשיב ירו בנחר : פרת קרוי ולא כתיב
וכבר דברתי בכל אלה בהקדמה השלישית :

ירמיה נט
מלכים ה
רוח ד
סמואל ח

המין הו

במלות דכתיבין חרוקריין תרי ווהן טו במספר
כגון בגד : בא גר קרוי : מזה בידך : מה זה

קרוי וכו' : וה מלין להפך דכתיבין תרו וקריין חד כמו ויהי איש
מך ומין מבנימין קרוי : כי ענים : כי ענים קרוי לם רבה המשרה :
למרבה קרוי : והנני מתמיה תמהון גדול על הדרשות שנדרשו על
המלה הזאת ואומרים כי הם סתומ באמצע המלה : והרי לפי
הכתיב אינה באמצע המלה כי הכתי הוא ב מלות לם רבה ונוכל
לפרש לם כמו להם כמו אראלם צעקו שהוא כמו אראח להם :

רחסית 3 סמותג
סמואל ט מכהל
יסעיה ט

וכן בשלם הבשר : בשל להם הבשר וגם לם רבה לפי הכתיב פו
להם רבה המשרה ובכלל המין הזה מלין דכתיבין מלה אחת
וקריין מלה אחת כגון יצא העיר התיכונה : חצר קרוי וכגון ואשר
שם משמים ואשב קרוי וכבר זכרתי זה במין בעם חלוף האותיות
וכן הפה את המצרי אשר מראה : איש קרוי וכן ה זוגין מן ג ג
מלין דכל חד כתיב מלה חד וקרוי מלה אחת וכבר כתבתי מהן
לעיל בכלל המלות שהכתב מרובה על הנקודה : וכן דכתיבין
מלה חד וקרוי ב מלות אחרות שאינן דומות למלה הכתובה בפנים
כמו לאמר עשיתי כאשר צויתני ככל אשר קרוי וכן שיניהם מימי
רגליהם קרוי עיין לעיל בהתחלת המאמר :

יסעיה נב
מלכים זט
מלכים זח
יחזק ג
סמואל כב

המין הז

במגונה ונאות אמרו רזל כל הדברים
הכתובים במקרא לגנאי קורין אותן לשבח

כמו ואיש אחר ישגלנה : ישכבתה קרוי וכן בר מקומות כתיב לשון
משגל שהוא לשון מגונה וקרוי לשון משכב שהוא לשון נאות וכן
לאכול את חזריהם ולשתות את שיניהם לפי ששניהן דברים מגוני
קריין צאתם ומימי רגליהם לשבח וכן ובפעולים שהם התחנתיות

דברו כח
מלכים טט
דברי כח

בלשון אשכנז וליג בלוטרין שהוא לשון מגונה קרי מחורים עיין בערוך בשורש טוהו והכלל העולה כל מה שהוא בלשון גנאי שנו אותו לשבח כדי שלא יוציא האדם דבר מגונה מפיו ויש מי שאומר שבשביל כך נקרא לשון העברית לשון הקדש לפי שכלה קדש ואין בה דבר מגונה שהרי לא הונח בה שם מיוחד לערות האישה האשר גם לא לשון ולצואה אלא הכל בכנוי כמו שכתבתי אכן היה ראוי לפי זה להקרא לשון נקיה או לשון טהרה ולא שייך בו לשון קדושה וכתב רבי אברהם הבלמסי בספר דקדוקו מקנה אברם וזל נקרא לשון הקדש בעבור היותו מניחו הכוראית שהוא המקודש על הקדושים עכל ואני השגתי על זה בכלל שאר החשגות שהשגתי על ספרו ואמרתי לפי דבריו היה ראוי להקרא לשון הקדוש ולא לשון הקדש אך נראה יותר נכון לומר שנקרא לשון הקדש מפני שדברי תורה ונבואה וכל דברי קדושה נאמרו בה וכן נקרא הכורא בה בשמותיו הקדושים אל אלקי צבאות וכו' וכן מלאכיו מיכאל גבריאל וכן הקדושים אשר בארץ המה אברהם יצחק ויעקב שלמה ודומיהן לכן דבר ראוי ונכון הוא להקרא לשון הקדש ובוה נשלמו ז המינין וגשלים המאמר הראשון

המאמר השני

בקמציץ ופתחין כבר כתבתי בהקדמה השלישית כי בעלי

המסורת לא זכרו מהנקודות רק הקמץ והפתח וכללו עמהם הקמץ קטן והפתח קטן שהם צירי וסגול ועתה דע כי לא ערכבו הקמץ גדול עם הקטן במספר אחר או בכלל אחר לעולם והמשל כאשר אמרו כך וכך מליץ קמציץ חדע שאותן המלות כלן נקודות בקמץ לכר או בצירי לכר כגון אלפא ביתא מן מלות קמציץ בזקף וסמנם אשר לא אָעו וספון באָרו וכן כל האלפא ביתא כלן נקודות בקמץ ואין אחד מהן בצירי וכן אמרו על מלות הנקודות בצירי כגון טו מליץ קמציץ וסימנם אם ענה תענה אותו יהיה עליהם מן חטאת וכו' כלן נקודות בצירי ואין אחד מהן בקמץ והוא הדין בפתחיות אותן המלות כלן בפתח לכר כגון ו מליץ פתחין וסימנם במתנה לאמור מקשה קרחה וכו' הרי שבין גדול וקטן

מלכז יו ירמי לב

ממות לב

כמדכ ח

ראמי טו יעמי ב

לא הנדילו בקריאת שמותי : ובמסרה קטנה אפילו בשם קמציץ
 ופתחין לא קראו להן רק משימין הנקודה תחת אות הסימן המור
 על מספר המלה ההיא כמו בתן שׁ וכן בפתח מאכל ד' וכן בסגול
 הן ה' הרי בנקוד אות הסימן נכר במה המסורת מדברת וזה קל
 להבין אכן דע כי במלות שהם בפתח וספרא ערבבו הסגולים
 בתוך הפתוחים ועמה אבאר מה פתח וספרא : הנדה ידוע
 מדרך הניקוד כי לא יבא אתנה וסוף פסוק תחת פתח גדול או
 קטן רק יתהפכו לקמץ גדול : אבל נשארו מהן בכל ספר וספר
 שלא יתהפכו והן נקראין פתח וספרא ונמנין על פי המסורותם
 יש בספר בראשית כגון לאישה עמה ויאכל ויתר ומש וזאבד
 וכלכה ואלי ואברכם : יב מנהון פתחין באתנה : זז מנהון בספ
 וכן בכל ספר וספר נמנין אותן שבאתנה לבד : ואותם שבספ לבד
 והתערבו הפתחין והסגולין יחד :

ראשית ג
ו מט

המאמר הנ

בדגשין ורפיץ ומפקין וקצת דיני
 השוא בידוע שהדגש היא הנקודה
 הנמונה בגוף האות : והרפה הוא קו ישר כמו פתח נתון על ראש
 האות ובפרט באותיות בג' כפ'ת כאשר בארתי בפרק שירר :
 והנה בעלי המסורת לא דבירו מאלה כי אם מעט וכולן מבוארים
 ואין צורך לדבר בהם אך צריך שתדע כי קראו גם כן אותיות
 רפוינות טס שקץ נוזלים וזה כאשר ראויים להדגש ונפל מהם הדגש
 להקל ורובן מבנין פעל הדגוש כגון נוץ ויקנאו בו אחיו : וקוף
 של ויבקשו הרודפים ולמד של שלחו באש מקדשך וכו' : אכן
 באותיות בג' כפ'ת לא יפול הדגש מהם כי אם מעט מזער כמו
 מבצור אביעור מבברתם בושים ודומיהם מעט ואפילו מאותיות
 טס שקץ נוזלים לא נופל הדגש לעולם רק מן תיבה הנקודת
 בשבא כמו אלה שכתבתי ועל הרוב מם שבאית הבאה אחר הא
 הידועה כמו המדבר אל יכם המלמד ידו המסכן תרומה ודומיהן
 לבלן קראו אותיות רפוינות אעפי שאין עליהם קו הרפיץ ואומר
 אני שראוי לשים עליהם קו הרפיץ להודיע שחטר הדגש כמו ויקנאו
 ויבקשו שלחו : המדבר המשלח ודומיהן פן יחשוב הקורא
 שהסופר השמיט הדגש ויקראם בדגש לכן קורא אני תגר על

ראשי לו
יהוס ב תלי כט

סופטי ה' יחזיק לב

יסעי מכ תלי קמר
יסעיה ה'

בעלי הרפוס אשר בזה הגליל שאינן משימין רפי אפילו על בגד
כפית באמרם שאינם צריכים להם מאחר שאין בהם דגש כידוע
שיש בהם רפי וטעות הוא בידם : וממ' במלות מורגלות כמו וישאו
ויסעו ויקחו ויהללו תללויה בכלן חסר הדגש ואין צורך
לשים עליהם הרפי מפני רבויים וגם קראו הא רפוייה כל הא
שדינה במפיק ואינו כמו ומי שהרה באמה בתה ודומיהן נבנה
דברתיכם בלוחות הראשונים בדבור טו' בכלל מפיק אלה ומפיק
יוד ובארתי שם איזה הוא מפיק אלה או לאו והנה המפיק והא
היא נקודה בגוף הוא כמו דגש בסוף המלה כן נוהגין מנקדים
אשכנזים כמו ידה רגלה ודומיה ואינם משימין הנקודה תחת ההא
באמרם דאיכה למיחש שמא יקרא הקורא חירק אבל אין
לחוש על זה כי לא נמצא נקודה באות האחרון של התיבה כמו
שבארתי בלוחות הראשונים בדבור ה' והנה יודע מדרך הדקדוק
כי אותיות כלב המשמשים בראש התיבה דינם להתקד בשוא לולי
המבטלים כאשר בארתי בפרק השמושיין ובעלי המסורת קראו
לשוא כזה רפי וזה לפי שלא יתכן אחריו דגש לעולם כמו בבית
ו רפין בכסף טו רפין לכסא ו רפין וכן שלא על בגד כפית כמו
בלילה ג רפין בהרב ח' רפין וכן כשהן נקודים בחירק בסבת
השוא הבא אחריהם כמו בביתח' רפין כשדי' רפין ודומיהן
וידוע גכ כי אותיות כלב הפתוחים המורים על הא הידועה תמיד
דגש אחריהן לפיכך קראו לתיבות הפתוחין האלה דגושין כמו בכל
ו דגושים לטוב ב דגושים וכן כשהן קמוציין בעבור אהעה מנו
אותם כמו לאדם יא קמוציין לאיש לב קמוציין והכלל כי תמיד
מונין המועטים אם דגושין אם רפין וכששניהם מועטים הם מונין
את שניהן כמו בטוב ורפין בטוב שדגושיין כנשר ו רפין כנשר
ו דגושים וכשהן זוגות שנים שנים דהיינו ב רפויין וב דגושיין קראו
להן מלעיל ומלרע כאשר אבאר במאמר שאחר זה וכששניהן
מרויבין כמו בדרך בדרך במדבר במדבר בעיר בעיר לא
מנו לא הרפויין ולא הדגושיין מפני רבויין וגם האהתימה או
השאלה הנקודה כחטף פתח קראו רפוייה כמו השומר אתי אנכי
לית רפי השופט כל הארץ לית רפי אכן כשהיא פתוחה מפני

ויקרא יביחוק יו

יד

יד

ראשית
ראשית

כחמו ו'
ירמיה כ'

אחעה לא קראו לה רפירק פתוחה כמו האיש כמוני לירח כפתח
העבר וישאל לית כפתח: ודע כי גם לוי השמוש אשר בראש
אותיות איתן קראו רפי כמו ואשא ברפויין ויאמר ורפויין ותשמע
הא רפויין וכן כשהיא נקודה בחירק בעבור יד האיתן ש
שאחריה כמבואר בפרק השמושים כמו וישלח טו רפין ויהי לב
רפין וכן כשהיא נקודה בשורק בעבור תיו ונזון של איתן הנקודות
בשוא כמו ותדרר וישאל ברפויין ונספרה בציון לית רפי והכלל
כל וזון בראשי העתידי הנקודות בשוא או בחירק או בשורק קראו
להן רפין חוץ כשהן שנים שנים האחת בשוא והברתה כפתח אז
קראו להן מלעיל ומלרע כמו שכתבתי לעיל ודע כי תמיד מנו
הרפויין כי הם המועטין כי רוב הוויין שבראש האיתן הם ווי ההפוך
וזן פתוחין ודגש אחריהן ולא מנו אותן מפני רבויין אבל כשהן
קמצין מפני אלף האיתן על הרוב מנו אותם כמו ואשים ט וארע
ג ודע כי יש מן שוא שקראו לו דגש והוא השוא הנחשתת
אחעה כמו יחפוץ ודומיהן והחטף פתח או החטוף סגול
קראו להן רפילפי שלא בא לעולם דגש אחריהן וכבר הודעתין
בפרק שירה בשיר ה כי בה דברים נקרא השוא נע ולא נח ועתה
אחדש לך סימן יפה א . ב . ג . ד . ה . ו . ז . כל שוא בראש
התיבה הוא שוא נע כמו שמע בניו ב' רל כשהן ב' שואין באמצע
התיבה הראשון נח והשני נע כמו ישמעו ולמדו: ג' רל גדולה
פירוש כל שוא שאחר תנועה גדולה הוא נע כמו שמרו וישבו
הולכים ודומיהן: ד' רל דגש כל שוא שתחת אות דגושה כמו
דברו דברה ודומיהן: ה' רל הדמורת פ' כשיתוי ב' אותיות דומות
והראשונה בשוא הוא נע כמו הללויה שהלמד הראשונה אינה
דגושה ומ' נקרא השוא נע בעבור שני הלמדין וכן הנני השוא
נע בעבור שני הננין וזכור זה הסימן ותצפנהו כי טוב הוא והנני
חוזר על הראשונות ואתן לך משל על השוא שקראו דגש אמרו
במסורת כל לשון העלמה בדגש רל בשוא פשוט כמו ואם העלם
ועליו ודומיהן וכן כל לשון חסיה דגש כמו בצל כנפיד אהסרת
אומר לוי מחסיהן חוץ מן הרפויין רל בחטף פתח או בחטף
סגול כמו ווי מחסה לעמו צורי אהסה בו וכן אמרו מעשר ג דגשין

יסעי מו ירמיה כח

מסלי א

ויקרא כ'
תלי כז

תלי כח
ויא 5 ר' תלי א

כמו מעשר הארץ וכולי וכל שאר רפויין רל בהטף פתח כמו
מעשר רגנך ודוק ותמצא עוד

המאמר הד

במעיל ובמלרע ופסקין ודע כי
אין לך תיבה בכל המקרא שאין
לה טעם או בראש או באמצע או בסוף וקראו בעלי המסורת
למקום הנחת הטעמים ב' שמות בלשון ארמי הא' מלעיל והוא
תרגומו של מלמלה והב' מלרע והוא תרגומו של מטה או מתחת
ואין הכוונה בהם שהטעם מלמלה או מלטה כגוף האות אלא
כשם טעם באות הראשונה של התיבה או באמצע קראו לו מלעיל
וכאשר הוא בסוף התיבה קראו לו מלרע והנה יש מלות שדינם
לחיות תמיד בטעם מלעיל ויש שדינה תמיד מלרע ויש שדינם
לפעמים מלעיל ולפעמים מלרע ויש לכל אלו מבטלים ובספר
טוב טעם אשר יערתי חכורו יבוארו כל הדינים הללו עם כל שאר
דיני הטעמים איך מצורף לזה כי בעלי המסורת לא דברו מזה רק
מעט זער שם זער שם והכלל כי לא כתבו על מלה יחודת אם
טעמה מלעיל או מלרע רק לפעמים מעטים בקצת מלות שיש
בהן איזה זרות בטעמן או בנקודתן כגון שיטה אחת מן לה מלין
מלעיל וכל הברותיה מלרע כגון ותשקית בגלך לית מלעיל וכן
שיטה אחת להפך מלרע וכל הברותיה מלעיל כמו הבה את אשתי
לית מלרע וסימן אשתי למטה וכן ויוסף ג' ב' מלעיל וא' מלרע וכן
תוסף ה' ג' לרע וב' לעיל אשר הם מלעיל הם בסגול ואשר הם
מלרע הם בצירי עף הדקדוק ובעבור השתנות כזה הם מנו אותם
ונתנו בהן סימנים אבל מלות שאין בהן השתנות כגון
יקרא כא ידע יש כלם דינם מלרע אעפ"י שיש מהם מלעיל מפני קרוב
הטעמים כמו ודרך הקדש יקרא לה' לא ידע זאת יחזקתן לא
דברו מזה דבר לפי שאין בהן השתנות הנקודת ודע כי נמצא
במסרה גדולה ענין מלעיל ומלרע שאינו על הנחת הטעמים רק
על השתנות הנקודות וזה במלות שנמצאו שנים שנים שקראו להן
זוגות והם של ב' מינין המין האחד הוא מן ב' מלות שראשן
אותיות כלב או הויג שבראש האיות ובמלה אחת הן נקודות בשוא
ובחברתה בפתח ורגש אחרית כגון אותן שקראו להן רגשין ורפין

הנה
הוא
הוא
הוא

✍

יסעיהו לה סמוך 536

✍

י

כאשר כתבתי במאמ' הקודם והכלל אין הפרש בין הדגשיו הרפין
 ובין אלו שקראו להן זוגות רק שאלו הן זוגות לבר' והמשל כגון
 יא זוגין חד מלעיל וחד מלרע : ובית ברישיהון כלו בדמעות עיני
 מלעיל בדמעות שלוש מלקע וכן אכ' מן ב' ב' מלין כף ברישיהון
 א מלעיל וא מלרע : כאהל לשבת מלעיל כאהל רועי מלרע
 וכן כב' זוגין מן ב' ב' מלין וי' ברישיהון א לעיל וא לרע ויחאו דוד
 לעיל ויחאו המלך ופיך לרע : והמין הב' הוא נאמר על שאר
 הנקודות ויש מהן אלפא ביתא במסרה גדולה שקראו המלות
 שבהן חולם או שורק או קבוץ מלעיל : ואשר בהן קמץ או קמץ
 חטף או פתח או צירי או חירק מלרע : וזה לא נאמר רק על
 זוגות של שנים שנים מלין : והמשל כשיחיו ב' מלות האחת בחולם
 וחברתה בקמץ או בחטף קמץ או בצירי קראו אותה שכחולם
 מלעיל והשאר לרע : כגון לבלתי אכול ממנו מלעיל : לבלתי
 אכל הדם מלרע : וירוף הבית מלעיל ואה פילדש ואה ירף
 מלרע : ודעכו כאש קוצים מלעיל : דעכו כפשתה מלרע : ארחות
 רודנים מלעיל : ארחות ישמעאלים מלרע : המשול בכם מלעיל :
 המשל ופתח מלרע : וקראו השורק מלעיל נגר הקמץ והפתח
 וחציריו כמו שפטינו אשר שפטינו מלעיל ושפטינו מלכנו מלרע
 חמה המוני לעיל : עבדי רמני לרע : אם יחיונו ונחיה מלעיל :
 יחיונו מיומים לרע : והקבוץ הוא לעיל נגר הצירי והחירק כמו
 הודיענו במה נשלחנו לעיל : הודיענו מה נאמר לו לרע : שנים
 עשר נשיאים לאמותם לעיל : לאמותם יאמרו לרע : והנה אעפ'
 שהחטף קמץ נגר החולם לרע : כמו שכתבתי הנה הוא נגר הפתח
 לעיל : כמו הנחת מן בורסא לעיל : הנחת יי גבורך לרע : מיום
 נפלו לעיל : אתר ינפלו לרע : וכן אעפ' שהקמץ הוא מלרע נגר
 השורק כמו שכתבתי הנה הוא מלעיל נגר הצירי כמו אור זרוע
 לעיל : זרע זרוע לעיל ודע כי כל מה שזכרתי בכ' מינין הללו
 אינו אלא במסרה גדולה אבל במסרה קטנה לא כתבו על שום
 אחד מהם לא מלעיל ולא מלרע רק לית : ועתה אבאר מהו פסקין
 הנה יש טעם אחד הנקרא פסק או פסיק והוא מקל בין ב' תיבות
 והן של ב' מינין האחד הוא הפסיק שאין אחריו רביע כגון ויקרא

איכה ב'
 תלי פ'
 יפעי מ' לח
 סמואל כ"ב
 תלי מה

ראפי ב'
 דברי יבקהל י'
 ראפי כ"ג תלי ק"ח
 יפעי מג' ראפי לו
 ספטי ה'
 איוב כ"ה
 דיאל ט' סמואל ח'
 איכה א' סמואל יו'
 מלכי ז' הוסע ו'
 סמואל ו' איוב לו'
 ראפי כ"ה
 איכה ה'
 דיאל ו' ואלף
 סמואל כ"ח
 תלי כ"ז
 ויקר י"א

סמואל א'

י

אלוים ילאור יום עשוי כלה וקראו להן פסקא דספרא כי רמי א יח
 כן נמצאים בכל ספר וספר והם נמנין עפ המסורת כגון בספר
 בראשית כט פסקין ובספר שמות יט פסקין וכן בכל הספרים
 והמין הב הוא המעם הנקרא לגרמיה והוא כרמורת פסיק ממש
 אבל תמיד אמרו רביע ובספר טוב טעם תמצאנו גם בשער שבתי
 לוחות אדבר בו

המאמר הה

בשיטין חוגין ודמיון ודכותהון הרבה
 שמשו רזל בלשון שטה באמרם שיטה

של פלוני שיטה אחרים וכן שיטת התלמוד ולא ידעתי מאיזה
 לשון הוא גם בעל הערוך לא הביאו אך מצאתי בתרגום שיר
 השירים בכסוק לחיוו בערוגת הבושם תרין לוחין אבנין דיהב מיר ו
 לעמיה כתיבן בעשר שיטין דמיון לשיטין גנתא בוסמין וכן ועל יסעיה ל
 ספר חקת תי ועל שיטין דספר רשם וכן קראו רבותינו זכרונם
 לברכה לשורת הספר שיטה כמו שאמרו צריך להניח ד שיטין
 בין כל ספר וספר וכן בראש שיטה בסוף שיטה וכן כתבו
 על כדר לעומר פסקין ליה בתרי תיבות בשיטה חדא ולא פסקין
 ליה בתרי שיטין וכן קראו בעלי המסורת שיטה למה שקראו רזל
 שיטה רל הצעת דברים מענין אחד כגון סכום פסוקים או חוגין
 או מלות שיש בהן הדמיות מה בנקודתן או באותיותן וקראו להן
 שיטה ותכלל כל קבוץ של פסוקים או מלות הרבה יחד שאינן על
 סדר האלפא ביתא קראו להן שיטין ומקובלני שאין שיטה פחותה
 מעשרה שורות ונמצאים שיטין של עניני רבים כגון שיטה מן כך
 וכך חוגין או כך וכך פסוקים או מלות או אותיות ואין צורך
 להביאם ועתה אבאר מה ענין חוג חוגין דע כי סתם חוג הוא
 שנים וכן תרגום של צמד פרדים חוג כודכוון והוא נקוד בחולם
 אבל חוג הנקוד בשורק הוא הפעמון כדברי רזל חוג תפילין וכן
 לכל נחת חוג ולי לא נחת חוג ואמרו על הרבוי אפילו על זכרים
 חוגות כמו שאמרו שקבל מן החוגות פי מן שני תלמידי חכמים
 וידוע כי המספר נחלק לב חלקים חוג ונפרד ו הנפרד א ג
 ח ו ט ו חוג ב ר ו ח ו וכולו רבותינו אל קראו לכל מספר
 שאינו נפרד חוגות באמרם לא יאכל חוגות ולא ישחה חוגות כלך

בלשון רבות אבל בעלי המסורות זכרו תמיד הרבוי בלשון
 זכרים ולא לבר דברים של שנים שנים קראו זוג כי אפילו
 דברים של ג' או ד' או ה' וכו' עד עשרה קראו זוגין וכאלה
 רבות במסרה גדולה וכן נמצאין שומין ואלפא בותן מן מלין
 דלית להון זוג רוצה לומר שאין להם דומה ופי' מסתאות
 מוסיפין עם זוגין דמיון כגון ה' זוגין דמיון ב' מנהון נסיבין וי' כגון
 קדמאה ויששכר ויובולין ותנינא יששכר זבולין זכין כך וכך
 פסוקים דמיון כגון ב' פסוקים דמיון שכל סופי תיבתהון מ'מין
 עזים מאתום ותישים עשרים וגומר ומנתתם ונסכייתם וגו' דיוס ד'
 ואין דמיון אלא לתוספת ביאור כי יספיק זולתו והכלל כי לא
 כתבו דמיון רק על זוגין ועל פסוקים ועתה אבאר ענין דכוותיה
 תרגום של כמותו לא נתייחד דכוותיה לא הות זכין כמותם יהיו
 עושיהם דכוותהון יזון עובדיהון וגם הם אינן אלא לתוספת
 ביאור ברוב המקומות אך בקצת מקומות הוצרכו לוכאשר תראה
 במאמר יבעתו

ראסי' לה שמות א'

ראסי' לב

במרכ' כט

אמתי'

תלוי' ק"ח

המאמר הו

בסמיכין ויחידין ומורדפין דע כי
 לשון סמיכה שמשו בו בעליה
 המסרה הוא מלשון קרוב וזבויקה כמו סמך מלך בבל ואין לו עוד
 דומה במקרא אבל ר"ל שמשו בו הרבת באמרם סמך לחשיכה
 ונמסכה פרשה זו ודומיהן רבים והנה כשיסמכו ב' מלות או יותר
 בתוספת או בתסרון אות או מלה או בתלוף מלה שאין דרכן
 להסמך באותו אופן אם לא נמצא כזה רק במקום אחד כתבו עליו
 לית דסמך כגון דגן והיהוש לית דסמך כי כל שאר דגן ותורוש
 בליוו' החיבור במלת דגן וכן שמיר שית' במלחמה לית דסמך כי
 כל שאר שמיר ושית עם ויו החבור וכן במלודת המוקדמים
 והמאותרים בפסוק כמו שבתן שבת קדש ליי לית דסמך כי כל
 שאר שבתן וכן וידבר משה אל ליי לית דסמך כי כל שאר שבת
 וידבר יי אל משה ואם נמצאו כאלה יותר מבמקום אחד כתבו
 עליהם כך וכך דסמיכין כגון וידבר אל הים ג' דסמיכין ויאמר אליה
 בר' דסמיכין כי כל שאר וידבר יי ויאמר יי והאמת כי בנוסחאות

יחזק' כ"ד

ראסי' כז

יסעיה' כז

סמות' יז

במרכ' כז

ראסי' ה' א'

המדות וקויות כשהם ב מלות לבר לא כתבו וסמיון כי דלחס בעגול
 שבין בהמלות כגון ברא אלהים ג ואין צורך לומר ג וסמיון כמו
 שכתבתי בהקדמה ועתה אבאר ענין יחידן או יחידאין או מיוחדין
 כי הכל אחד הוא ודע כי בכל מקום שנמצאים מלין סמוכין יחד
 ולפניהם או לאחריהן או באמצע חטר מלה או מלות שדרכן על
 הרוב להסמך שם כתבו עליהן יחידין והמשל בחסרון מלה לפניהן
 כגון אלהי ישראל כי יחידאין כי כל שאר יי אלהי ישראל
 והחסרים באמצע כמו כה אמר יי אלהי ישראל כת יחידאין כי כל
 שאר יי צבאות אלהי ישראל והחסרין לאחריהן כמו יברכך יי
 ד יחידין כי כל שאר יברכך יי אלהיך וכל תחלות דכותיה וכן
 עד היום ט יחידין כי כל שאר עד היום הזה ויש יחידין של מלה
 אחת כגון לאהל ה יחידין וכל עדות ומועד דכותיה פי זולת לאהל
 הערות לאהל מועד שהם רבים וכן יחיה יח יחידאין וכל יחיו
 יחיה רכותיה וכן יחיו ב יחידאין וכל יחיו המלך דכותיה וכן
 כשיש ב מלות שדרכן לבא בפסוק אחד הראשונה בלא ווי
 החבור והשנית עם הווי בכל מקום שנמצא אותה שעם הווי ואין
 לפניה חברתה בלי ווי כתבו על המלה ההיא כך וכך יחידאין
 והמשל כמו ולמען ד יחידאין כמו ולמען חספר באזני בנג וכל
 למען ולמען דכותיה פירוש כל פסוק שנמצא בו למען ואחב
 ולמען דכותיה כמו למען תירא את יי אלהיך ולמען יאריכוני ומן
 ודומיהם וכן ולפני יי יחידים כמו ולפני אלעזר הכהן ועמוד וכל
 לפני ולפני דכותיה כמו ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר
 ויש מלין הנקראים מיוחדים מצד המלה הנסמכת אליה ואין לה
 דומה כגון אתה יח יחידין כמו אתה זה לית דכותיה אתה תחיה
 לית דכותיה וכו' וכן ואתה ה יחידין כמו ואתה תהיה לית דכותיה
 ואתה תחזה לית דכותיה וכו' וכן הרבה ממלות הרכב כמו אל למר
 יחידין ואל מו יחידין וכן מן ומן אם ואם אל ואל ודומיהן דכו' מאד
 ועתה אבאר מלות מורדפין והיא מלה הגיונית ופירושה רצופין
 כמו שקראו שמות נרדפין כל השמות שהם שויים בפתרון ושונים
 במבטא כמו שמש : תמה : חרס : כמו שבארתי בפרק המינים ע"ש
 ובעלי המסורת שמשו גכ בזאת המלה כגון ג פסוקים מורדפים

סמות לב
 סמות לב
 במדכ ז

ראסי ז
 סמות ז

ראסי ז
 דכוי לב

סמות ז

דכוי ז

במדכ ז

כז

ראסי ז

סמות ז

סמות ז

סמות ז

ובכל חר וחר עב אותיות ויסע ויבא ויש וכן ו פסוקים בכל חר
ה מלין מרדפיך מן ב ב אותיות כמו כי גם זה לך בן ו גם לים
לך לא יהיה וכו וכן ו מלות מן ג אותיות מרדפיך בכבד עינו
חננני ו וכולו

סמות יד
ראסי לה מלכי נ
דברו א
תלי ט

המאמר הז

בנסיבין או משמשין וקרחין ודעכי
נסיב הוא לשון לקיחה כתרגום

ראסי ב
ראסי ט

של אשר לקח מן האדם די נסיב מאדם וכן לוקחי בנותיו
תרגום נסיב בנתיחה וכן כל לשון לקיחה בעוברים ובכינונים
מתורגמים בלשון נסיבה אבל המקור והצווי והעתידי מתורגם
בלשון סיב בתסרוך נון השרש והנה נהגו בעלי המסורת לכתוב
לשון נסיבה על אותיות השמוש שבראשי התיבות ויפרט על
אותיות בכולם כגון כט מלין נסבי ביד בריש תיבותא וכל שאר

ראסי לב
סמות ב
אויבא סמות ז

בכף כגון במנחה והזלכת וישמניהו בחול כי כל שאר כמנחה
בחול וכן להפך אב מן מלין דנסכין כף וכל חר לית דכותי כמו
תעופה כבקר ומי בעמך בישראל כי כל שאר כבקר בישראל ועל הניו
נמצאים כמה אלפא ביתין וכמה שיטיץ וכמה זוגין מן מלין דנסכין
זיו ברישיותן וזלא נסכין זיו וכלן כתיבין בראש ספר זאכלת
זאכלת אשר זכרתי בהקדמתי החרוזית עש גם זכרתי קצתן

במאמרים הקודמין ועתה אבאר מלת משמשין וזה כאשר יהיו
מלין אשר בראשם באותיות מן בכולם לא כתבו עליה נסיבין רק
משמשין כגון יש מלין משמשין לל ברישיותן וכל חר לית דכותיה
כגון וגם ללוט כאשר עשה ללבנה ורומיהן וכן קיח מלין משמשי
ול כמו ולימים וישנים ולמשול ביום וכן שטה משמשין ומ כמו
ומאז באתי וכן משמשין ומב ומברכין ברוד וכן משמשין ומג
ומגבעות אשרנו וכן ב מלין דמשמשין לה בסוף התיבה כגון
ובשפלה תשפל העיר וכן דמשמשין זה בסוף כמו ואנחה וא
וארומניה ורומיהן וכן מלין דמשמשין כס או חס או לס בסוף
על כלן כתבו משמשין וזלא נסיבין והנה לא על אותיות השמוש

ראסי יג
יהוסי י
ראסי א א
סמות ו במרב לב
כב
יסעילכ
סמות טו

לבר כתבו משמשין כי גם על אותיות שרשיות כתבו כן כגון
אלפא ביתא מן מלין דמשמשין ארת כש גר וכולו כגון ארת
ישמעאלו ל הרי אתי ביכוש קצירתה הרי בש גער תית ל הרי גר

ראסי יז
יסעו יח תלי טח

זכן אלפא ביתא מן מלין דמשמשין אב בג גה דה כמו אבינר
 לית בגויות לית גדל לית דהרת לית וכו' הלא תראה כי על
 הרוב אין בהן אות השמש אלא רל דמשמש במבטא המלה ההיא
 וגם על יתרוין וחכרון מלות הרבק נהגו לכתוב משמשין כגון וזוגין
 מן ב' ב' בענינא קדמא משמש את ותנינא לא משמע את כגון
 קדמא את אשר האלהים עושה תנינא אשר האלהים עושה
 זכן ד' וזוגין מן ב' ב' בענינא קדמא משמש לא ותנינא לא משמש
 לא כגון קדמא לא ארבי שמעני ותנינא ארבי שמעני והכלל
 כי ההפרש שבין נסיבין ומשמשין הוא שמלת נסיבין לא באה רק
 על אות אחת מאותיות השמש שבראש התיבה וכפרט על הווי'
 זמלת משמשין באה על ב' אותיות שבראש התיבה או בסוף התיבה
 בין שהן משמשיות או שרשיות או על חכרון אחת ממלת הרבק
 כמו שבארתי וביש נוסחאו נשתנה בהן זה הסדר ואינן מובחקין
 ועתה אבאר מלת קרחין והיא להפך ממלת נסבין ולא באה רק
 על הווי שבראש התיבה וזה כשיהיו בפסוק אחד או בענין אחד
 או ר' מלות או יותר קצתן עם ו'ו בראש וקצתן בלי ו'ו כתבו על
 אותן שעם הווי נסבין ועל אותן שבלי ו'ו קרחין כגון ופסוקים מן
 ד' ר' מלין ב' קדמאין קרחין זכ' בתראין נסבין ו'ו כמו וצוה את
 שופטים וגומס' בין בין ובין ובין ודומיהן וכן ר' פסוקים ראית
 בהון ר' מלין דמין ג' קדמאין קרחין ורביעה נסיב ויו ואקת את
 ראשי שופטים שרי שרי שרי ושרי וכן ב' פסוקים רכל חד ר'
 מלין קדמאי קרחין וג' בתראין נסבין ו'ו כמו וקצץ פתילים וגומר
 בתוך ובתוך ובתוך וכן ר' מלה דמין בפסוק חור אברה
 קרחין גרו וניוסימן ואלה יעמדו לברך וגומר ראו בני גד ואשר
 וזבולן וז' ונפתלין ובפסוק לא תתאידה בית רעין שדחו עכו
 וצמתו שורו ותמורו וסימן שש קרהי פי שררה שורו הם בלי ו'ו
 ושאר עם הווי

המאמר הח'

בסבירין ומטעין וחילופין ודע כי
 סבירין הוא ענין מחשבת כוזבת
 ר'ל שאדם חושב ומדמה בלבו שהוא כן ואינו כן ובלשון אשכנז
 ער מינט' או ווענט וכן בלשון משנה סבור הייתי סבורים היו

ראשי מאמ

ראשי כנ

ראשי

ראשי

ראשי

ראשי

ראשי

דברי א'

דברי א'

סמותלט

דברי כנ

דברי ח'

דכחל ז' חמלי ז'

יחרא כז

במרכ' ז'

ראסי' מו'

דח' ג'

סמות כז

ראסי' כז

סמואל ט'

במרכ' לב

ראסי' מט

ראסי' ל סמואל

וכן בדניאל ויסבור להשניא זמניו וכן יש דרך ישר לפני איש תרגו
 אית אורחא דסבירין בני נשא וגומר כן יש מלין הרבה במקרא
 שסבירין בני אדם שהם כן ואינן כן כמו בהמה אשר יקריב ממנו
 נמסר על ממנו חד מן ו דסבירין ממנה כי בהמה לשון נקבת
 וכן השאר ו וכן ויעלו בנגב ויבא עד חברון נמסר על ויבא חד מן
 ה דסבירין ויבאו וכן ויבני דן חשים ג' דסבירין בן ו ולהפך ה
 דכתיבין בן וסבירין בני כמו וכן ויבן ויבן ויבן ויבן ויבן ויבן ויבן
 אשר דסבירין פאשר ולהפך יכאשר דסבירין אשר ו וכן במלות
 שחסר בהן ווי החבור כמו לא ישמע על פוך חד מן דסבירין ולא
 וכן בחסרון מלה אחת ממשמעות המאמר כמו ה דסבירין אם
 ומטעין בתוך כמו כי אל ארצנו אל מולדתי תלך פי אינך יוצא וכו'
 וכן בחילוף מלה במלה כגון ג' מפני דסבירין מפי כגון ויסעו מפני
 התירוה וכו' וכן ט' על דסבירין עד כמו וירפתו על צידו וכו' על
 דסבירין עם כמו ולא שתם על צאן לכן ויעשית חסד על עבדך
 ויש מפרשין סבירין לשון סברה ופירוש לפי הסברה היתראו
 להיות כך ומה שמחוק חפירוש הזה הוא שנמצא זה הלשון
 בלשון יחיד כמו מאת עפרון החתי על פני ממרא לית דסביר
 אשר על פני פולית במקרא על פני שהסברה נותנת להיות אשר
 על פני וכן מפרשין כל סבירין שבמסורת לשון סברה אבל לא
 סבירא לי כי לפי זה היה להם לכתוב מסתבירין ודוק ויש נוסחא
 שנמסר על קצת המלות סבירין ומטעין או מטעין וסבירין ואינו
 אלא תוספת ביאור אבל נמצא מטעין בלי סבירין וזה על הרוב
 בפסוקים כגון ג' פסוקים דמטעין בהן בסוף פסוק חד ובארעך עד
 עולם וחד ובין ירעך לעולם וחד ובארעך לעולם וכן במתנות כהונה
 ד פסוקים מטעין בהן וכן ב ספ' דמטעין בהן בדגש ורפי אדם
 נהדים לקללך בדגש עבדך מקללך ברפיו וסמן ככה יעשה
 רוצה לומר כף הראשונה דגושה והשניה רפויה ופסוקים
 דמטעין בהן בטעמא הן הרבה מאד ואין כאן מקומם ויש לך
 לדעת כי מטעין אינו רוצה לומר שטועין בהן בני אדם לקרותן
 כך ו כי מטעין הוא מבנין הפעיל שהוא יוצא לשני ופירוש
 הסופרים מטעין את הקוראין וכן מצאתי בנוסחאות מרוקות על
 והם

במרכ' יח

וְהָם יִשְׂאוּ עֲוֹנֵם • מִטַּעֲיֵן בִּיהַ סְפָרִי לְמַכְתָּב אֶת עֹנֵם • וְכֵן זָשְׁתוּ
 וְלַעֲנֵן כָּל הַגּוֹיִם רַחֲמִיד נִמְסַר עֲלֵיו מִטַּעֲיֵן בִּיהַ סְפָרִי לְמַכְתָּב כָּל
 הַגּוֹיִם סָבִיב • וְכֵן לְפָנַי עַל יְרוּשָׁלַם מִטַּעֲיֵן בִּיהַ סְפָרִי לְמַכְתָּב
 בִּירוּשָׁלַם • וְרוֹאֵה אֲנִי דְבָרֵי הַנּוֹסְחָאוֹת הָאֵלֶּה מִלֵּא כְתוּב
 רְטוּעֵי וְדוּק :

המאמר הט

באתין ותיבין ומלין וקטיעין
 ופשטין וודאין ומוקרמין

דמאחרין יודע כי כב תמונות של האלפא ביהא כל אחת נקראת
 אות לפי שהיא אות וסימן על קול מוצאה ומבטאה ובלשון רבובת
 היו ראויורת להקרא אותות אך להבדיל בינם ובין אותות ומופתים
 קראו להן אותיות • ובמסורת קראו להן אתין כתרזגומו והיו
 לאותות לאתין וכך עם הכנוי כגון ה פסוקים דמיין כשמרזהון
 ומתחלפים באמיהון כגון ראורייתא ויצהר ותברון ועזיאל ודברי
 תימים יצהר חברון ועזיאל אבל בלשון יתיר קראו להן אות בלשון
 עברי כמול זוגין מן ב' ב' צספרא קדמאה חסר אות ויתיר מלדה
 ותנין יתיר מלה וחסר אות קדמאה תירא ואוחו תעבור ובשמו תשבע
 ותנינא אותו תעבור ובותרבק ובשמו חשבע • ולא קראו לה את
 כתרזגום אות או מופר • את או מפתא • כדי שלא לטעות בינו
 ובין מלת את • ועתה אפרש מלות תיבין יודע כי הקדמונים
 קראו לכל מלה • תיבה • והרבה בקשתי למצא לזה טעם ולא
 מצאתי מה ענין זה לזה כי לא נמצא זה השם בפסוק כי אם בתיבה
 נח ותיבה משה ומתורגמין תיבותא ובמסורת אמרו מן תיבה תיבין
 כמו שבלשון עברי נאמר מן מלה מלין או מלים ולא נמצא רק
 באיוב ורבים חושבים כי אין הפרש בין תיבה ומלה • ואומר אני
 כי יש הפרש בינתם כי לשון מלה נופל על דבור שמוציא אדם מפיו
 בתחוך הלשון כמו שנמצא בדברי רזל והם עונין אחריו מלה במלה
 ודומיהן • אבל תיבה לא אמרו רק על מלה הכתובה בתוך הספר
 כמו שאמרו כלתיבה הצדיכה למד בתחלתה הטיל לה הא בסופה
 וכך ראשי תיבות • סופי תיבות ולא נאמר ראשי מלות סופי מלות •
 אך מצאתי קצת המדקדקי לא הכרילו ביניהן וקראו לשניהן מלה
 ולא נמצא כן בדברי הקדמונים • ופירוש קטיעין מלשון קציצה

ראסותא
 שמות ו
 דהי

י

י

סיוות לט
חוב יו

וכריתה כמו וקצץ פתילים תרגום ירושלמי וקטע יתהוץ וכן
 יפלה כליותי וקטע כליותי והנה ידוע כי נמצא אב מן אתל גדול
 ואב מן אותיות קטנות ובמסורה קראו לכל אחת מהגדולי רבתא
 והקטנות זערא כמו בראשית בית רבתא ויקרא אלף זערא
 והנה במסורו המדויק לא קראו הווי הקטנה ויו זערא אך ויו קטיעא
 פ' קצוצה מעט מלמטה כמו את בריתו שלים ויו קטיעה וכן
 לא נשא לשוא נפשו ויו קטיעה ותמהתי אני על כל חמפרטי אשר
 ראיתי שלפי פ' כלם הוא כתיב נפשו וקרי נפשו וכן ראיתי ברוב
 נוסחאות המסורת ואין ספק כי הוא טעות סופרים וטעו בין זה
 ובין פרה נפשו מעבור בשלח שהוא קרי נפשו וכן היא נמנה עם
 ס'א מלין דכתיבין ויו וקריין יוד ולשוא נפשו לא נמנה עמהן הרי
 שאינה אלא ויו קטיעה והכלל כי לא קראו אות קטיעא רק הווי
 לכה כי כן קראו לה במקום אחד אריך כגון ויו ויזתא ויו
 אריכתא ולא רבתא כי הווי הרבתא היא ויו הגחון עיין באב רבתא
 וכך פסוקים דלית בהון לא זער ולא אריך פי לא ויו ולא יוד כמו
 לאמר לך אתן את ארץ כנען הכל נחלתכם ועוד שמשו במלות
 קטיעה במלה שיש בה ג נחים ונמצאת בג מקומות האחד חסר
 הנח הראשון והשני חסר הנח השני והשלישי חסרים שניהם כמו
 יאריכוון א כתיב יארכון וא כתיב יאריכן וא כתיב יארכון
 נמסר עליהן חר קטיעא ודיה וחר קטיעא רגליה וחר קטיעא ודיה
 ורגליה וכבר כתבתי בלוחות הראשונות בדבור ה' אופנים אחרים
 שנוהגים לכתוב על מלות כיוצא בואת עשו ופירוש פשטין
 הנה ידוע כי פשטא הוא שם אחד מן הטעמים המפסיקי ולפעמי
 משימין שנים על תיבה אחת וקורין לה ב' פשטין כאשר יתבאר
 בספר טוב טעם בעה' והנה הם קראו פשטין לקצת מלות הנקוד
 כפתת וכל חברותיהן בסגול כמו אעלה ה' פשטין כי כל שאר
 אעלה בסגול וכן ויאספון פשטין כי כל שאר ויאספון ופירוש
 ווראין הנה ידוע כי וראי הוא החפך מזספק ובלשון אשכנז גוויס
 ובמסורת שמשו בה בב מקומות לבר הא על השם הקדוש של
 אדנות הנכתב א' ל' כ' נמסר קלר וראין או ורייא וזה לפי ששם
 של הויה שהוא שם של ר' אותיות אינו נקרא ככתבו כי אין לבטא

במדב' כו

חוב 35

חסת ז'

ויקר 46

ת' קה

אותו בפר' אך קוראין אותו בכנוי אדני וכן קבלנו קריאתו
 ממרעה לכן הוא נקוד בנקודת אדני כך יהודי אבל אינה קריאתה
 הוודאית אבל אדני נקרא ככתיבתו ונקודתו הוודאית לפיכך
 קראו לו שם ודייג ובלשון רבים וודאין והם קלד ואמרו כל אדני
 יהודי דכותהוץ פי' זולת אותם שסמך אליהן שם של דאותיות
 הננקד בנקודת אלהים כגון אדני יהודי מה תתן לי כה אמר אדני
 יהודי ומצאתים מאתים ועשרים ושנים סימן להם ר' קב אלהים
 רבותים וזמקום השני אשר שמשו במלת וודאין הוא על מלות
 הנכתבות כה בסוף התיבה לכנוי נוכח הזכר והן כה במספר כמו
 ואברכה ל' אות על ידכה וכו' כיכל שאר כנוי הנוכח כתיבין
 בכף פשוטה קמוצה כמו יודך רגלך הפילו והא מפני רבויין לפיכך
 אינן וודאין כי תוכל להיות נקראת בשוא כמבואר בכנוי הפעלים
 והשמות אבל אלו הכא הם כה ודאין ואין לטעות בהן ופי'
 מוקדמין ומאוחרין פרשתי במאמר ראשון במין ג עש'

רחסי' נו יסעי' ז
תלי' ס"ז

רחסי' יב סמות' יב

המאמר העשירי

בקריא בספרא בלשנא
 בענינא בפסוק הנה קראו
 בעלי המסורת לכל עשרים וארבע ספרים קריא כמו שקראו להן
 בעלי התלמוד מקרא באמרם חזרנו על כל המקרא לעולם
 ושלש אדם שנתיו שליש במקר וכמוהם רבי וגם קראו לכל פסו'
 לבר מקרא באמרם אין מקרא יוצא מידי פשוטו מקרא מסורס
 הוא חולתם רבי אך תמהתי מה שההמוץ קוראין שם זה לספרי
 הנביאים ביחוד ולה מצאתי טעם כתוב על זה בכל הספרים
 שראיתי אך לבי אומר לי לפי שרוב מה שאמרו הנביאים אמרו
 בקריאה כמו הלוד וקראת וקרא עליה את הקריאה וקראת
 שם ורומיחם על כן נקראו ספריהם מקרא ודע כי לא על כל
 ענין ועל כל מנין כתבו קריא או בקריא וחמשל על מלה
 הנמצאה רק פעם אחת כתבו עליה לית ולא לית בקריא וכן
 כשנמצאה באו ג' פעמים וכו' לא כתבו ב' בקריא או ג' בקריא וכו'
 ובספרים שנמצא כתוב כן אינו אלא לתוספת ביאור או ליפודת
 פתיבתן כדי למלא השורה כמו שכתבתי בהקדמה החרוזית עש'
 ובמסרה קטנה לא נמצא לעולם אכן בקצת מקומות הוצרכו לו

ירמי' י יוכס' א'
ירמי' ז

במסרה גדולה כגון כשיש מלה אחת בספר אחד הרבה פעמים
 ובשאר הספרים לא נמצא רק פעם אחת כתבו עליה לית בקריא
 רמ"ל וכל ספר פלוני דכותיה כגון שיטת אחת מן י"ן מלינות קע כף ירד
 במד"ל לית בקריא וכל זוזקל דכותיה וכל חטף בנשים לית בקריא וכל
 שור השורים דכותיה וכן שיטה אחת מן כ"א וכל ספרא דכותיה
 בר מן חד וכל קריא לית דכותיה בר מן חד כגון כל ספר
 בראשית וילדו בר מן חד וילדו לו בנים אחר תמבול וכל קריא
 וילדו בר מן חד וילדה לו בנים או בנות וכן כל ספר חד מלה וכל
 קריא חלוף לה כגון כל בראשית הנראה וכל קריא הנראה
 זכן כל קריא שבת שבתון בר מן חד שבתון שבת דפרש המן זכן
 כל קריא אביו ואמובר מן חד איש אמו ואביו תיראו ובאלה רבים
 והנה בזה מבוארת גם כן מלת ספרא רל הספר שכתוב בו
 המלה ההיא אך צריך שתדע כי כאשר נמסר על מלה אחת אשר
 בתרי עשר והם הושע וואל עמוס וכו' לית בספרא או כל ספרא
 דכותיה הוא משמע כל ספר תרי עשר והמשל כגון בזכריה
 ואם משפחת מצרים לא תעלה נמסר עליו ג' רפ בספרא אינו רל
 בזכריה לברק בכך תע' זכן במיבה ראשית חטאת לית בספרא
 רל בכל תע' זכן בספר עזר נכלל גכ ספר נחמיה כמו ואף גם זאת
 רפ וכל עזרה דכותיה רל גם ספר נחמיה ופתח דספרא בארתי
 דינו במאמר ב' עש' ופסקא דספרא בארתי דינו במאמר ר' עש'
 זעתה אנאד מלת לשנא דע כי שמשו בו ככ' אופנים הא באמרם
 בלישנא וזכ' באמרם כל לשנא וזה מלה אחת שיש לה דומות
 באותו לשון בניקוד או ביתרון או בחסרון אות או בנין אחד צרפו
 את כל המלות ההן יחד אף על פי שהן נבדלות בשאר האותיות
 והנקודות והמשל וינתהו בגן עקן נמסר עליו לית וחסר וז' חסרים
 בלשנא רל בעתיד הפעיל אחד מהן וינתהו ואחד וינתהו וא' חסר
 וכו' לפי שככלן חסר יוד ההפעיל כללו אותם בלישנא אחד ו
 וכשוחיו ב' מלות שוות במכתב ובמבטא ושונים בפתרון נמסר
 עליוחן כ' מב' לישנא ובשער שברי לוחות אדבר נם במלת תלבעהו
 גם יש בלישנא שכולל כל מלת השרש ההוא כגון בשרש רהב
 אב בלישנא ויש בלישנא שכולל בשרש אחד רק ענין אחד

רמ"ל
במד"ל

רמ"ל

רמ"ל
סמות כ"א

סמות י"ז

ויקר י"ט

דברי י"ד

מיכה א'

ויקר כ"ו

רמ"ל כ'

שבאותו השרש כמו בשרש עור כתבו על ויהי עריך ז כלשנא סמואל כח
 דבבו כי כל שאר לשונות שבשרשזה ושלחן הוראות אחרות עיין
 בשרשו וכן בשרש שער נמסר על מאה שערים לית בלשנא רחמי לו
 כי כל שאר לשון שער יש לו הוראה אחרת אמנם כל לישנא
 לא כתבו אלא על מלה שמצטרפה עליה מלה אחת שלא כדרסה
 כגון כל לשון שמיעה משמש אל בר מן יב בלשנא משמש על
 וכן כל לשנא שחיסה משמש את בר מן ז הכרים את וכן כל
 לשנא קדים אב לאם בר מן ז וכן כל לשנא קדים חקים למשפטי
 בר מן ח זכאלה רבות ועתה אפרש מלת בענינא דע כי
 לא נמצא לשון ענין רק בקהלת נמצא ה פעמים וכלן בלשון יחודי
 ורל שמשו בו הרבה ואפי' בלשון רבי ובאורו כמו עסק ומעשה
 בלשון אשכנז גישעפט ובמסורת דברו בו בלשון תרגום ענינא
 ואינן מתורגמן בקהלת רק בלשון גוון שהוא לשון צבע ודוק
 וכשנמצא במסורת בענינא רל באותו ספור מעשה כגון בגפו ז
 ובענין ז וכן לית חסר בענינא לית מל בענינא ועתה אפרש מלת
 פסוק דע כי לשון פסוק אינו לשון עברי אך לשון ארמי והרבה
 לשונות מתורגמן כן רל בלשון הפסקה בלשון אשכנז איף הורן
 כמו הרל להיות לשרה תרגומו פסק וכן וישבות המן ופסק
 ויכלא העסופסק ולא יסף ולא פסק טרם יכרת עד לא
 פסק על בן נקרא הפסוק פסוק ומה קראו גב למקום חלוק
 שבין פרשה לפרשה פסקא כמו שאמרו בפרשיות בתורה דלית
 בהון פסקא ברישא והם ויצא ויהי ובפרשיות בתורה דלית
 בהון פסקא במצע הפרשה והם ויצא ומקץ וכן יש פסקא
 באמצע הפסוק ז מנהון בתורהו כגו ויאמר אל הכל אחו ויהי
 בהיותם בשדה ודוק ויש קורין פסקא זו פריגמא ועוד אוכרנה
 בשער שבריו לחות והטעם הנקרא פסק או פסיק כבר זכרתו
 במאמר ז עש ז

רחמי לה יחזפע
 סמות לה רחמי לה
 במרכ"א

מליק

הא לך חמכים מהמלות המזויות
בעטרה מאמרים מלוחות הסכיות:

המאמר הא' בקריין וכתבן ונחלק לטבע מינין:

המאמר הב' בקמציץ ופתחין:

המאמר הג' בוגשין ורפיץ ומפקין ובקצת ריט
השוא:

המאמר הד' במלעיל ומלרע ובפסקין:

המאמר הה' בשיטין וזוגין ורמיין ודכוותהון:

המאמר הו' בסמיכין ויחידין ומורדפין:

המאמר הז' בנסיבין או משמשין וקרתיין:

המאמר הח' בסבירין ומטעין וחלופין:

המאמר הט' באתין ותיבין ומליין וקטיעין ופשטין
וודאין ומוקדמין ומאותרין:

המאמר הי' בקריא בספרא בלישנא בענינא
בפסוק:

סליקו הלווחות האחרונים בשם בורא עליונים ותחתונים
ובשם אל אלהי הרוחות אפתח שער שברי לוחות:

שער שבירי לוחות

אמר

המתבר הנזכר האיש אשר בכתבו נכר ודורש לשבח ולא לגנאי הפעם אודה את יי שהחייני וקיימני ועד הנה עזרני וכתבתי על הלוחות הראשונים את עשרת הדברים המתוכנים ואחריו הלוחות האחרונות באו וכעשרה מאמרות נבראו והלא במאמר אחד אשר אוסיף עתה יוכל להכראות כל מה של מעלה ולמטה בכל דברי הספר הזה עד תמס ועתה יעש לבי כאשר זמס ובשם אשר שח חכמה בסוחות ואקרא את שמו

שער שבירי לוחות יען כי אבאר בו הדברים הקצרי והנשברי והמלור הנכתבות בנוטריקון ובראשי תבות וברוך רמיה וקריצה כמין תיבה פרוצה וכל לשון שנשחנה במסרה גדולה וקטנה ובס לא רבים יחכמו ועל לבם לא שמו להבין מה טבה וכבר כתבתי חכמה בתקדמה חרוזית כאשר שם חזית ואעשה בהם חבור ומפני טורח ציבור לזה אאריך הרבור ואקיים מה שאמרו רזל בגמרא לעולם ישנה אדם לתלמודיו בדרך קצרה ובכן אתחיל בשובה ונחת למצוא חשבון אחת לאחת בסייעתא דשמיא זהא שמיא רבא מברך לעלם לעלמי עלמאי

וקודם כל קודם אתן לך כלל וסימן להכיר המלה שהיא נדרשת בראשי תבות מן המלה שהיא בלתי שלמה וחסר החלק האחרון ממנה זה כאשר תמצא ב או ג או ד אותיות יחד ועל כל אחת נקודה למעלה ודאי היא נדרשת לראשי תבות וכשאינן עליהן נקודה רק על האות האחרון נקודה אחת ודאי היא מלה בלתי שלמה והסר אות אחת או יותר בסוף התיבה ודוק ותמצא במלות שאכתוב לך כשערה זה והנה אתחיל לבאר מלת **לית** כי שמשו בה בעלי המסרה יותר מכל שאר המלות והיא מלה ארמית מורכבת מן לא ומן אית פי לא יש רוצה לומר אותה מלה או אותו ענין שנמסר עליה לית לא יש אחרת כמות וכך תרגום של לא יש בינינו מוכיח

איוב ט

במרב כ
סמות יב

לא אית בינא סכסין . וכן רוב אין מתורגמין לית כמו אין לחם
ואין מים . לית לחמא ולית מא . ומעטים מתורגמים לא כמו אין
בית אשר אין שם מת . לית ביתא דילא הוה תמן מיתא . ובמסרה
קטנה כתבו במקום לית למד אחת בנקודה למעלה כזה ל . ולא
נמצא אות במסרה קטנה העומר יחידי שאינו מורה על מספר מה
רק זאת לברה . לפיכך מלה הנמצאה שלשים פעמים אין כותבין
עליה ל שלא לטעות בינה ובין לית אלא כותבין למד במלואה
כמו וזוסף למד אל למד יחידאין . זביש נוסחאות מצאתי כי
במקום ל . אבל הראשון עקר . וכן עמא דבר :

אנך ראשי תיבות אורייתא נביאים כתובים כן כתבו על כל
מלה או לשון הנמצא ג פעמים א בתורה א נביאים א
כתובים כגון בתרו ג סימן אנך . ויש נוסחאות נמסר עליהן ;
אב אב אב פו אחד בתורה אחד נביאים אחד בכתובים .
ועל מלה שלא נמצאה רק נביאים וכתובי נמסר .
נב פו נביאים כתובים כגון הארון כל אוריתא חסר וכל נב
מלא . וכן לעלם ה חסרים בנכ רל נביאים וכתובים ;

אפס ראשי תיבות א פסוק סימן פירוש כאשר יהו ב או ג
דברים דומים בפרשה אחת או בענין אחד או בספר אחד
או נב פרשיות או נב ספרים ויש ביניהם שנוי במלה אחת כתבו
ההפרש שביניהן ונתנו אליהן פסוק לסימן כגון בפרשת אליעזר
עבר אברהם הראשון אנכי וישב בקרבן . והשני בארצו
ואפס אני וי בקרב הארץ ; וכן קדמא מה יעשה בשר לוי תנינא
אדם לוי ואפס על בשר אדם לא יסך . וכן ברה ושכועתו ליצחק
ודתלו לישחק ואפס ותצחק שרה פו הצירי קודם השין כי דת
קודם תילו כאשר בארתי בהקדמה השלישית ;

ראפי מר
חלים כו
דחי תלי קה

וכאשר יש הפרש בין שתי מלות בענין הנקודות נתנו לסמן
מלה אחת שיש בה ב האותיות ההם עם ב הנקודות
ההם והמשל קדמא לליו תנינא ללון וסימן הלילו . וכן
קדמא לצמיתות תנינא לצמיתות הלילה סימן ואעפ שחלמד
השנו של הלילה בקמץ ולא בפתת אינן מפרושינן בקריאת הקמץ
והפתת . וכן קדמא השעיר התי תנינא השעיר התי וסימן ההשב
אשיב

ראפי כר
ויקל כה
ויקל כה ראפי כר

וכן ראיתי בספר עין הקורא חל ואלה הספרי אשר נתן לי אלהים
 בזה מסה ומסורה ושאר מסורת מקצת ספרים טובים עכל : וחס
 וביש נוסחאות מצאתי שקראו למסרה גדולה מסג ולמסרה קטנה
 מסק כמו שנוהגין לקרא ספר מצות גדול סמג והקטן סמק : וחס
 ימה רת יוצא מן הכלל נוהגים לכתוב זה כדוני הטעמים פי
 לפעמים כשנותנים כלל אחד בטעמי ויש היוצא מן הכלל
 כותבין עליהן כך וכך ימרה כגון לפני הזרקא ראוי מונה רק יג
 ימה שלפניהן מירכא כמו שיתבאר בספר טוב טעם בעלה :

אמ אח רת א מלא א חסר וכבר הודעתוך ברבור ראשון
 מלוחות הראשונות כי מלא וחסר סתם לא נאמר רק
 על היו ויור הנחיס באמצע המלה עשׂי וכן על מלות הנמצאות
 מלאות או חסרות בכ׳ או בג׳ או בר׳ מקומות וכו׳ נוהגין לכתוב כך
 במ׳ ב׳ או ג׳ גח׳ וכולי עד היור אבל מן היור ואילך כתבו
 מלא או חסר לבר ותיבת המנין לבר והמשל יוצא כד׳ יב׳ מלאים
 ויב׳ חסרים ולא כתבו יב׳ ויב׳ ועוד תרע שלא כתבו זה רק על
 מלות שקצתן מלאים וקצתן חסרים כגון ותורר ג׳ אמ׳ וב׳ וכן
 פקוד ר׳ במ׳ ובח׳ אבל במלות שלא נמנו רק המלאים לבר או
 החסרים לבר כתבו ג׳ המלאים או החסרים לבר והמנין לבר
 כגון אבותיך ג׳ מלאים ולא כתבו ג׳ וכן גדולה ה׳ חסרים ולא
 כתבו ה׳ ודע עוד כשתמצא הבית נוהמם וחד עם ב׳ נקודות
 למעלה ונסמך אליהן אות אחת מן האלף עד היור כגון חתה
כמא כלב במג במר וכו׳ הוא רת בר מן אחד בר מן שנים
 בר מן שלשה וכו׳ ופי׳ בר מן אחד בר מן חוץ
 ממני תרגמו בר מיני כגון כל קריאה בעוף במא ובעוף וכן
 אבותיכם כל אורית חסרה במא מלא וכן עד עשרה אבל מן עשרה
 ואילך עשו ממנו מן מלין כגון אבותיכם כל בתוכים מלא במ׳ וכן
 במ׳ יא׳ במ׳ יב׳ במ׳ יג׳ וכו׳ כלם רת בר מן ודוק ותמצא
לק רת לא קרי אבל לא נמצא זה רק עם אחת מאותיות אהוי
 עמו כגון לקא לקה לקו לקי עיינ כמה שכתבתי
 על אלה במאמר אבסמן או עיינ גם כן בלוחות
 ראשונות ברבורט׳ חסר ככ׳ רת כתיב כן או כן כתיב

א
 ב
 ג

ד

זנתנו לכתוב כן עלמלה שיש בה ב' או ג' נחים קצתן מלאים קצתן
 חסרים כאשר בארתי בלוחות ראשונות בדבור ה' גם זכרתי בס'
 בלוחות שניות במאמר ט' ודע כי על הנקודות והטעמים לא
 כתבו לעולם כל' כ' יאם כ' ר' ת' ה' הוא כגון ות' כ' ש' ר' ר'
 כ' בהקמץ וכן ת' ש' ח' א' ר' ש' א' כ' במאריך הולת
 זה רבים ויש כ' שמורה על מספר עשרים וחמש כגון וישב
 כ' אחר כ' וכתירים לפי מקומן כל' בנקודה על
 הל' ר' ל' כלהון כגון כל' כל' ר' ל' כלהון כתיב' כן וכן כל' חסרים
 או כל' מל' אבל כשיש עליהן ב' נקודות חס' ר' ת' כל' לישנא וכבר
 בארתי ענין לישנא במאמר ז' ויש נוסחאות נמסר במקום כל'
 ת' ר' ת' ח' ל' שני וכן במס' ג' ג' ו' א' פ' א' ביתא מן תרין תרין
 ותרויהון בתרי לישני כמו אורה אתכם ביד אל' החצים
 צחה אורה וכן כלם על סוד האב והם כנגד מאה זוגות כלם בתרי
 לישני והאמת יש בהן הרבה נראה שאין הפרש ביניהן והנה
 אזכיר החסור שבכולן והוא כ' א' ב' כ' ש' ב' כ' א' ו' ו' ו' ו' ו'
 ותן ואבין ההפרש שביניהן וכן כ' ר' ת' כל' קריש' וזכרה
 כתבתו במאמר י' כי קריא ו' ל' כל' העשרים וארבע
 וכתבתי הטעם למה נקרא כן גם בארתי שם כי לא שמשו בו
 במסורת דק במלואן דהיינו שכתבו כל קריאה ולא בר' ל' כ'
 אכן כשצרפו הרבה מהן יחד ועשו מהן שיטה כתבו אצל כל'
 אחת ואחת מהמלות ההן כ' דוק ותמצא
 פ' ר' ת' פ' ת' ו' ס' פ' ר' א' ו' כ' בארתי דינו במאמר ב' ובספרים
 מדויקים נכתב בחוץ בגליון נגד כל פתח וספרא פ'
 לתורות שהוא אחד מן המנויין במסרה גדולה ונמצא גם כן
 פ' ר' ל' פ' ס' ק' ו' ס' פ' ר' א' ו' כ' בארתי דינו במאמר ז' וכן על
 טעם הנקרא לגרמיה אשר בארתי במאמר ז' ועוד יתבאר
 בספר טוב טעם בכל מקו' שנמצ' בפסוק לגרמיה כתבו בגליון נגד
 ל' בנקודה אחת על הגימל ר' לגרמיה ויש שטועין בזה
 וחושבין כי המלה ההוא אשר נמסר עליה ל' היא נמצאת
 ל' פעמים במקרא אבל לפי הכלל שנתתי בפתיחת השער הזה
 אין דטעות בה כי אם היה מורה על המספר היה עליה ב' נקודות

רחמי יח

ל' א' ו'

איכב' ו'

סמואל כ'

יפשיה לח תהלי' ל'ה

ה' ה' ה'

אחר על הלמד ואחר על הגמל עכשיו שהגמל לבדה היא נקודה
 הוא ראיה שהמלה אינה נשלמת וכל לגרמיה ועוד אזכרנו במקומו
 בספר טוב טעם לך רת לית דכותיה כבר בארתיו במאמר
 והואמת כי במסרת לא מצאתי לך במקום לית דכותיה רק
 בספרי קצת המדקדקים בדברים בעניני מסורת כגון ספר סמדר
 וספר עט סופר ובולתם מעטים רפ רת ראש פסוק וגם בזה
 יש מקום לטעות ביש שקוראין אותו רפי אורפין וזה
 וההפך שביניהן הוא כאשר עליו בנקודות הוא רת ראש פסוק
 כמו שכתבתי וכשהוא בנקודה אחת על הפא רל רפין כגון ויאמרו
 ט רפ וכן ויבאו ד רפ וכבר בארתו במאמר גלמת נקראין רפין ו
 ספ רת סוף פסוק או סופו פסוקים כגון אני וי כ ספ
 בספר ויש נוסחאות נמסר על כל אחד כסף רת
 כ סופי פסוק וכן אניה אלהיכם כב ספ נמסר עליהן בכסף ודוקו
 מ פ רת מצע פסוק רל באמצע הפסוק ימצע הוא לשון תרגום
 ירושלמי של תוך ושל קרב כמו בתוך חכו במצע מוריגות
 בקרב אלהים במצע וינא אבל תוך של תורה ונביאים מתורגמן
 מצעות או מצעותא או מציעא ולפי שדברי בעלי המסורת רובם
 הם תרגו ירושלמי לפיכך נהגו לומר מצע פסוק כגון וכל ישראל
 לה מצע פסוק וכל רפ דכותיה וכן ונשמע ג' חר רפ וחר ספ וזה
 מ פ ו כיש מסורת מצאתי במקום מצע מיסוך ולא מצאתי לו חבר
 ודיעו נא רת נוסחא אחרינא לשון זה נמצא הרבה בדברי
 חול כגון נסוח הגט בוסת הברכה וזמזומים וכל שהוא
 ענין העתקה והסדה לשון יסחו ממנה שהוא כמו יסרו ויעתקו כן
 הירבים הנעתקים ונסחים מן ספר אחד נקראים נוסחאות וכן
 בעזרה ותנסח עא מן ביתיה פירושו יעתק ויזכר לכן אני אומר
 שנוסחא ועתקה כמעט אחד הוא כאן אכתוב שמות קצת
 נקדונים וקוראים או חזנים הנמצאים רשומים בקצת גליוני
 של החומש המדויקים ורובם הם אשכנזים ולא מצאתי מהם
 בחומשי הספרדי כא מעטים גם קצת שמות הספרים אשר חובר
 על ככה אביא כאן דמח באמר לו שהוא רת רמשתחון
 היה אחר מן הקוראין המובחקים והאנכי לא

הוא נוסחא

ויקל יט

זמזומים

חייב
תלוי

ידעתי ויוכל להיות שהוא משה האיש אשר חבר כללי הניקוד
הנדפסים בעשרים וארבע הגזול סביב המסרה הגזולה שתחלתו
אמר המתבר אמת הדבר כי הנקוד נתן מסניוכו וכבר זכרתיו בספ
מסורת המסורה בהקדמה ורבים חושבים שהיא ספר השמשוני
וטועים כי נמצא בו חתום שמו משה בהרבה מקומות כגון בתחילת
דבירו בנקודת הצירי והסגול ומתחיל ממכון שבתו השגית צוד
ישראל וגומר. ובמקום אחר משפט שמוש החולם והרומים לזהו
וספר השמשוני הוא הספר הנקרא חבור הקונים מתחיל ועד כי
עקרי הדברים אשר ידברו בהם העברים הם עשרת וכו' וזהו
מש מצאתי בספר הלל שהוא מביא ראיה מחומש אחד מוגנת
ואומר כן מצאתי בחומש של ר' מאיר שפירץ וזהו משו
יהבי רת יקותיאל הכהן בר יהוד' והא בעל ספר עין חקור וכנויו
בלשון אשכנז אלמן הנקדן. וכן חתם שמו בשיר השני של
ספרו עש וקבלתי שהוא הורה בקק פראג שבמדינת פיהם ואני
אמרתו על דרך הלצה השיר שבכתלי בתו שוריו נכר כי פהמי
הוא ועשה חבור נאה מאד בענין הנקודות והמלות שטעמן
מלעיל או מלרע. ובענין המקיפין ובלתי מקיפין וקרא שם הספר
עין הקורא. וכן נמצא בקצת החומשים בגליונות
עיה רל עין הקורא ולפעמים נרשם יהבי שהוא שם המתבר
כאשר כתבתי: עם רת עט סופר והוא שם ספר
חברו הרדק והוא קיצור מעיני המסור והטעמי ומצאתיו
רשום בגליונות של חומשי הספרדים ולא בחומשי האשכנזים
רין רת ר' יעקב נקדן הביאו הרבה פעמים ר' שמשון הלל
בספריו ולא ידעתי מי הוא. מפ שם ספר נקרא
מפתת כגון הצמידים בספ חסר יוד תניינא וכן ויתנו בעבר ארנון
בספ מעבר וכן בענין חסר ומלא נמצא בכמה מקומו. ולא ידעתי
מי ילדו. אך מצאתי שראע כתב בהקדמתו לספר מאונים וזל
ור' לוי הספררי מעיר טרוקסטא חבר ספר המפתח ענל ואנכי לא
ראיתיו עד הנה: מחזרתא שם ספר ולא ידעתי מי ילדו
ונמצא בגליונות החומשי כגון לספוב את ארץ
אדם הבית דגשה ובמחזרתא לספוב ברפי:

הוא

הוא

הוא

הוא

סיני שם חומש מדובר ממחלוקת הטעמים כגון וישמע
 יתרו בגרשים ובסיני הוא ברביע ועוד שם אל משה אל
חמֶדֶר בזקף ובסיני בזקף גדול ולא ידעתי מי הוא המחבר :
חומש יריחו ססתמא הוא חומש אחר מוגה בא מיריחו מדבר
 מענין חסר ומל כגון כי כל התועבות האל
 בחומש יריחו חסר ויו השנית וכן ילידי הענק ב בענין ובחומש יריחו
 הראשון מלא והשני חסר : **ספר הללי** מביאו הרדק במכלול
 ובשרשים וזל בספר הללי אשר בטולישילא נמצא
דבר יב אשר תדרו ליי הולית רפויה : עכל ואני חשבתי כי הספר נקרא
 כן על שם מתברו הנקרא הילל אך מצאתי בקצת נוסחאות כתיב
 הלאלי באלף בין ב הלמדין עיין בשרש שום גם ראיתי במכלול
 הנדפס בקושטנטינו נקדו הללי בצירי ההא ולא ידעתי מה הוא :
ירושלמי הוא הספר אשר סמך עליו רבי יונה המדקדק כמו
 שהעיר עליו הרדק ואולי הוא הספר שהגיה בן אשר
 שהיה בירושלם ימים רבים כמו שכתבתי בהקדמה השלישית בשם
 הרמבם זל : **ספר אספמיא** הוא שם כלל לספרי ספרד
 כיהם מוגהים מכל שאר הספרים כגון אשר
 כתבתי בהקדמה החרוזית ואספמיא רל ספרד כי כן תרגום של
 גלות ירושלים אשר בספרד ובספמיא וכן נקרא בלעז אספמיא
 אבלשון אשכנז שפניא : **נפתלי** כבר כתבתי בהקדמה
 השלישית המחלוקת שבין בן אשר ובין בן
 נפתלי ואיך אנתנו סומכים על קריאת בן אשר לפיכך נמצא
 בקצת הספרים נרשם בחוץ דעת בן נפתלי כגון וחצית את
 המלכות לפי קריאת בן אשר כן הוא בב פשטין ולקריאת בן
 נפתלי הוא וחצית בפשט אחר וכן נרשם בגליון נפ רל נפתלי
 ובא כפירוש בן נפתלי ובנוסחאות שנכתב דעת בן נפתלי בפנים
 ודעת בן אשר בחוץ הוא טעורת כי העקר אצלנו דעת בן אשר
 לפיכך ראוי לכתוב העקר בפנים ולא בגליון :
מדינ רל מדינתאי כבר כתבתי בהקדמה הנל החלופין שבין
 מדינתאי ומערבאי ואיך אנתנו סומכין על קריאת מערבאי
 לפיכך אין צריך לרשום בחוץ רק דעת מדינתאי כמו ופשטת על

יקל יח
סלח יב

דבר יב

עונתיה א

במדכ לא

העיר מדינהא אל העיר ובספרים שגרשם בחוץ למערבאי על הוא
השעאה וכבר הודעתוך גם כן בהקדמה הכל שאיני חלוק בין
מריצחאי למערבאירק בנביאים ובתובים ואין גם אחר בתורה
אשלמתא כן קראו בעלי המסורת נביאים ראשוני אשלמתא

קדמיתא ונביאים אחרונים אשלמתא תנינא כגון
כל אורייתא ואשלמתא קדמיתא **שלחתי ושלחתי** בר מן אחד
ושלחתי דבר בתוככם וכל אשלמתא תנינא דכותיה **שלחתי**
ושלחתי במב **ושלחתי** עיין במסרה גדולה וואנכילא ידעתי למה
נקראו אשלמתא **פריגמא** כן קראו ההפסקה שבאמצע הפסוק

בגון **ויאמר קין** אל הבל אחיו **ויהי בהיותם בשדה**
במסר עליו כה פריגמות במצע פסוק ד מנהן בתורה ואינו יודע
מאזה לשון הוא גם בעל הערוך לא הביאו אך הלועזים קוראים
כל הפסקות בין פרשה פתוחה או סתומה **פריגמא** בצירי הריש
ושאלתי את פי חכמיהם ואין מגיד לי

וענין פרשה פתוחה וסתומה מכוואר בפוסקים ויש בתן
פלוגתות והכלל שפרש
פתוחה יש לה כ צורות הא בחצי השיטה ומניה חלק כשעור ט
אותיות והצורה השנית מנוח שיטה שלימה ומתחיל בשיטה

השלישית ופרשה סתומה מניה חלק באמצע השיטה כשעור ג
אותיות ואחכ מסיים השיטה ואם גמר בסוף השיט מתחיל באמצע
השיטה השנית והכלל הפתוחה תמיד בראש השיטה והסתומה
תמיד באמצע השיטה **מיסוך** כמו אמצע וכבר זכרתיו במלת נא
מפ **נוסחא פי** העתקה וכבר זכרתיו במלת נא
דעתה אבאר קצת סימני מסורת שבתורה ובנביאים שיש קצת

קושי בהבנתם **סימן** בפרשת נח **ורופת ונתגדמה**
בריש **ובנה ורופת בלל** וסימן ראשי שמות ספריוהן **פי** בספר
בראשית הנקרא ראשית **בריש** נכת ורופת **בריש** **ובנה** נכת דיפת
בלל כשם הספר שנקרא דברי בלל **סימן** בפרשת

וירא גבי אברהם כתיב **ושני נעריו אתו** ובפרשת בלק גבי בלעם
כתיב **ושני נעריו עמו** וסימן איש איש כלשונו **פי** גבי אברהם
שהיה עברי בתיב אתו שחזר לשון עברי וגבי בלעם שהיה ארמי

מכאן ט
ויקראו
ראסי ר
ראסי ר
ראסי ר
כמכ כב

שברי לחות

שנאמר מן ארם ינחני פלך כתיב עמו שהוא לשון ארמי תרגום טול
אתו עמיה וסימן אחר כשמו כן הוא פירוש אברהם שהוא באלף
כתיב אתו באלף בלעם שהוא בעיז כתיב עמו שהוא בעיז
וסימן אחר אאע פיאברהם אתו בלעם עמו וגם הסימן על זה
שמו אותהם אותות פיהאותיות הם אותות וסימנים על זה

סימן

בפר וישלה על רישן ורישן כל יומי דספר רישן
בקמץ ומתחיל יום ראשון של שבוע וכן הסדר
רישון רישן רישן רישן רישן רישן כך מפרשים הספרדים אך
הצרפתים חלוקים עליהם ואומרים רישן רישן רישן רישן רישן
רישן רישן וסימן שלהם כל יומי ספר רשן ומתחיל בוים ה
השבת וזהו העקר וסימן מעלין בקדש ולא מורידין וסימן
אחר עשירים מקמצין פי כל שהוא עשיר באותיות הוא בקמץ מל
דל שנכתב ביור הוא רישן וכל דשן בחולם אינו עשיר כי הוא
חסר סימן בפרשת שמות ואם בת היא ויהי ל' וא

טריבט הזהב ויהי וסימן מלכת שבא פירוש גבי
אסתר נקוד ויהי בשבא סימן בפרשת בא ויצא מעם
פרעה במכת הארבה סימן מלך אין לארבה ויצא
פיברוב שאר המכות כתיב ויצא משה מעם פרעה אבל בארבה
לא נזכר משה שהוא המלך שנאמר ויהי בישורון מלך והו סימן
מלך אין לארבה סימן בפרשת תזריע דמי טהרה
היא במפיק ימי טהרה ההיא נחה וסימן יהודה
פירוש היא שאחר יור של יהודה היא נעה והיא שאחר הדלת
נחה כן היא של טהרה שסמוך אל ימי נעה והסמוך אל דמי
היא נחה וסימן אחר ימיה מגולים דמיה מכוסים וסימן אחר
וכסו את דמו וזה קל להבין סימן בפרשת פנחס
בא מים פירוש כל עניני כתיב ונסכה כמשפט
בר מן זום ב כתיב ונסכיחם וזבוח ו ונסכיח ו זבוח ו כמשפטם
הרי בזו מים מכאן רמז לניסוך מים מן החורה כדאיתא במסכת
תענית ו סימן בשמואל בסימן כא ותהי עזר מלחמה
ב בענין וב בענין ותהי עזר המלחמה וסימן בתוך
המלחמה פיהראשון והרביעי מלחמה ובאמצעים חמלחמה

סימן

סימן זה במלכים סימן כא באמת ובלבב שלם ובישעיה סימן
 לת באמת ובלבב שלם וסימן ראשו ספתי חזון פירוש
 מלכים המתחיל והמלך שיש לו ה' אותיות כתוב ובלבב שהוא של
 ה' אותיות ישעיה המתחיל חזון שיש לו ה' אותיות כן ובלבב של
 אותיות וסימן במלכים סימן כד את יתר החזון ובירמ' כב
 יתה האמון וסימן האלכם זרע וזרע וזרע ועו שם במלכו
 ופרת ובירמ' ומולות וסימן עניותא בתר עניותא אולא פי' ירמיה
 שמדבר מעניות החורבן נכתב מלכות לשון רבים ומלכים שהם
 עשירים וכתב מדרת לשון יחיד ודוק : סימן בישעיה
 סימן לה' ושיגון ונסו וגון ואנחה תנינא

בסימן לא ושיגון נסו וזו נון פירוש הראשון כב וזון ושיגון ונסו והשני כב
 נונין ושיגון נסו : סימן ביהוקא סימן יה כל עניני אל ההרים לא
 אכל כלו קמץ אבל אל ההרים אכל חציו קמץ וחציו
 פתחוסימן ולא אכל קמץ פומיה פי' כל אכל הסמוך ללא הוא
 קמץ : ובכד הנורס פח נמסר זה בבראשית על בועת אפיך האכל
 והוא מעות גמור והמגיה לא הכין : אלה הם הסמנים שראיתי
 לכתבם פה : ובלוי ספק המחפש ימצא יותר מאלה ואני נלאיתי
 לבקש עוד ובוה נשלם הספר מכל וכל : ישתבח אשר כל יכול :

והנה נורס אכלת לרבר : פירה חרמה אחר -

אתן לאלי יה הלל והוריה : יען אשר היה אתי בעזרתי :
 הואל והורני דעה הבינני : עד כי למסורת ביאור הכינותי :
 מה הוא בחנם לי גכ' אני תנס : אורה לכל אדם מעוט וידעתיו :
 תרתי בכל לבי למצא דבר חפץ : תאמין אמת כי יגעתי ומצאתי :
 מפי ספרים קבלתי ולא מפי : סופרים ולא חבר היה בתברתי
 חשכת אפלחה לאור הפכתיה : נוע כבכברה אותה הניעיתו :
 דברי חכמיה סודם וחידותם : מי ימצאם אם לא יחרוש בעגלתי
 אמנם השגותי כי אין אנוש שלא : יחטא הלא אתי תלין משוגתי :
 אחלי שגיאות מי יבין וידעם : יתקון לפי שכלו עוות שגיאותי
 האל אלהים הוא ידע וישראל :

אף לא להראות את יקר גדולתי כי אם לבקשת אנשי סגולתי ו
 גם בעונותי בני עאני וכן מן שמי יבור עוד אחרי מותי
 וילי אשר ספרי וזהו הלא ימות וירביב שפתי עת אישן בקברתי
 לכן לכה ספרי ופשוט בחוך חבל והראה לכל ששכיל מעשה גבורתי
 ולשואלים אותך יר מיהכינתך תאמר יהי אליך כוננו אותי
 בן איש אשר אשר לו שמו נקרא הוא אשכנזי איש חיל ואפרתי
 בגמר שנת יפדח חוך פרשת קרח פה עיר ווינסיה רבתי ושרתי
 בסלמה ססירה וכל הספר עד במלתי

לרעת מנן כל אות ואות אמר בכל המקרא נמצאות
 תקרא את כל דברי הסירה הזאת

ענה

באחי לקיים את דברי אשר דברתי בהקדמה שלימה קודם
 לסופה ומס הבטחתי לכתו ולבאר בסוף הספר הזה החרות
 הנעמה לרעת מקסר כל האותיו פרט כל אחת ואחת ול כל מה
 אלפין וכמה בתיאן וכמה גמליו וכו' נמצאים בכל המקרא ואומרים כי ר' ספירה
 הבאין חברהו ונראין הדברים אמת כי כן נמצאים בו מלות חמורות וחדות מאר
 אשר לא מבני ישרא המה וכדמותן נמצאים גם בספר אמונות סחבר זלנאסכה
 מקסר הבתים סבחרו זהו כמספר אותיות האב דהיינו סבכל בית ובית הוא
 מבאר מנין אות אחת ונעמה כמות סיר מחולק דהיינו סכל בית בחלק לארבע
 חרות אבל אינו נעמה במסקל סיר סקול ועתה אבאר דע כי מקסר
 כל אות ואות נרפס בדאסי תיבות על ב חלקים הראשונים מה סבחלק הראסון
 ככללו האלפים ובחלק הסני ככלל שאר המספר רובה לומר המאיות והעסיריות
 והאחריו ובחלק הסלפיו מביא מלה אחת המורה על הפסוק אשר הוא מביא
 תחת החלק ההוא וכן בחלק הרביעי הוא מביא מלה אחת מהפסוק אשר הוא
 מביא תחת החלק ההוא באופן שתחת כל בית בתי יביא ב פסוקים ובהתחבר
 מקסר ב הפסוקי ככה מקסר האות סבתחילת הבית אך לא תשים במספ' ההוא
 מקסר אות תיבה הראשונה כי היא מורה על האות המבוקש אם ה' או ב' או ג'
 וכן כלם והמסל הבית הראסון מתחיל "אהל" מכון" כפי האלף של אהל תורה
 על אות האלף ורת של "מכון" בניי עולים מב' הרי מב' אלפים והחלק הסני
 מתחיל "סס" עלו זקני רת סעז וככה מקסר האלף תב אלפים סעז וכן כל אות
 ואות והחלק הסלפיו המתחיל תקהל והחלק הרביעי מתחיל ולזבח הם סימני
 לב' הפסוקים הבתמים תחת כל בית ובית בכמונה דקה בלי נקוד אשר נמצא

בהם המספר הכלל. האחד כל הקהל כאחד ארבע רבוא וגו' והב' ולזבח הסלמים
 בקר פנים וגומר הנה כסית חברו מספר פני הפסוקי יחד עולה מספרם מב' אלפי
 סבז' וכן נעמה כל אות ואות. וכריך סתדע כי כאמר תמצא בזבח בית
 פתי תיבת מזבחות וראשיהם עמידות והראשונה מאותיות מכצפך אז היא
 תממם על ררך סממם מכצפך כמו טבארתי מספרם בהקדמה הכלל. דהיינו
 ך' סממם ח' ס' תר' ז' תס' א' תת' ן' תתק. והמסל' בחרו ה' המתחיל
 דהר וכו' תמצא' כתפועתם לעילוט תדע כי כף כתפועתם תממם על דרך
 מכצפך והיא תק' ולמד' לעילוט תממם סלמים כמפטה. וכן בחרה ה' המתחיל
 הלום וכו' ים בו כ' כוין רומקן וה' רכבו כטע' הראשונה תממם תס' והסמית
 חממים כמפטה וכן כלם בזה הדרך. לכן בכל מקום טאחת מהן תממם
 הסמום הזה. תמצא' באמצע בגלות אחת מאותיות מכצפך הפסוקות עם עיגול
 אחר עליה כזה ך' ס' ז' ן' ך' רות ותמצא' :

וכן אתחיל החרוזה.
 בעינים אלה רמוזה

ששם עלוי זקני
 ולזבחה תודה באו בני
 ולזבח הסלמים בקר פנים אלפים
 חמשה עקורי' ה' כבט' בני פפה המטה
 רגמיתם ואספו גברים
 פחת השני גברים
 בני פחת מואב לבני יסוע מואב
 אלפים וסמכה מאות וסמכה עשר
 כן להם זותר
 מלכה הראשון זותר
 מלכה עבדיהם ויאמהותיהם חלה
 סבעת אלפים שלם מאות סלמים
 וסבע מסורדים ומסורד' מאתים
 כתשועתם לעילוט
 סנאה ישוב עמו הלום
 בני סנאה סלמת אלפים תסע
 מאות וסלמים

אהל מכון בנינו
 הקהל עשו קר בני
 כל הקהל כאחד ארבע רבוא
 אלפים שלם מאות וספס'
 בני לא חוברים
 בנימין וסגנים רברים
 פקודיהם למעה בכימון חמשה
 וסלמים אלף וארבע מאות
 גברים כעצם שוהר
 כל פקודי היצטר
 כל פקודי הלום אסר פקד מסה
 ואהרן על פיה למספחוחם כל
 זכר אכן חרם ועלה פנים ועשרי אלף
 דהר לבא בשלום
 ומן הרני בכשן ובלום
 ומן הרני עורכי מלחמה
 עמרים וסבע אלף וסממאות

נְקַבְצוּ נְטִיעֵי דְלִיָּהּ
עֵלָם וְאֲשׁוּר וּמַלְכוּת
בְּנֵי עַלְמָא וּמְאֵתָם
מְמַסֵּים וְאַרְבַּעָה
צִוְיָנוּ כְּעִשְׂוֹתַי בְּחַת
עֲצֵי שִׁינֵי וְנֹבן זֶרְתָּה

וְאִלּוּם מְלֵךְ זִוְיֹות
דְּאַבְדִּין יִטְרוּף אֲרִיֹות
מְקוֹרוֹס לַמַּטָּה כְּחֻזְבֵּן מְמַסֵּ
וְאַרְבַּעִים אֶלְף וַחֲמֵם מְאֹות
וּמַלְכוּת עֵצָר וּפְחַת
יְהוּדָה נָא אֵל תִּשְׁתַּה

כִּי עֲזָרְךָ אֶלְפִים מְלֵכָה מְאֹות
עַמֵּים וּמְנִים
פְּרוּ שְׂרִיטֵי וְזִוּ מְקוֹק
בְּגִיֵּי שִׁנֵּי חֻקֵּן
כִּי בְנֵי אֶלְפִים מְמַסֵּים וּמְבַעֲתָה

שְׂקוּדֵיהֶם לַמַּטָּה יְהוּדָה אֲרַבְעָה
וּמְבַעֲתָם אֶלְף וּמְמַסֵּים מְאֹות
זֹות מְגַפְקֵן בְּקוֹק
דְּמַן בְּנֵי אֶפְרַיִם כְּחֻבְקוֹק
וּמַן בְּנֵי אֶפְרַיִם עַמֵּים אֶלְף

תְּבוֹסַת מְלִיטֵי זָרָשׁ
פְּשָׁחוֹר לְעַבּוֹר טָרְשׁ :

וּמְמַסֵּים מְאֹות נְבֹרֵי חֵיל
חֻקוֹק כְּתֻבוֹת גָּרְשׁ
שְׁמַעְזֵן שִׁנֵּי יָךְ שִׁרְשׁ

כִּי פִסְחוֹר אֶלְף וּמְאֵתָם
אַרְבַּעִים וּמְבַעֲתָה
נְטִישׁוֹתָיו בְּתַחְמוּמֵי
אִימֵר לְהַרְבִּיבֹות יִפְיוּ
כִּי אִימֵר אֶלְף חְמִיִּים
וּמְנִים :
תּוֹלֵלֹוּם כְּקִמְשׁוֹן
חֲרִים הֲרִאשׁוֹן כְּמַסְוִין
כִּי חֲרִים מְלֵכָה מְאֹות
וּמְמַסֵּים

אֵלּוּ מִמְּפֻחוֹת הַמְּמַסֵּים
מְנִים וְעַמֵּים אֶלְף וּמְאֵתָם
טָרְשׁ וּמְלֵאן אֶמְמוּ
חַיִּים לְמַסְוִין נְעִימֵי
וְעַמֵּים אֶלְפִים חַיִּים מְבֹנָן
יְהוּדָה
יִמְיוֹ שְׁמַחָה וְשִׁשׁוֹן
בְּכַתָּם הַאֲלוֹן חֶסֶן
זָהַב דְּרַכְמוּנִים מִסַּר רְפָאוֹת וְאֶלְף

רְבַע עֶבְרִים בְּחֹזְקָה
כְּרֵמֵי נַסֵּל אֵל אֵין כְּמוֹכָה :
כְּרֵמֵי מְלִי לַמְנִי הָאֶלְף לָךְ מְלֵמָה
וּמְאֵתָם לְעוֹטָרִים אֶתְּ מְסוֹ
צוּרַת פְּסֵל אֶמְלֵלֵךְ
סוֹסִירָם נְשׂוּה לְלִיגָה

וּכִסְף מְנִים חֲמֵמָה אֶלְפִים וּמְמַסֵּים
הַכְּהִיָּים מְאֹות
כְּמַסְוִין לָא וְעוֹכָה
וְהִבְקֵר לְעוֹלָה לְמַמִּיכָה
וְהִבְקֵר מְמַסֵּים וּמְמַסֵּים אֶלְף וּמְמַסֵּים
לִי מְנִים וּמְמַסֵּים
כְּמוֹד יְהוּדָה
חַיִּים כְּמֵתִים יְדִלוֹן

ווערט אלס חיים מנוכני יהודים
 ללון מלון אורח
 אפרים דוד ארת
 פקודיהם למטה אפרים ויהויה
 ארבעים אלף וחמס מאות
 מטורח נשאו ביתם
 גר נצבים לנחותם
 פקודיהם למטה גר חמסה וארבעים
 אלף ומס מאות וחמס מאות
 משכנותם כמו דשאו
 המתים לפניהם נבראו
 ויהויה המתים במגפה ארבעים
 ועשרים אלף
 נבאו לברכות בחשבון
 מנשה ושה עצבון
 פקודיהם למטה מנשה סנים
 וסלס אלף ומאתים
 נבון חכמותיו
 ויהויה על פי רבדותיו
 ויהויה פקודיהם סמוכת אלפיס
 וחמס מאות וממס
 סביבותיו יבאו גרוהים
 בהצותו את תבוגדים
 בהכותו את ארס להים ואת
 ארס צובה ויסב עיאל ויך את
 ארוס בני מלח סנים עמר אלף
 עומדים כמתלקות יהם
 בארך ורתבלהם
 והכותר באורך לעומת חרומת

סוניהם סבע מאות וסלס ומס
 פקודיהם מאתים ארבעים וחמסה
 כבקר יאיר זרח
 חרים שני לו להסור מטורח
 בני חרים אלף סבע עמר
 פירותם התמה מהותם
 גמליהם לבא משכנותם
 גמליהם ארבע מאות וסלס וחמסה
 וחמורים ספת אלפי סבע מאות ועשר
 צופיהם עוד גאו
 לבית ישוע כי נבאו
 הכהנים בני ירעיה לבית יסוע
 חסע מאות סבעים וסלס
 צמחיה עלי זרבון
 למך בניהומיו נבון
 ויהויה כלי ימי למך סבע וסבעים
 סכה וסבע מאות סכה
 בטו יושר טירותיו
 השוערים חנו סביבותיו
 הסוערים בני סלס בני אטר בני
 סלמון בני עקוב בני חטיטא בני
 סובי מאה סלס ותסע
 כמרכות פריים
 ומקצת לפנו עומדים
 ומקצת ראסי האבות נתנו למלאכת
 התרסת אכתן זהב ררכמונים אלף
 מזרקו חמטי כתנות סהנים סלסו ותק
 קציני ערה הם
 אברהם לזכרון ובהים
 וחלה ימי סכיוי אברהם מאת סכה

הקדם עמרת אלפים קרמה
ועפרת אלפים ומה
פיהם כעורף
סביב נפש שטה ונטרף
טובי סמכה עמר אלף

פרוף אריגנו
האלף וצלע ניהוגנו

ואת האלף וסבע המאות וחמשה
וסבעים עשה וויס לעמורים

ציגנו וצנוף ויצץ
ונפש עור לא יקצץ

וכפם ארס סמה עמר
אלף

ציץ רי פרקיו
הוצאות תקיו

ואלה תוכחות חעיר מעלת
כפין חמם מאות וארבעת
אלפים מרה

קו כונן בצרף
ובן בני אפרים צר רוזף

ומן בני מערים עמרים אלף
סמכה מאות

רוזף כרות בגבורות
שנאן הגלגל קרא

רכב אלהים רבותים אלפי
סכאן הם סיני בתרסי

שירה לניצח במחולות
מן הנשים נתעלות

וסבעים סנה וחמם סנים

ניבו נצרך
תחת ירי עותיו פרף

ויהיו סקוריהם למפסחוחם
אלפים סבע מאות וחמסם

צדק ענה הגיגורו
לעתים ידרכו ציגנו

ומכני יספסר יורעי כוכה לעתים
לרעת מה יעשה יסר דאסיהם

מאתים וכל אחיהם על פיהם
צודדינו נרצץ

בת סופו ויצץ ציץ
ויהיו כל ימי נח תסע מאות

סנה וחמסם סנה וימת
פז עבר ברתוקיו

שופטיוה נטה קו
בני סופטיוה סלס מאות

סבעים וסנים
צבי עדין בנרף

פרעוש בניו רוזף
בני פרעום אלפים מאה

סבעים וסנים
קול משמיע זמרה

יעקב בן ייטוב שירה
ויחוי יעקב בארץ חכדים סבע

עמרה סנה ויהי ימי יעקב סני
חייו סבע סנים וארבעים מאות סנה

קנויה מושיעה חולות
המשוררים עזות חולות

המטורדים בני אֶלֶף מֵאָה
אַרְבַּעִים וּשְׁמֹנֶה עָרֻב
קָמָה טְשׁוּרָרֶת
אֵיּוֹב תִּמְתּוּ הוֹתָרֶת :

וַיְחִי אֵיּוֹב אַחֲרָיו זָאת מֵאָה וָאַרְבַּעִים
סָנָה וַיֵּרָא אֶת בְּנָיו וּבְנֵי בְנָיו ר' רַחֲמֵי

רַעֲנָנִיָּה גְרָשָׁה
אָדָם הָאֶבֶן הָרֵאשֶׁה :
וַיְהִיו כָּל יְמֵי אֲרָם אִשָּׁר חַי
תָּמַע מֵאוֹת סָנָה וּשְׁלֹסִים
סָנָה וַיִּמָּת : סְלִית וּסְמַנְךָ כִּי
זֶה כָּל הָאֲרָם .

מִן הַנְּפִים אֲסַר לֹא יִדְעוּ מִטְּכָב
זָכַר כָּל נֶפֶס פְּנִים וּשְׁלֹסִים אֶלֶף :
תְּהִלָּה לְשִׁמּוֹ וְחַפְּאָרֶת
וּבִקְרָר כְּלִיל מְקַטְרֶת
וּבִקְרָר וּסְסָה וּשְׁלֹסִים אֶלֶף

תּוֹחַרֶת כְּבָדָה גְּשָׁה
זָכַר הַמְּלִיטָה כִּי תִשָּׁה
וַיְהִי כָּל בְּכוֹר זָכַר בְּמִסְפַּר סְמוֹת
מִבֶּן חָדָשׁ וּמֵעֶלֶה לְפַקְדֵיהֶם סָנִים
וְעַמְרִים אֶלֶף שְׁלֹסָה וּשְׁבַעִים
וּמֵאֲחֵים

סְלִית

הַסִּיד נִגְמַר אֲוֹתוֹ חֶבֶר
הַנְּאִוֹן מֵהָרָר סְעֵדִיה :
אֶךְ הַגְּהוֹבֵס בִּיאֲרָהוּ
הָאִישׁ הַלְּוִי אֵלִיָּה :
בְּהַבְּסָה סִימָן לְפִרְט
קָטָן הַלְּוִי אֵלִיָּה :

לְמַד רֵיבֵן אֶלֶף-בְּסֵבֶח

בְּלֶךְ